

**SALGÓTARJÁN MEGYEI JOGÚ VÁROS TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI
KONCEPCIÓJA, INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJA
314/2012 (XI.8) KORMÁNYRENDELET SZERINTI MEGALAPOZÓ
VIZSGÁLATA**

**I. HELYZETFELMÉRÉS
EGYEZTETÉSI DOKUMENTUM**

BUDAPEST, 2014. FEBRUÁR 03.

TARTALOMJEGYZÉK

1. HELYZETFELTÁRÓ MUNKARÉSZ	4
1.1. TELEPÜLÉSHÁLÓZATI ÖSSZEFÜGGÉSEK, A TELEPÜLÉS HELYE A TELEPÜLÉSHÁLÓZATBAN, TÉRSÉGI KAPCSOLATOK.....	4
1.1.1. Salgótarján makroregionális térszerkezeti pozíciója és kapcsolatai, elérhetősége.....	5
1.2 A TERÜLETRENDEZÉSI TERVEKKEL VALÓ ÖSSZEFÜGGÉSEK VIZSGÁLATA.....	8
1.2.1. Országos Területrendezési Terv	8
1.6. A TELEPÜLÉS TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVI ELŐZMÉNYEINEK VIZSGÁLATA	15
1.6.1. A hatályban lévő településrendezési eszközök	15
1.7. A TELEPÜLÉS TÁRSADALMA	19
1.7.1. Demográfia, népesség, képzettség	19
1.7.2. Foglalkoztatottság, jövedelmi viszonyok.....	32
1.8. A TELEPÜLÉS HUMÁN INFRASTRUKTÚRÁJA	44
1.8.1. Oktatás.....	44
1.8.2. Egészségügyi ellátórendszer.....	47
1.8.3. Szociális ellátások	50
1.8.4. Közművelődés és kultúra	52
1.9. A TELEPÜLÉS GAZDASÁGA.....	53
1.9.1. A település gazdasági súlya, szerepköre	53
1.9.2. Salgótarján főbb gazdasági jellemzői, ágazatai.....	59
1.9.4. A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők.....	68
1.9.5. Lakás- és ingatlanpiaci viszonyok	69
1.11. TELEPÜLÉSÜZEMELTETÉSI SZOLGÁLTATÁSOK.....	75
1.13. ZÖLDFELÜLETI RENDSZER VIZSGÁLATA	76
1.14. AZ ÉPÍTETT KÖRNYEZET VIZSGÁLATA	77
1.14.1. Területfelhasználás vizsgálata	77
1.14.1.3. Beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területek	77
1.14.1.4. Funkció vizsgálat.....	78
1.14.1.5. Alulhasznosított barnamezős területek	79
1.14.2. A telekstruktúra vizsgálata.....	80
1.14.2.1. Telekmorfológia és telekméret vizsgálat	80
1.14.2.2. Tulajdonjogi vizsgálat.....	81
1.14.4. Az épületállomány és a környezet geodéziai felmérése	82
1.14.5. Az építmények vizsgálata	83
1.14.5.1. Funkció, kapacitás	83
1.14.5.3. Magasság, szintszám, tetőidom	84
1.14.5.3.1. Épületmagasságok, szintszámok.....	84
1.14.6. Az épített környezet értékei	85
1.14.6.2. Régészeti terület, védett régészeti terület, régészeti érdekű terület.....	85
1.14.6.7. Műemléki terület: történeti táj, műemléki jelentőségű terület, műemléki környezet	88
1.14.6.9. Helyi védelem.....	90
1.15. KÖZLEKEDÉS	92
1.15.1. Hálózatok és hálózati kapcsolatok.....	92
1.15.2. Közúti közlekedés.....	92
1.15.3. Közösségi közlekedés	94
1.15.3.1. Közúti	94
1.15.3.2. Kötőpályás	94
1.16. KÖZMŰVESÍTÉS	96

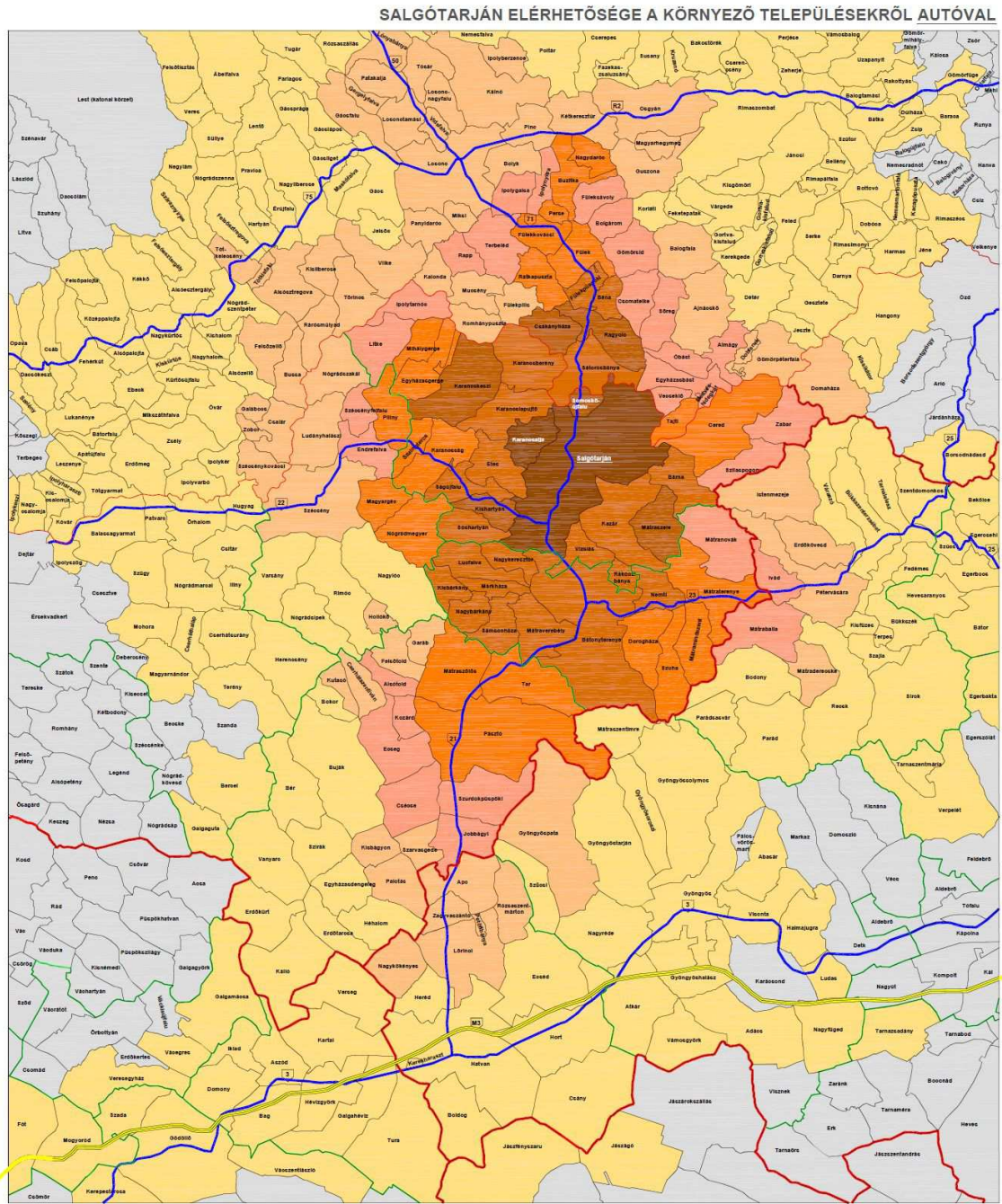
1.16.1. Víziközművek	96
1.16.1.1. Vízgazdálkodás és vízellátás	96
1.16.1.2. Szennyvízelvezetés	98
1.16.2. Energia	98
1.16.2.1. Energiagazdálkodás és energiaellátás.....	98
1.16.3. Elektronikus hírközlés.....	99
1.17. KÖRNYEZETVÉDELEM.....	101
1.17.1. Talaj viszonyok, felszíni és a felszín alatti vizek	101
1.17.3. Levegőtisztaság és védelme	101
1.17.6. Hulladékkezelés	101
1.17.8. Árvízvédelem.....	101
1.18. KATASZTRÓFAVÉDELEM (TERÜLETFELHASZNÁLÁST, BEÉPÍTÉST, BEFOLYÁSOLÓ VAGY KORLÁTOZÓ TÉNYEZŐK)	102
1.18.1. építésföldtani korlátok (HÉSZ alapján)	102
1.19. ÁSVÁNYI NYERSANYAG LELŐHELYEK, FELSZÍNI BÁNYÁK, MEDDŐHÁNYÓK ÉS MEDDŐHÁNYÓ ELNEVEZÉSŰ TERÜLETEK, SZILÁRD HULLADÉK ELHELYEZÉSRE SZOLGÁLÓ ÉS HULLADÉK LERAKÓ	103

1. HELYZETFELTÁRO MUNKARÉSZ

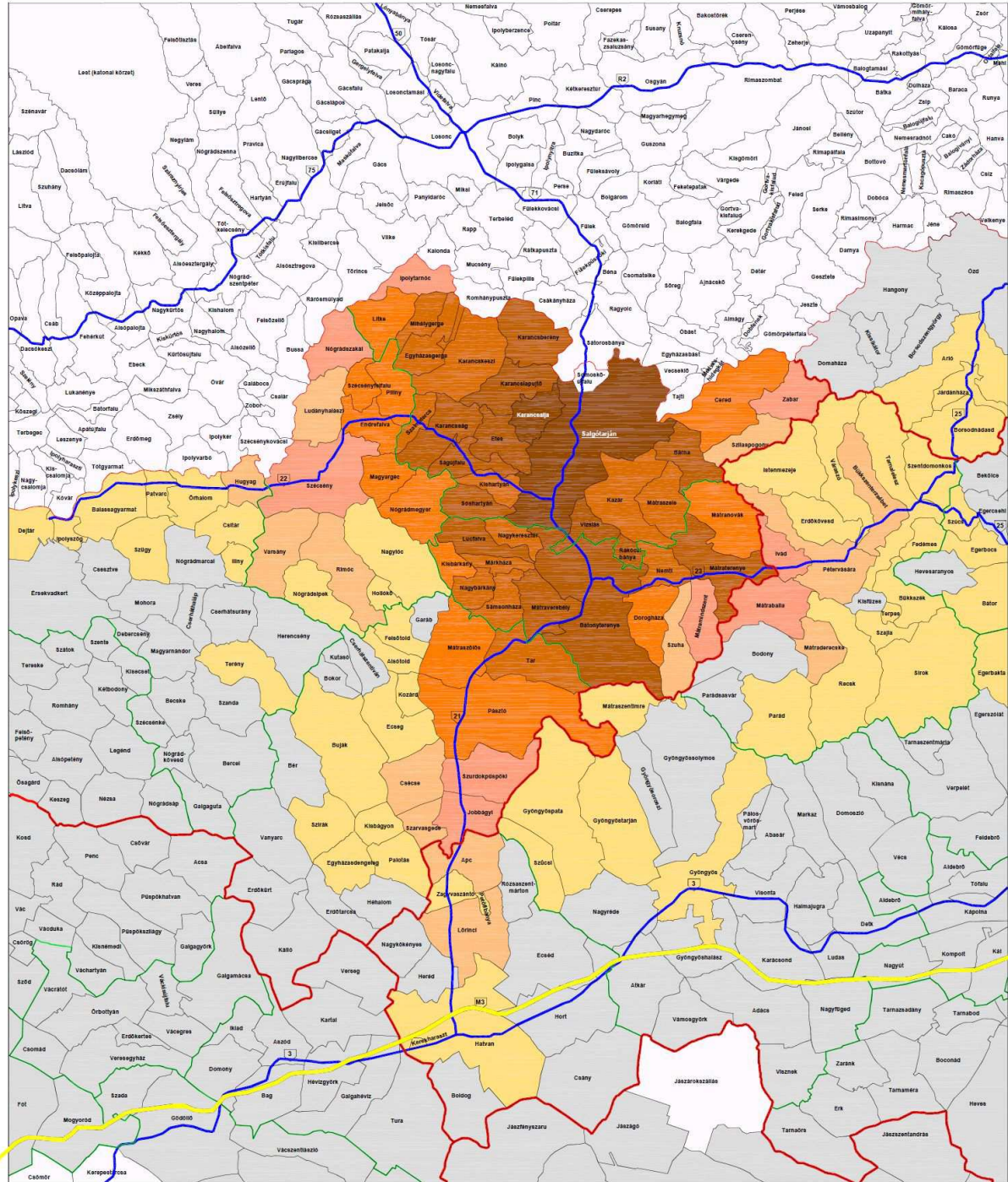
1.1. Településhálózati összefüggések, a település helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok

Salgótarján MJV és térsége fejlesztése szempontjából kiemelkedő jelentőségük van a határon átnyúló kapcsolatoknak. Ennek egyik legfontosabb momentumát a Novohrad-Nógrád Geopark, illetve a hozzá kapcsolódó eredmények, folyamatban lévő és jövőbeli lehetséges fejlesztések, kitörési pontok jelentik. A következő ábrán jól látható, hogy Salgótarján MJV vonzáskörzete jóval túlnyúlik a magyar-szlovák országhatáron. A határ túloldalán lévő Losonc város és környezete Salgótarján komplementere. A gazdasági válság legsúlyosabb éveiben a salgótarjáni kiskereskedőket a túlélésben jelentősen segítette a szlovák vásárlóerő. A városi piac a szlovák lakosok számára – többnyire euró árfolyamtól függő intenzitással – kedvelt bevásárlási célpont ma is. Ugyanakkor az alábbi elemző kartogramokról jól látható, hogy a valóságban a határon túli településekről a megyeszékhely elérhetősége még autóval sem olyan kedvező, mint amit a földrajzi helyzet önmagában indokolna, a közösségi közlekedés eszközeivel pedig még kedvezőtlenebb a helyzet.

1.1.1. Salgótarján makroregionális térszerkezeti pozíciója és kapcsolatai, elérhetősége

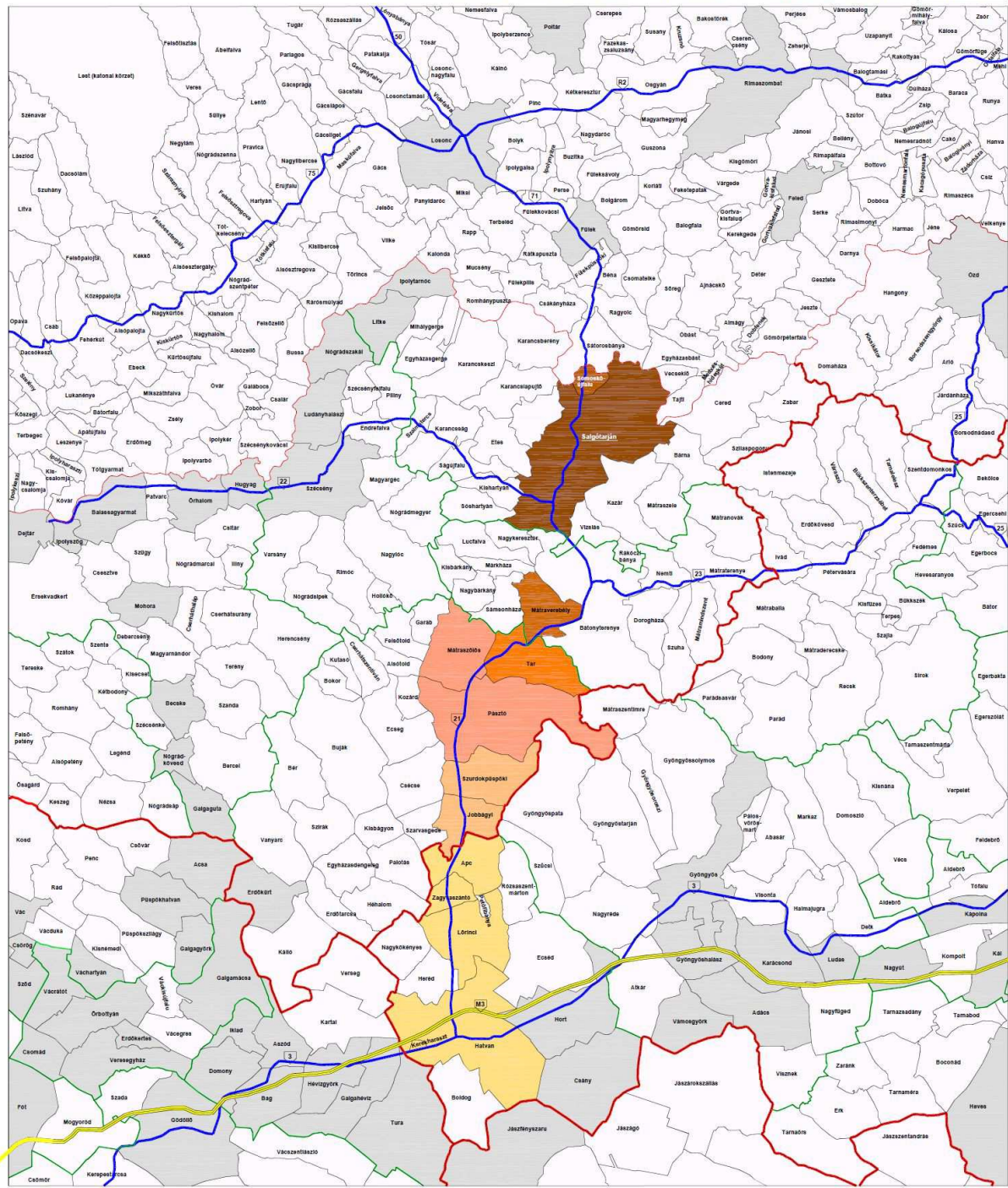
SALGÓTARJÁN ELÉRHETŐSÉGE A KÖRNYEZŐ TELEPÜLÉSEKRŐL AUTÓBUSZSAL

Jelmagyarázat:

Országhatár	5-10 perc	30-40 perc	nincs autóbusz
Megyehatár	10-15 perc	40-50 perc	
Kistérség-határ	15-20 perc	50-60 perc	
Autópálya	20-25 perc	60-90 perc	
Főút	25-30 perc	90+ perc	

SALGÓTARJÁN ELÉRHETŐSÉGE A KÖRNYEZŐ TELEPÜLÉSEKRŐL VONATTAL

Jelmagyarázat:

	Országhatár		5-10 perc		30-40 perc		nincs vonat
	Megyehatár		10-15 perc		40-50 perc		
	Kistérség határ		15-20 perc		50-60 perc		
	Autópálya		20-25 perc		60-90 perc		
	Fűt		25-30 perc		90- perc		

1.2 A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata

Salgótarján Megyei Jogú város esetében az Országos Területrendezési Terv és a Nógrád Megyei Területrendezési Terv áttekintését és térségi elhatározásainak viszonyát kell leképezni a város területére.

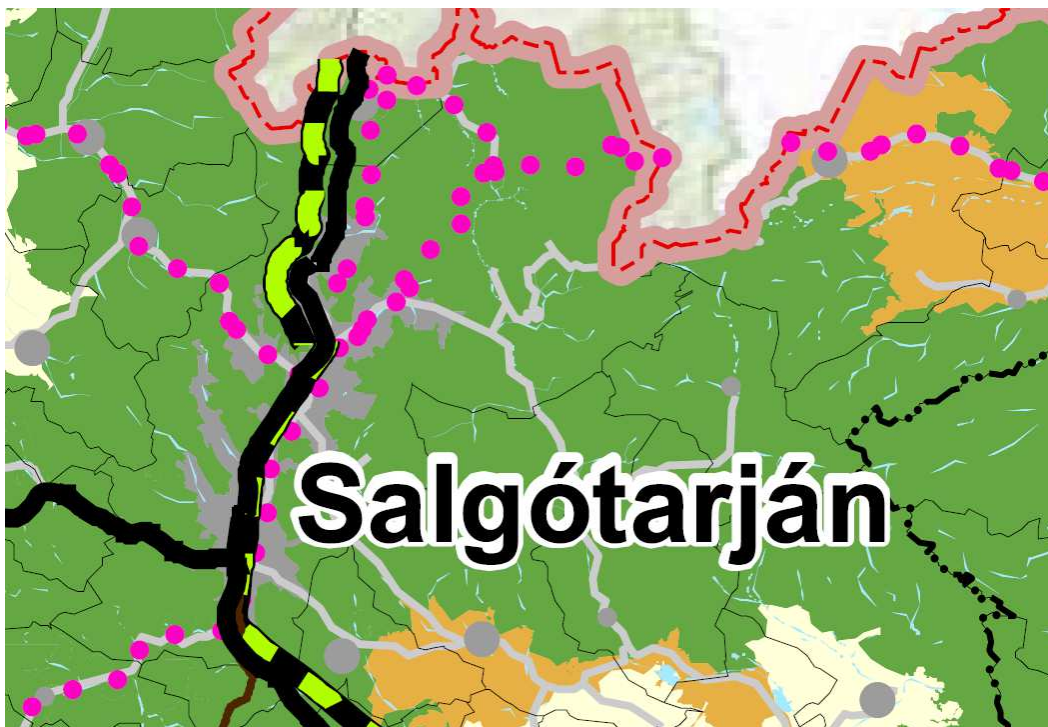
1.2.1. Országos Területrendezési Terv

Salgótarján MJ Város igazgatási területét érintő országos és térségi fejlesztési elképzelések, övezeti besorolások kerülnek jelen fejezetben bemutatásra a hozzá tartozó térképi melléklettel és övezeti előírással.

Az Országos Területrendezési Tervről (továbbiakban OTrT) szóló 2003. évi XXVI. törvényt (továbbiakban: OTrT törvény) az Országgyűlés 2003-ban fogadta el. A törvény első átfogó módosítására 2008-ban került sor. Az OTrT törvény 29. §-a úgy rendelkezik, hogy a terv felülvizsgálatát legalább 5 évente el kell végezni. Ennek megfelelően a törvény soron következő módosítása 2013-ban megtörtént: az Országgyűlés a módosító javaslatot 2013. december 9-én elfogadta, a törvény 2014. január 1-jén hatályba lépett.

Az ország szerkezeti terve Salgótarján MJ Város igazgatási területén az alábbi területfelhasználásokat jelöli ki:

- Erdőgazdálkodási térség
- Vízgazdálkodási térség
- Települési terület 1000 ha felett
- Országos kerékpárút törzshálózat
- Közúthálózat
- Vasúti fővonalak.

Országos Területrendezési Terv 2. sz. melléklet –
Az Ország Szerkezeti terve

OTrT „6. (1) Az országos területfelhasználási kategóriákon belül a kiemelt térségi és megyei területfelhasználási kategóriák kijelölése során a következő szabályokat kell alkalmazni:

a) az erdőgazdálkodási térséget legalább 75%-ban erdőgazdálkodási térség kategóriába kell sorolni;

b) a mezőgazdasági térséget legalább 75%-ban mezőgazdasági térség kategóriába kell sorolni;

c) a vegyes területfelhasználású térséget legalább 75%-ban mezőgazdasági, erdőgazdálkodási vagy vegyes területfelhasználású térség kategóriába kell sorolni;

d) a települési térséget legalább 75%-ban települési térség kategóriába kell sorolni;

e) a vízgazdálkodási térséget legalább 90%-ban vízgazdálkodási térség kategóriába kell sorolni;

f) az építmények által igénybe vett térség más térségi területfelhasználási kategóriába nem sorolható.

(2) A kiemelt térségi és megyei területfelhasználási kategóriákon belül a települési területfelhasználási egységek kijelölése során a következő szabályokat kell alkalmazni:

a) az erdőgazdálkodási térséget legalább 85%-ban erdőterület területfelhasználási egységbe kell sorolni;

b) a mezőgazdasági térséget legalább 85%-ban mezőgazdasági terület, beépítésre szánt különleges honvédelmi terület, beépítésre nem szánt különleges honvédelmi terület vagy természetközeli terület területfelhasználási egységbe kell sorolni, a térségben nagyvárosias lakóterület és vegyes terület területfelhasználási egység nem jelölhető ki;

c) a vegyes területfelhasználású térséget legalább 85%-ban mezőgazdasági terület, erdőterület vagy természetközeli terület területfelhasználási egységbe kell sorolni, a fennmaradó részen nagyvárosias lakóterület kivételével bármely települési területfelhasználási egység kijelölhető;

d) a települési térség bármely települési területfelhasználási egységbe sorolható;

e) a vízgazdálkodási térséget legalább 85%-ban vízgazdálkodási terület vagy természetközeli területfelhasználási egységbe kell sorolni;

f) az építmények által igénybe vett térséget az adott építmény jellege szerinti települési területfelhasználási egységbe kell sorolni.

(3) Az országos területfelhasználási kategóriákra vonatkozó szabályoknak a kiemelt térség vagy a megye területére vetítve, a kiemelt térségi és megyei területfelhasználási szabályoknak a település közigazgatási területére vetítve kell teljesülniük.”

A település igazgatási területén korábban jelölt mezőgazdasági térség övezete eltűnt. Ezek korábban a belterület mentén helyezkedtek el, amelyeket a 2013-ban módosított OTrT erdőgazdálkodási térségbe sorolt be.

OTrT 2. Főutak

2.1. A főúthálózat elemei (A 3 km-nél rövidebb hálózati összekötő szerepű, de önálló számmal ellátott főúti elemeket a felsorolás nem tartalmazza.), Salgótarjánt érintő főutak:

17. 21. sz. főút: Hatvan (3. sz. főút) - Salgótarján - Somoskőújfalu - (Szlovákia)

19. 22. sz. főút: Bánk (2. sz. főút) - Balassagyarmat - Salgótarján (21. sz. főút)

OTrT 1/4. számú melléklete által meghatározott Salgótarjánt érintő egyéb országos törzshálózati vasútvonalak

2.40. Hatvan - Somoskőújfalu - (Szlovákia)

OTrT 1/6. számú melléklete által meghatározott Salgótarjánt érintő országos kerékpárút törzshálózat elemei:

6. 2.A: (Szlovákia) - Szob - Kemence - Balassagyarmat - Szécsény - Litke - Salgótarján - Cered - Ózd - Bánréve - Aggtelek - Jósvalfő - Szalonna - Hidasnémeti - Gönc - (A 4. sz. Tiszamente

kerékpárút Gönc és Sátoraljaújhely közötti szakasza) - Sátoraljaújhely - Pácin - Záhony - Zsurk - Lónya - Vásárosnamény - Tarpa - Szatmárcseke - Tiszacsécse - Tiszabecs - (Ukrajna)

A térségi övezetek bemutatása:

Országos ökológiai hálózat övezete Salgótarján igazgatási területének északi és északkeleti részét érinti az övezet területe. A nyugati részén jelölt országos ökológiai hálózat övezete foltszerűen jelenik meg. Az északi és északkeleti Az ökológiai hálózat részét képező területek tovább osztályozva magterület, ökológiai folyosó övezetébe sorolta a Vas megyei területrendezési terv.

Országos Területrendezési Terv 3/1. sz. melléklet –Országos ökológiai hálózat övezete

„OTrT 13. § (1) Az országos ökológiai hálózat övezetben csak olyan kiemelt térségi és megyei területfelhasználási kategória, illetve olyan övezet jelölhető ki, amely az ökológiai hálózat természetes és természetközeli élőhelyeit és azok kapcsolatait nem veszélyezteti.

(2) Az övezetben bányászati tevékenységet folytatni a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó előírások alkalmazásával lehet.

(3) Az országos ökológiai hálózat övezetét a kiemelt térségi és a megyei területrendezési tervekben magterület, ökológiai folyosó, valamint pufferterület övezetbe kell sorolni.”

Kiváló termelőhelyi adottságú erdőterület övezete a települést az övezet területe az igazgatási terület, azon belül is a külterület jellemző területfelhasználását alkotó erdőművelési ágú területeit érinti.

Országos Területrendezési Terv 3/4. sz. melléklet – Kiváló termelőképességű erdőterület övezete

Kiváló termelőképességű erdőterület övezete

OTrT „13/A. § (1) Kiváló termelőképességű szántóterület övezetében beépítésre szánt terület csak kivételesen, egyéb lehetőség hiányában területrendezési hatósági eljárás alapján jelölhető ki.

(2) Az övezetben külszíni bányatelket megállapítani és bányászati tevékenységet engedélyezni a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehet.”

Országos Területrendezési Terv 3/4. sz. melléklet – Országos komplex tájrehabilitációt igénylő terület övezete

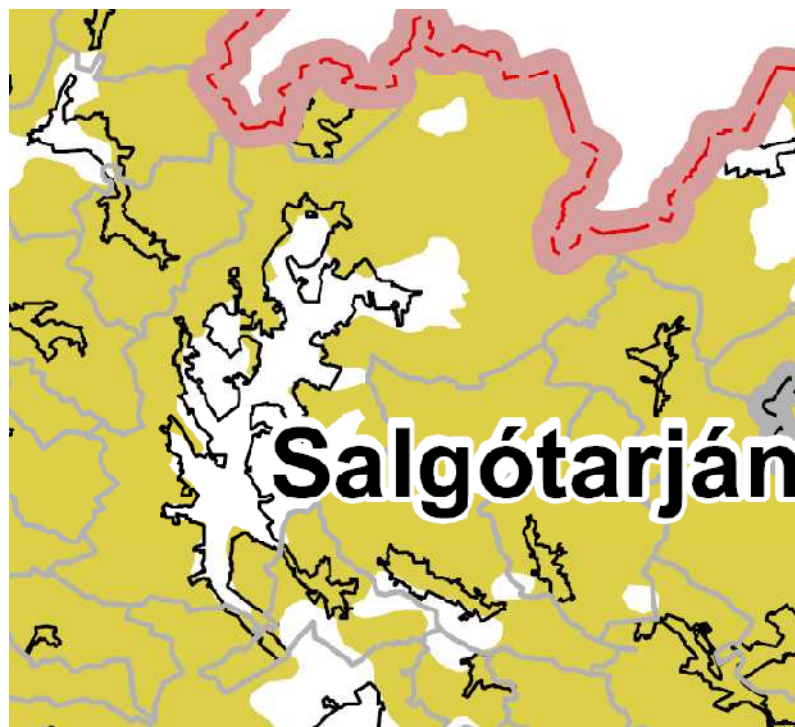
Az országos komplex tájrehabilitációt igénylő terület övezet

OTrT 14. § Az országos komplex tájrehabilitációt igénylő terület övezetben a területek újrahatszósítási célját a kiemelt térség és a megye területrendezési tervében, a települések helyi tájrendezési szabályainak vagy a helyi településrendezési eszközök figyelembevételével kell meghatározni.

Országos jelentőségű tájképvédelmi terület övezete a település igazgatási területét érinti. Az övezet térképe 2014. december 31-ig hatályos.

Országos Területrendezési Terv 3/5. sz. melléklet – Országos jelentőségű tájképvédelmi területe övezete (Hatályos 2014. december 31-ig)

Országos Területrendezési Terv 3/5. sz. melléklet – Országos jelentőségű tájképvédelmi területe övezete (Hatályos 2015. január 1-től)

Országos jelentőségű tájképvédelmi terület övezete

OTrT „14/A. § (1) Az országos jelentőségű tájképvédelmi terület övezetben csak olyan kiemelt térségi és megyei területfelhasználási kategória jelölhető ki, amely a kijelölés alapjául szolgáló tájképi értékek fennmaradását nem veszélyezteti.

(2) Az övezetbe tartozó település településszerkezeti tervében csak olyan területfelhasználási egység jelölhető ki, továbbá helyi építési szabályzatában és szabályozási tervében csak olyan építési övezet és övezet hozható létre, amely a kijelölés alapjául szolgáló tájképi értékek fennmaradását nem veszélyezteti.

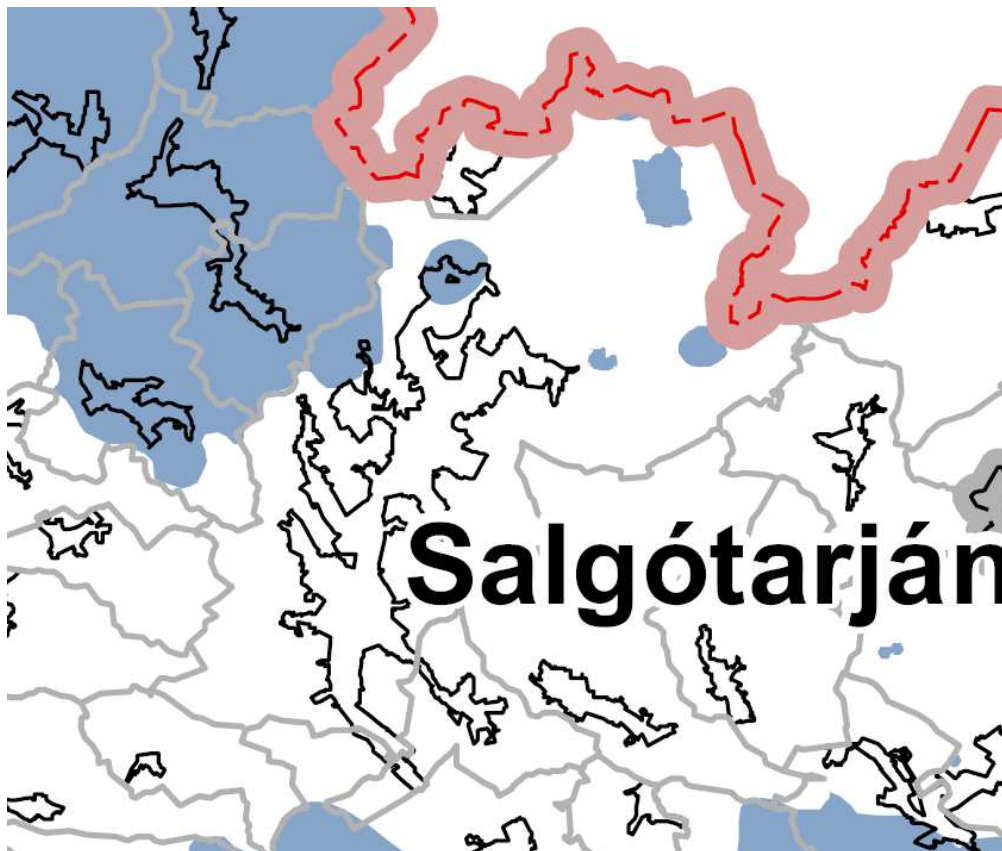
(3) Az építési övezetre vagy övezetre vonatkozóan meg kell határozni az ott elhelyezett építmények tájba illesztésére vonatkozó szabályokat, ennek ellenőrzéséhez a tájképet jelentősen megváltoztató építmények terveihez külön jogszabályban meghatározott látványtervet is kell készíteni.

(4) Az övezetben bányászati tevékenységet a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehet folytatni.

(5) Az övezetben közművezetéseket és járulékos közműépítményeket tájba illesztett módon, a tájképvédelmi célok megvalósulását nem akadályozó műszaki megoldások alkalmazásával - beleértve a felszín alatti vonalvezetést is - kell elhelyezni.”

Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület a felszín alatti vízbázisok védelmét hivatott szolgálni.

Salgótarján MJ Város hatályos rendezési terve az övezet területét lehatárolta, intézkedett a magasabb szintű tervek előírásainak teljesítéséről. Az OTrT módosításával egyetemben az övezet területe nyugati, északnyugati irányból (Karancsalja felől) kibővítésre került.

Országos Területrendezési Terv 3/7. sz. melléklet – Országos vízminőség-védelmi terület

„OTRT 15.§ 1) Az országos vízminőség-védelmi terület övezetében keletkezett szennyvíz övezetből történő kivezetéséről és az övezeten kívül keletkezett szennyvizek övezetbe történő bevezetéséről a kiemelt térség és a megye területrendezési tervében rendelkezni kell.

(2) Az övezetbe tartozó települések településrendezési eszközeinek készítése során ki kell jelölni a vízvédelemmel érintett területeket, és a helyi építési szabályzatban az építési övezetre vagy övezetre vonatkozó szabályokat kell megállapítani.

(3) Az övezetben bányászati tevékenységet a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehet folytatni.”

Ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület övezete érinti Salgótarján igazgatási területét. A városban lévő számos bányaterületként nyilvántartott földrésztetekhez igazodó lehatárolás elvégzésére kötelezett. Az övezet területének lehatárolása a településrendezési eszközök feladata lesz.

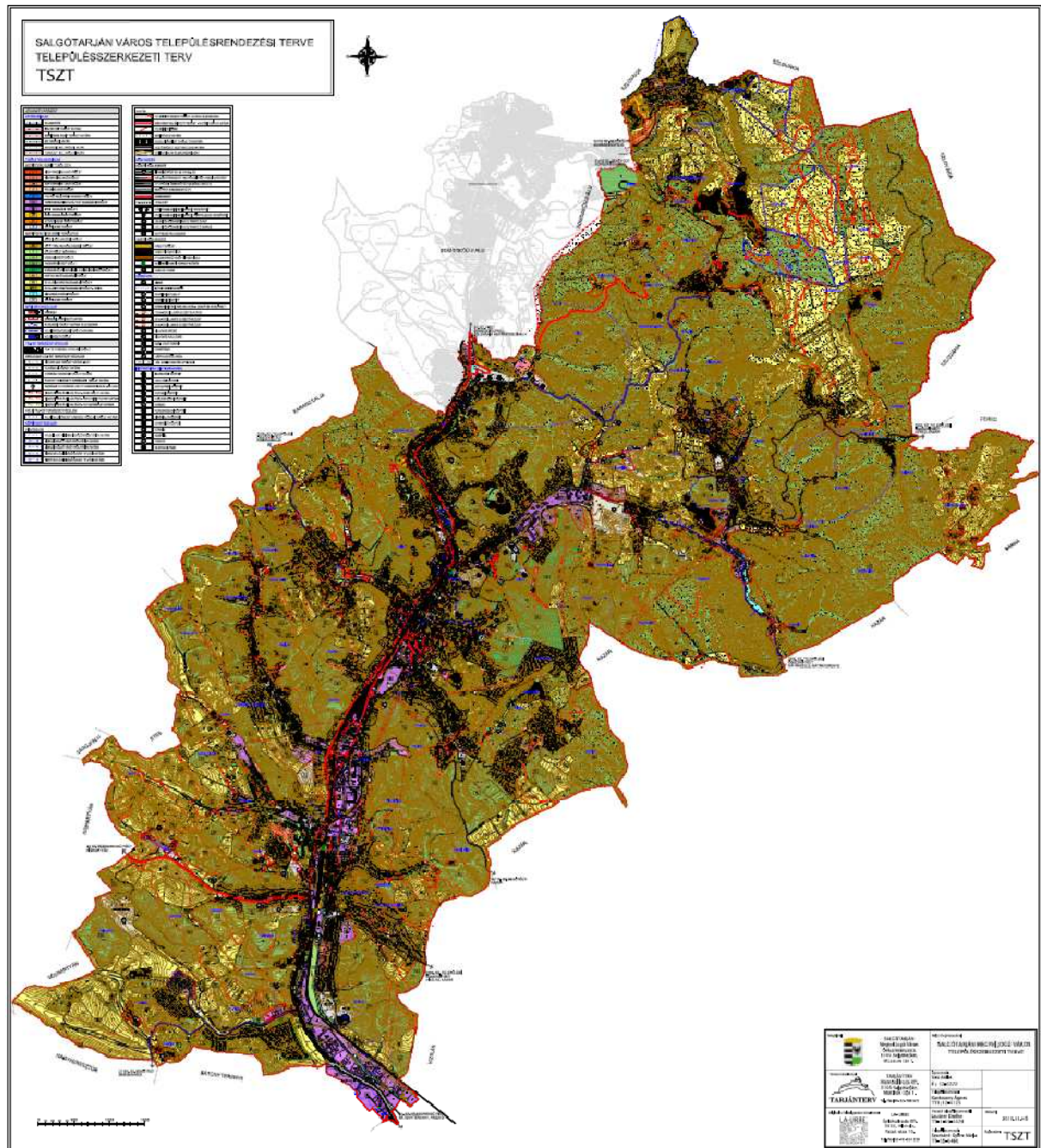
Ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület övezetének országos előírásai:

„OTRT 19/B. § (1) Az ásványi nyersanyagvagyon-terület övezetét a településrendezési eszközökben kell tényleges kiterjedésének megfelelően lehatárolni.

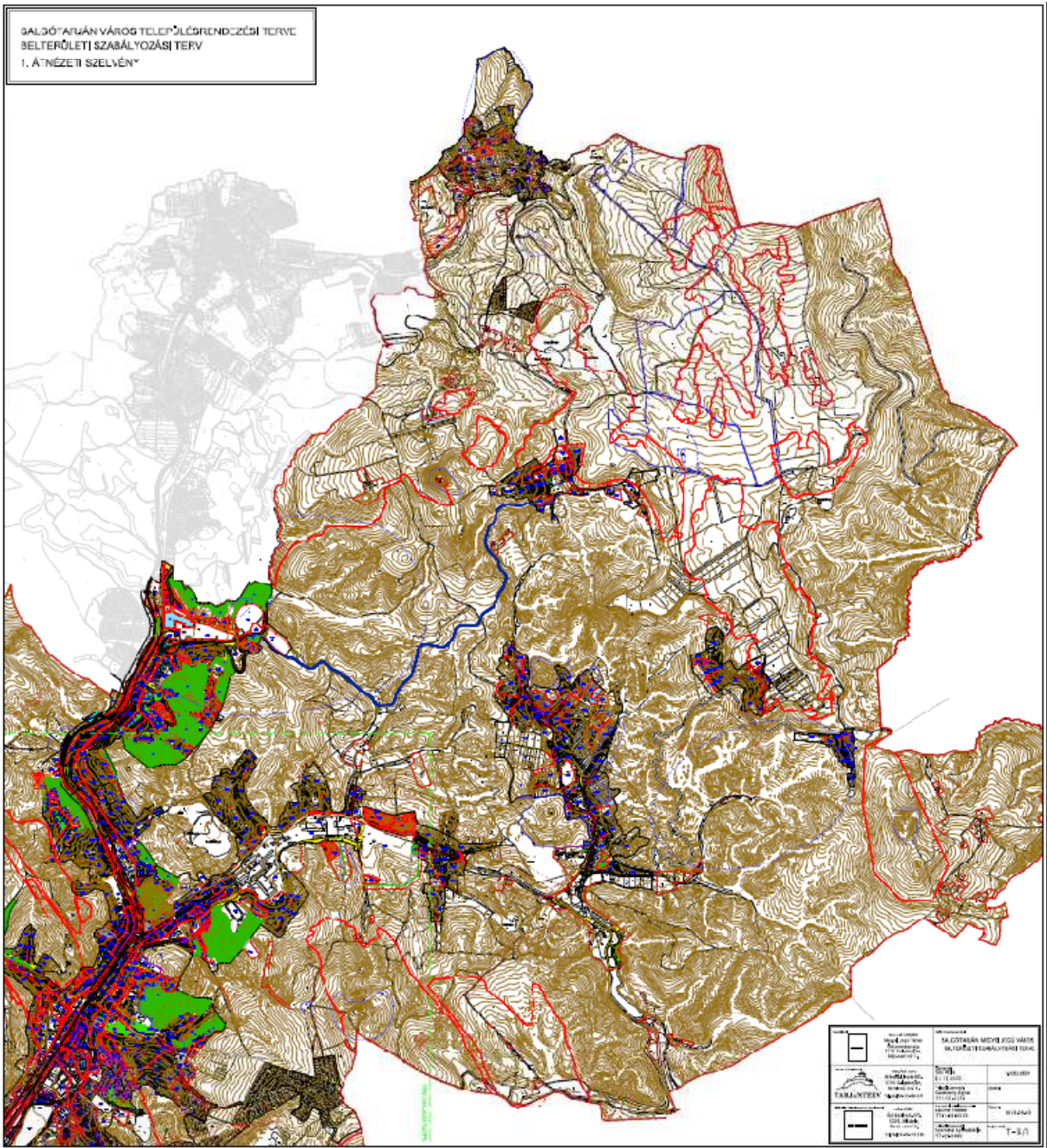
(2) Az (1) bekezdés szerint kijelölt területen, a településrendezési eszközökben csak olyan területfelhasználási egység, építési övezet vagy övezet jelölhető ki, amely az ásványi nyersanyagvagyon távlati kitermelését nem lehetetleníti el.”

1.6. A település településrendezési tervi előzményeinek vizsgálata

1.6.1. A hatályban lévő településrendezési eszközök

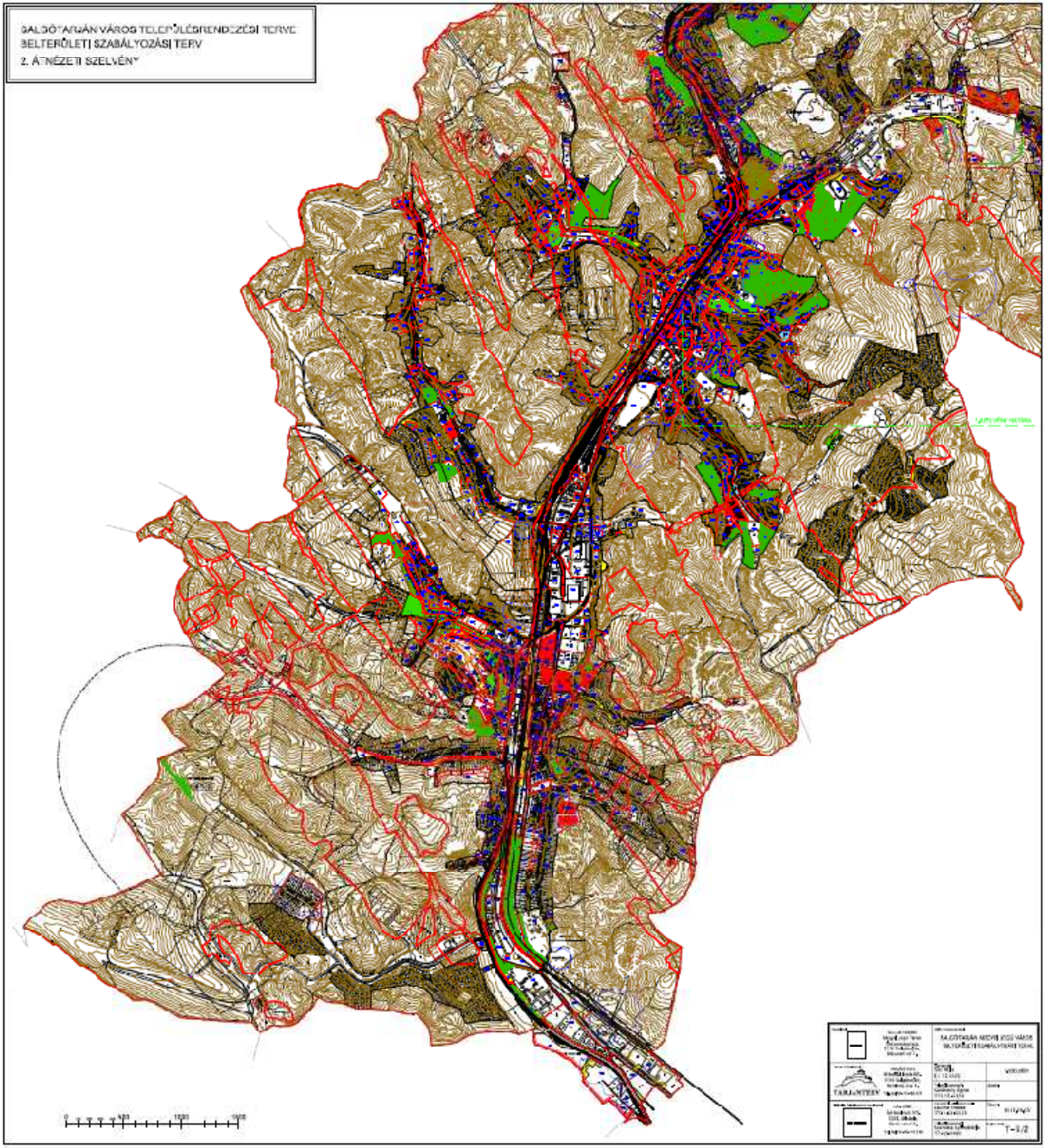

Salgótarján településszerkezeti terve

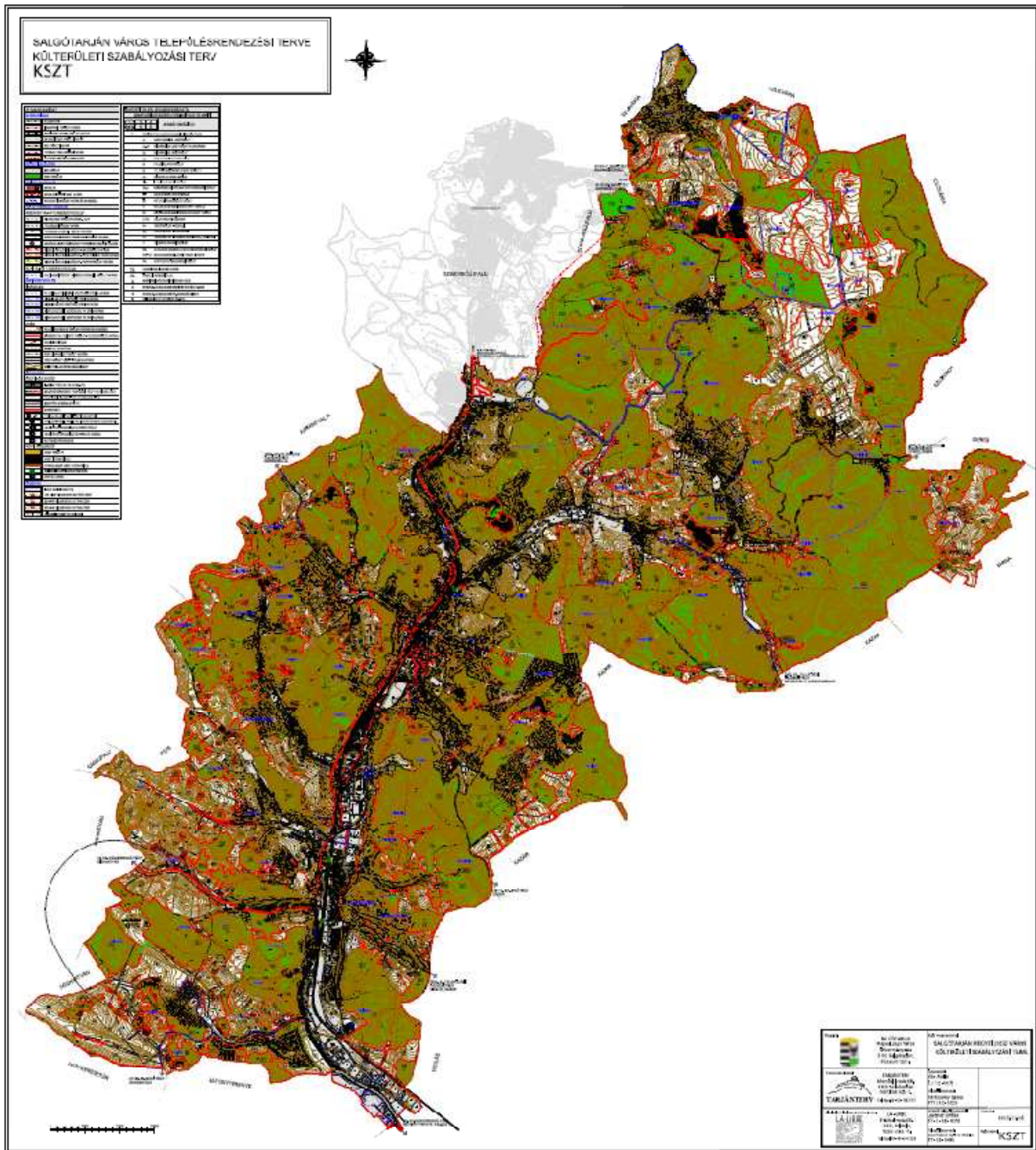

Salgotarján belterületi szabályozási terve – 1. szelvény

Salgotarján belterületi szabályozási terve – 2. szelvény

Salgótarján külterületi szabályozási terve

1.7. A település társadalma

1.7.1. Demográfia, népesség, képzettség

A Salgótarján Funkcionális Várostérség (FVT) Nógrád megye 25 települését foglalja magába, a KSH szerinti Salgótarjáni kistérség 24 települését és a szomszédos Bátorterenyét. Az NGM útmutatása szerint a megyei területfejlesztés tervezése során a megyei szint alatti területi szintnek a statisztikai kistérségeket kell tekinteni. Ugyancsak az NGM útmutatása szerint a megyei jogú város térségének a megyei jogú város körüli kistérséget kell tekinteni. Fentiekből következik, hogy a megyei jogú város Funkcionális Várostérségének alapértelmezésben a megyei jogú város kistérsége tekintendő. Fejlesztési szempontból az úgynevezett Funkcionális Várostérség lehatárolása a legkülönbözőbb elemzési, tervezési és megvalósítási körülmények és logikák szerint történhet. Az említett különböző logikák szerint különböző lehatárolások adódnak, a Funkcionális Várostérség a jelen tervezési folyamat lezárásáig, az említetteknek megfelelő változó geometriájú térségként jelenik meg. Ennek megfelelően településfejlesztési és területfejlesztési szakmai szempontból az úgynevezett Funkcionális Várostérség tényleges lehatárolása a Megalapozó Vizsgálat, a Településfejlesztési Konceptió és az Integrált Településfejlesztési Stratégia megalkotását és társadalmi egyeztetését követően, végeredményben politikai döntésként a jelen tervezési folyamat végső fázisában állapítható meg. Ezt a döntést kell majd visszavezetni a végső dokumentumban. A jelenlegi fázisban az úgynevezett Funkcionális Várostérség fent említett alapértelmezéséből kellett kiindulni, vagyis a Salgótarjáni statisztikai kistérséget kellett figyelembe venni. A megye térszerkezetének adottságainak következtében azonban ehhez az alapértelmezés szerinti várostérséghez azonnal hozzá kellett illeszteni Bátorterenyé várost, ami a salgótarjáni kistérséggel szomszédos, néhány kilométerre helyezkedik el Salgótarján MJV-től, és lakónépessége jelentős hányada napi szinten igénybe veszi a megyei jogú városban elérhető szolgáltatásokat, illetve a megyeszékhelyen dolgozik, míg a Salgótarjánban élők városuk egyik szuburbiájaként tekintenek Bátorterenyére. Ezért a Funkcionális várostérség társadalmi-gazdasági vizsgálatából nem lett volna indokolt kihagyni Bátorterenyét formális okok miatt. A Salgótarjáni kistérség települései a következők: Bárna, Cered, Egyházasgerge, Etes, Ipolytarnóc, Karancsalja, Karancsberény, Karancskeszi, Karancslapujtő, Karancsság, Kazár, Kishartyán, Litke, Mátraszele, Mihálygerge, Rákóczibánya, Ságújfalu, Salgótarján, Somoskőújfalu, Sóshartyán, Szalmatercs, Szilaspogony, Vizslás, Zabar. Az FVT települései közül a megyeszékhely Salgótarján és Bátorterenyé rendelkezik városi ranggal, a többi község. A térség össznépessége a 2011. évi népszámlás idején 75 607 fő volt, ezen belül Salgótarjánban 37 262 fő, Bátorterenyén 12 841 fő, a többi településen 25 504 fő élt. A városokat nem számítva a községek átlagos népessége 1109 fő volt, a legtöbben Karancslapujtőn (2594 fő) a legkevesebben Szilaspogonyban (300 fő) éltek.

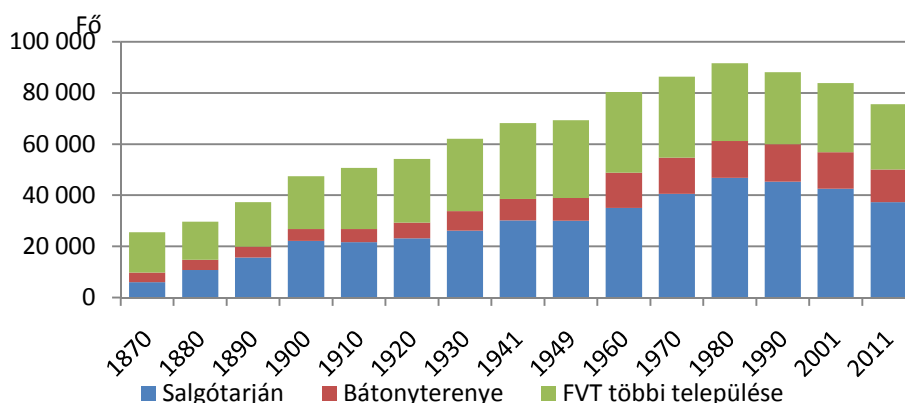
A településfejlesztési társadalmi-gazdasági vizsgálatok bevált gyakorlatában a tervezés tárgyát képező város adatait a tájékozódás kedvéért nem csak az országos, illetve megyei adatokkal összehasonlítva elemzik, hanem egy összességében valamilyen szempontból hasonlónak tekinthető másik városéval is. Ez természetesen mindig felveti azt a dilemmát, hogy a valóságban van-e a tervezés tárgyához hasonlítható város (amire a válasz alapértelmezés szerint általában az, hogy nincsen olyan város, amely minden szempontból hasonló lenne), ha pedig nincsen akkor van-e értelme egyáltalán az ilyen fajta összehasonlításnak. A bevált tervezési gyakorlatok tapasztalatai arra utalnak, hogy egy bizonyos orientáció érdekében az összehasonlítás akkor is hasznos lehet, ha nem található az adott országon belül olyan város, amely minden szempontból hasonló lenne a tervezés tárgyához. Ezért a vizsgálat megtervezésekor az a tervezői álláspont érvényesült, hogy jelen esetben is válasszunk egy kontrollcsoportként értelmezhető, másik megyei jogú várost. A Duna vonalától keletre eső magyarországi megyei jogú városok közül a tervezői mérlegelés Nyíregyháza MJV-t találta a

legalkalmasabbnak az összehasonlításra annak a tudatában is, hogy Salgótarján és Nyíregyháza adottságai között nem csak hasonlóságok vannak, hanem számtalan különbözőség is adódik. Nyíregyháza összehasonlítási alapul történő kiválasztása mellett szót, hogy Salgótarjánhoz hasonlóan a Dunától keletre eső országrész északi sávjában és az országos átlagnál kevésbé fejlett megyéjében található, az M3-as autópálya transzeurópai kelet-nyugati közlekedési csatornája mentén, ahol a város körül kifejezetten hátrányos helyzetű, leszakadó térségek is elhelyezkednek. Ugyancsak hasonlóság, hogy a rendszerváltozást követő két és fél évtized első évtizedében Nyíregyháza, mint város társadalmi, gazdasági és fizikai szempontból ugyanolyan strukturális válsággal küzdött, mint Salgótarján bár annak fajlagos mértéke nyilvánvalóan nem a nógrádi megyeszékhelyéhez mérhető, ahol a 80-as években bekövetkezett világgpiaci átalakulás a 90-es években a meglévő helyi gazdaság meghatározó részének az összeroppanásával folytatódott. Nyíregyháza nyilvánvalóan közelebb áll összehasonlítható alapként Salgótarjánhoz, mint Eger, amelyet az említettekhez hasonló körülmények nem jellemeztek, vagy mint Miskolc, ahol viszont a válság méretei ha lehet még súlyosabbak voltak, amit a város mérete is tovább erősített hiszen önmagában és a környező leszakadó térséggel együtt Nyíregyházánál is jóval nagyobb lélekszámú, területű és gazdasági jelentőségű térséget jelent az ország térképén. Ugyanakkor a hasonlóságok között kell említeni még azt is, hogy az országhatár közeli elhelyezkedésnek Nyíregyháza esetében ugyanolyan nagy jelentősége van a betöltött térszerkezeti pozíció és az ezen keresztül jelentkező fejlesztési potenciál szempontjából, mint Salgótarján esetében. A határ közeli térszerkezeti pozíció hasonlósága Eger esetében már nem áll fenn. Miskolc esetében fennáll ugyan, azonban Miskolc sokkal nagyobb lélekszámú, belterületű és gazdasági potenciálú város, mint Salgótarján és Nyíregyháza, ezért összességében a számításba vett városok közül, még mindig Nyíregyházával indokoltabb az összehasonlítás, mint az említett másik kettővel.

A népsűrűség a megyeszékhelyen jelentősen különbözik a többi településtől, az FVT területén egy négyzetkilométeren 137 fő élt, Salgótarján nélkül számítva 85 fő. A várostérség átlagánál magasabb népsűrűség jellemezte Somoskőújfalu, Bátorfyerenyét, Rákóczibányát, Vizslást és Karancslapujtót, melyek a megyeszékhelyhez viszonylag közel helyezkednek el. Kiemelkedő (1010 fő/négyzetkilométer) a népsűrűség a 2006-ban önállóvá váló Somoskőújfalu esetében, ami a salgótarjáninak a 2,7-szerese. Ritkábban lakott községek a 40 fő/kilométernél kisebb értékkel rendelkező Karancsberény, Ipolytarnóc, Cered, Zabar, Szilasogony, melyek kis népességű, jellemzően idősebb korszerkezetű, Salgótarjától távolabb fekvő, határmenti, néhány esetben nehezen megközelíthető települések.

A térség népessége népszámlálási adatok alapján 1980-ig emelkedett, ezt követően csökkent. A népességfogyás mértéke a Salgótarján FVT esetében 1980 és 2011 között 15 961 fő volt, aminek oka a születések és halálozások, valamint az oda- és elvándorlások negatív egyenlege.

A népesség számának alakulása a népszámlálások idején

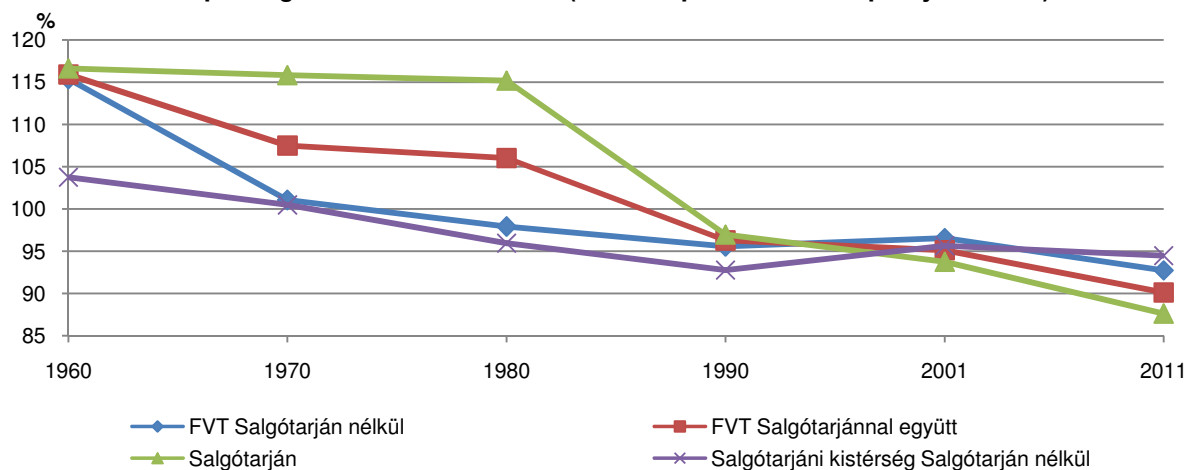

1960-ig jelenlét, 1970-től lakónépesség. Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

A Salgótarján FVT népességének változását döntően Salgótarján befolyásolta, amelynek lélekszáma 1980-ig emelkedett, ezt követően csökkent. 2011-ben az FVT lakóinak 49%-a a megyeszékhelyen, 17%-a Bátorlyerényén élt. A Salgótarjáni kistérséget illetően is hasonló folyamatok figyelhetők meg.

Salgótarján nélkül a várostérség többi településén összességében a népesség száma már az 1970-es években fogyásnak indult. A csökkenés oka elsősorban a születések és halálozások negatív egyenlege, ami nagyobb mértékben befolyásolta a települések népességének fogyását, mint a vándorlási tendencia. Az 1990–2001 közötti időszakban a Salgótarján nélküli FVT településeinek összességében vándorlási nyereség volt.

A népesség számának változása (előző népszámlálás időpontja = 100,0)

1960-ig jelenlévő, 1970-től lakónépesség adatok alapján. Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

Az FVT területén 2001 és 2011 között a térség népessége összességében 9,9%-kal (8269 fővel), Salgótarján nélkül számítva 7,3%-kal csökkent. Ságújfaluban, Karancsságon és Sóshartyánban nőtt a lakónépesség száma az ezredfordulóhoz képest, a többi településen visszaesett. Hat településen 10%-ot meghaladó volt a népesség fogyása 2001-hez viszonyítva, köztük található a két város, Salgótarján és Bátorlyerénye. Legjelentősebben, 21,5%-kal Szilaspogony lélekszáma csökkent.

A természetes fogyás következtében a várostérség népessége a két utóbbi népszámlálás időpontja között 6,3%-kal csökkent (Salgótarján nélkül számítva 5,7%-kal). Sóshartyán, Karancsság és Litke esetében a születések száma meghaladta a halálozásokét, ezeken a településeken jelentős a roma nemzetiségű lakosság hányada, itt az FVT átlaghoz képest magas a gyermek és alacsony az időskorúak aránya. A többi településen fordított a helyzet, a halálozások száma magasabb, mint az élveszületéseké. A természetes fogyás különösen Kazárt és Mihálygergét érintette, melyek népessége 24, illetve 13%-kal csökkent, mindkét településen magas az idős népesség aránya.

A lakónépesség változása 2001. február 1. és 2011. október 1. között (százalék)

Megnevezés	A lakónépesség számának változása		
	természetes szaporodás, fogyás	vándorlási különbözet	Összesen
	következtében		
Salgótarján	93,2	94,5	87,6
Bátorlyerénye	94,3	95,1	89,5
Salgótarjáni kistérség	93,6	96,7	90,3

Funkcionális Várostérség Salgótarján nélkül	94,3	98,4	92,7
Funkcionális Várostérség összesen	93,7	96,4	90,1

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

Vándorlás következtében a népesség száma az FVT területén 3,6%-kal esett vissza (Salgótarján nélkül 1,6%-kal). Tíz településen vándorlási pozitívumot regisztráltak. A térségbe költözők számára Kazár kedvelt település volt, ahol az ezredfordulóhoz képest a 294 fős vándorlási nyereség 16%-a a 2011. évi népességnek. A községben időskorúak otthona működik, ahová sokan költöznek, ezt bizonyítja, hogy a településen magas az időskorúak aránya. Migrációs többlettel rendelkezett még Cered, Etes, Karancskeszi, Mátraszele, Mihálygerge, Rákóczibánya, Ságújfalu, Somoskőújfalu és Vizslás.

A térség két városát jelentős negatív vándorlási különbözet jellemezte. Az éves adatok szerint Salgótarjánban a belföldi vándorlási különbözet 2000 és 2011 között minden évben negatív volt, ami azt mutatja, hogy a megyeszékhely nem vonzó célpont. Bátorterenyéről is többen költöztek el, mint ahányan odavándoroltak az elmúlt évtizedben.

A népesség korösszetétele és változása

Megnevezés	Korösszetétel			Eltartottsági ráta		Öregedési index
	0–14 éves	15–59 éves	60–X éves	0–14 éves	60–X éves	
2011. október 1., százalék						
Salgótarján	13,5	59,3	27,2	22,7	45,8	202
Bátortereny	14,2	61,3	24,4	23,2	39,8	172
Salgótarjáni kistérség	14,5	59,3	26,1	24,5	44,1	180
Funkcionális Várostérség Salgótarján nélkül	15,5	60,0	24,5	25,8	40,9	159
Funkcionális Várostérség összesen	14,5	59,7	25,9	24,3	43,3	178
Változás 2001-hez viszonyítva, százalékpont						
Salgótarján ^{a)}	-2,2	-3,8	6,0	-2,2	12,3	67
Bátortereny ^{b)}	-2,8	-0,2	3,1	-4,5	5,1	47
Salgótarjáni kistérség	-1,9	-2,4	4,3	-2,2	8,7	47
Funkcionális Várostérség Salgótarján nélkül	-2,1	-0,1	2,2	-3,5	3,7	31
Funkcionális Várostérség összesen	-2,1	-2,0	4,1	-2,6	8,1	47

a) 2001-ben Somoskőújfaluval együtt. b) 2001-ben Rákóczibányával együtt. Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

A kedvezőtlen népmozgalmi tendenciák következtében a várostérség népessége is öregszik. A 2011. évi népszámlálás idején a 25 településen élők 14%-a 14 éves vagy annál fiatalabb volt, miközben a 60 évesek és idősebbek aránya 26%-ot tett ki. A gazdaságilag aktívak a 15–59 éves lakosság 60%-át alkották. A Salgótarján nélkül számított térségi átlag a gyermekkorúak magasabb és az időskorúak megyeszékhelynél alacsonyabb arányát mutatja. A várostérségben (2001-ben még Somoskőújfalu Salgótarjánhoz, Rákóczibánya Bátorterenyéhez tartozott, e települések esetében 2001-re nem állnak rendelkezésre korcsoportos adatok) az ezredfordulót követő évtizedben 14 településen az időskorúak, viszont hat községben a gyermekkorúak aránya emelkedett.

A korösszetétel alakulását az eltartottsági ráták is jelzik. A térségben a gyermekek eltartottsági rátája (0–14 évesek a 15–59 évesek százalékában) 24%-ot tett ki a legutolsó népszámlálás idején, Salgótarján nélkül számítva azonban ennél 1,5 százalékponttal magasabb volt. Az idősek eltartottsági mutatója (60 évesek és idősebbek a 15–59 évesek százalékában) az FVT területén átlagosan 43%-ot jelentett, ami Salgótarján nélkül kedvezőbben alakult, s ugyanez a 2001 óta bekövetkezett változást illetően is elmondható. Az öregedési index mindezekből adódóan jelentősen emelkedett, 2011. október 1-jén száz gyermekkorúra 178 időskorú jutott, 47-tel több, mint tíz évvel korábban. Etes, Karancskeszi, Ságújfalu, Sóshartyán, Szalmatercs és Zabar esetében szembetűnő, hogy az öregedési index 2001-hez

képest úgy csökkent, hogy ezen települések mindegyikében nőtt a gyermekkorúak aránya és csökkent az időskorúaké. 2011-ben a gyermekkorúak száma Karancsságon, Litkén, Ságújfaluban és Sóshartyánban haladta meg az időskorúakét. Hét településen viszont az időskorúak száma több mint kétszerese a gyermekekének, ezek közül is kiemelkedik a szlovák határhoz közel fekvő Mihálygerge, ahol az öregedési index 428.

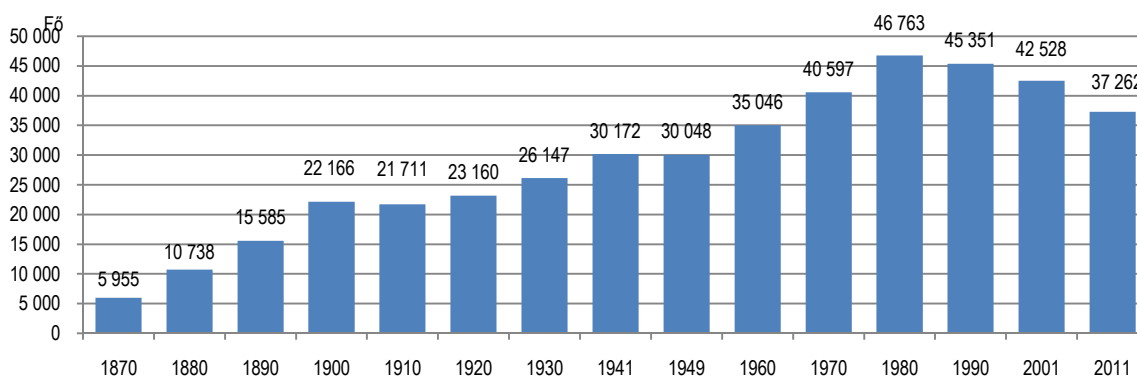
A funkcionális várostérségben 2011. október 1-jén ezer férfira 1116, a megyeszékhely nélkül 1076, Salgótarjánban 1158 nő jutott. A feminitási arány Szilaspogonyban (1256) volt a legmagasabb, ezzel ellentétben Bárnán, Ipolytarnócon és Litkén a férfiak száma meghaladta a nőké.

A legutóbbi népszámlálás idején az FVT területén a 15 éves és idősebb népesség 29%-a nőtlen, hajadon, 44%-a házas, 13%-a özvegy és 14%-a elvált családi állapotú volt. Salgótarján nélkül a házasoké 46%, az özvegyeké 14%, az elváltaké 12%. A nőtlen, hajadon családi állapotú személyek aránya Litkén és Ipolytarnócon meghaladta a 36%-ot. Az idős korösszetételű Cereden a 15 éves és idősebb népesség 54%-a házas volt. Az özvegyek aránya Szilaspogonyban 23%, ennek oka, hogy a népesség 35%-a 60 éves és idősebb korosztályba tartozott. Salgótarjánban a legnagyobb az elváltak (15,4%) hányada, ez követően Zabaron (15,1%).

Salgótarján népessége

Salgótarján a XIX. század második feléig nem emelkedett ki a környezetéből, a hegyes-dombos vidék jellegzetes faluinak egyike volt. A település és környéke gazdaságának, lélekszáma emelkedésének a szénbányászat és az ahhoz kapcsolódó ipar, valamint a közlekedés fejlődése adott jelentős lökést. Salgótarján 1950-ben lett – Balassagyarmat helyett – megyeszékhely, ez újabb növekedési hullámot indított el. Az ezt követő évtizedekben több települést is a városhoz csatoltak. Magyarországon az első hivatalos népszámlálás idején 1870-ben a város mai közigazgatási területén 6 ezren éltek, ezt követően emelkedett a lélekszám – népszámlálási adatok alapján – 1980-ig, ekkor 46,8 ezer fő élt ott. Különösen jelentős volt a növekedés a népszámlálási adatok alapján 1949 és 1980 között, amikor is 56%-kal bővült a lakosság száma. 1980-óta azonban folyamatos a csökkenés a jellemző demográfiai folyamatok (elvándorlás, magas halandóság, mérséklődő születésszám) hatására. 2011. október 1-jén a város lakónépessége 37,3 ezer fő volt (Nógrád megye népességének 18%-a), ami 20%-kal kisebb, mint 1980-ban. 2001-hez képest 12%-kal kevesebben éltek Salgótarjánban, mint az előző népszámlálás idején. A csökkenés mértéke ez utóbbi évtizedben meghaladta az országos és a Nógrád megyei átlagot is, Nyíregyháza népessége viszont 0,8%-kal gyarapodott. Salgótarján lakónépessége a megyei jogú városok között kicsinek számít, egyedül Szekszárd lélekszáma alacsonyabb.

A népesség számának alakulása népszámlálási adatok alapján

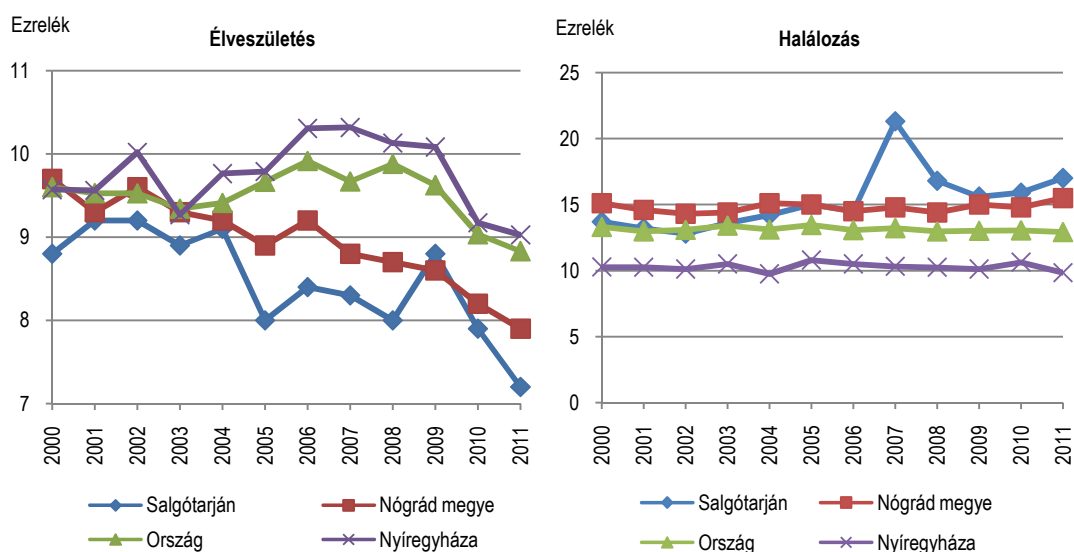
Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal. 1960-ig jelenlét, 1970-től lakónépesség.

Salgótarján a kisebb népsűrűségű megyei jogú városok közé tartozik. 2011. október 1-jén a városban egy négyzetkilométeren 370-en éltek, 52-vel kevesebben, mint az előző népszámlálás idején. Az országos átlagnak ez a 3,5-szerese, a megyeinek 4,6-szerese. Nyíregyháza népsűrűségétől a salgótarjáni érték 15%-kal alacsonyabb.

Salgótarján lakónépessége 2000 és 2011 között a kedvezőtlen természetes népmozgalmi folyamatok következtében 3320 fővel csökkent. A vizsgált időszakban 4248 gyermek született és 7568 személy hunyt el. Az elmúlt 12 év mindegyikében a halálozások száma magasabb volt az élveszületéseknél (ez a tendencia már az 1980-as évek első felétől jellemző), ennek következtében évente átlagosan 277 fővel csökkent a város népessége.

A természetes népmozgalmi arányszámok alakulását jelentősen befolyásolja a korösszetétel. A többi területhez képest Salgótarjánban magas az időskorúak és alacsony a gyermek- és aktív korúak aránya, ezáltal viszonylag magas a halandóság és alacsony a termékenység. Az élveszületési arányszám a vizsgált időszak minden évében kisebb volt a megyei és az országos átlagnál, valamint a nyíregyházinál is. A halálozások ezer lakosra jutó száma 2000 és 2004 között Salgótarjánban a Nógrád megyei átlagnál alacsonyabb volt, 2007 óta megfordult a helyzet, a megyei arányszám vált kedvezőbbé. Az országos és a nyíregyházi halálozási rátánál magasabb volt minden évben a salgótarjáni mutató.

Az élveszületések és halálozások ezer lakosra jutó száma

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

A természetes népmozgalmi folyamatok mellett a kedvezőtlen társadalmi-gazdasági viszonyok következtében a vándorlás is csökkentette a népesség számát. 2000 és 2011 között minden évben többen vándoroltak el Salgótarjánból, mint ahányan odaköltöztek. A 12 év során 16 731 fő telepedett le és 20 782 fő hagyta el a várost, így 4051 fős belföldi migrációs veszteség keletkezett, ami évi átlagban 338 fővel csökkentette a népességet. Nógrád megyét szintén vándorlási veszteség jellemezte (2000-ben és 2001-ben még az ideköltözők száma meghaladta az elköltözőkét), a 12 év összességében. Nyíregyházáról is többen költöztek el, mint ahányan odatelepültek, de nem minden évre volt ez jellemző.

2011-ben 1824 fő vándorolt el Salgótarjánból, közülük a legtöbben Nógrád megyén belül költöztek más településre (Bátonyterenye, Somoskőújfalu, Karancsalja, Karancslapujtő, stb.) ezután a főváros és Pest

megye következett. A Salgótarjánban letelepedő 1505 fő közül legnagyobb számban a megye más településeiről érkeztek (Bátonyterenye, Somoskőújfalu, Karancsalja, Karancskeszi, stb.).

Salgótarjánban jelentős nőbőbblet jellemző. 2011. október 1-jén a lakónépesség 54%-a nő, 46%-a férfi volt. Ezer férfira 1158 nő jutott, ami közel azonos, mint Nyíregyházán, de magasabb a megyei és az országos átlagnál.

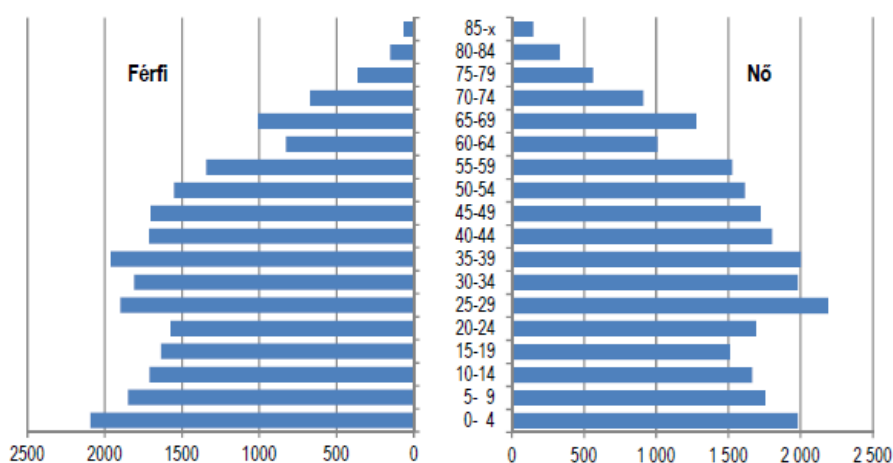
A népesség családi állás szerinti összetétele alapján a 15 éves és idősebb népesség 29%-a nőtlen, vagy hajadon, 42%-a házas, 13%-a özvegy, 15%-a elvált családi állapotú volt Salgótarjánban. A megyei átlaghoz képest magasabb a nőtlenek, vagy hajadonok és az elváltak aránya. Nyíregyházához képest az özvegyek és elváltak hányada volt nagyobb.

Salgótarján korösszetételének változására is a fejlett társadalmak tendenciája jellemző, egyre nő az időskorúak és csökken a gyermekkorúak száma, ami egy öregedő és fogyó népesség képét vetíti előre.

A 2011. évi népszámlálás idején Salgótarján népességének 13%-a gyermekkorú (0–14 éves) 20%-a 65 éves és idősebb volt. Az aktív korúak aránya (15–64 éves) a lakosság 67%-át adta. A megyei átlaghoz képest alacsonyabb a gyermek és magasabb az időskorúak aránya, az aktív korúaké azonos azzal. Az országos átlaghoz és Nyíregyházához képest kisebb a gyermek- és aktív korúak, viszont nagyobb az időskorúak aránya.

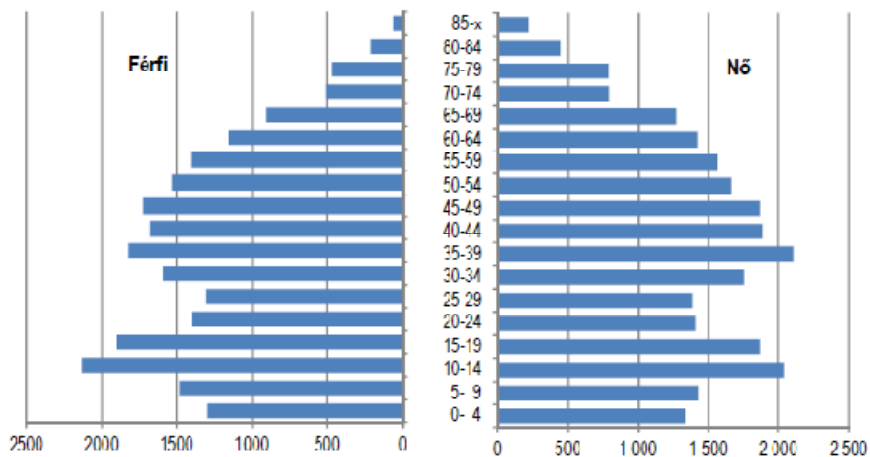
A népesség korösszetételének változását a korfák jól szemléltetik.

Salgótarján város korfája, 1980. január 1.

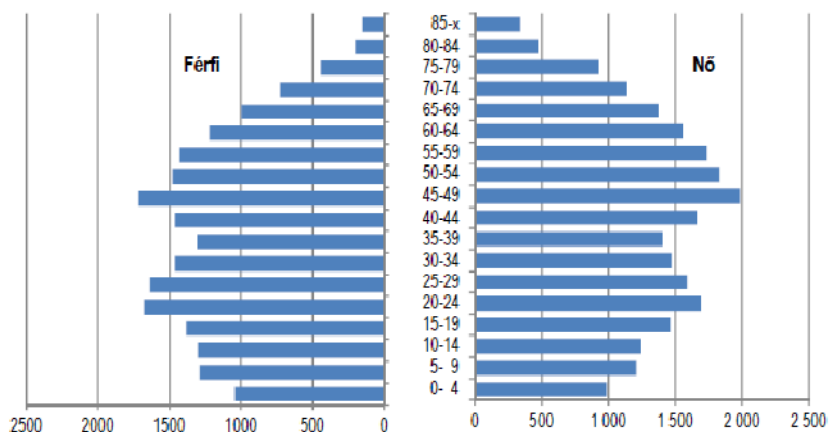
Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal. Somoskőújfaluval együtt.

Salgótarján város korfája, 1990. január 1.

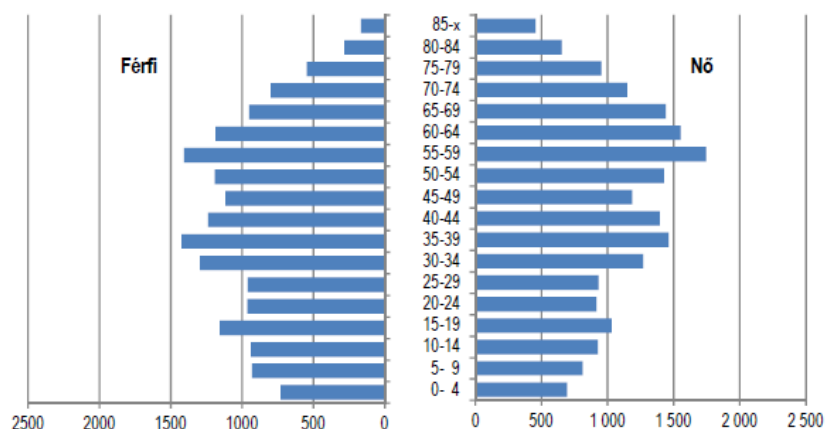
Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal. Somoskőújfaluval együtt.

Salgótarján város korfája, 2001. február 1.

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal. Somoskőújfaluval együtt.

Salgótarján város korfája, 2011. október 1.

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal. Somoskőújfaluval együtt.

A népesség öregedését jelzi, hogy 2001. február 1-jéhez képest (ekkor még Somoskőújfaluval együtt) a korcsoportok aránya az idősek felé tolódott el.

Az eltartási mutatók is módosultak a népesség életkor szerinti összetételében bekövetkezett változások hatására. A gyermekek eltartottsági rátája (0–14 évesek a 15–64 évesek százalékában) 2001-ről 2011-re 2,5 százalékponttal csökkent, az időseké (a 65 évesek és idősebbek a 15–64 évesek százalékában) 8,1 százalékponttal emelkedett. Az öregedési folyamat hatását mutatja az öregedési index növekedése is. 2011. október 1-jén Salgótarjánban száz gyermekkorúra 147 időskorú jutott (az évtized eleji 96-tal szemben), az öregedési index magasabb az országos és a megyei átlagnál is. Nyíregyházán a gyermekkorúak száma meghaladta az időskorúakét.

A népesség korösszetétele

Megnevezés	2001. február 1.			2011. október 1.		
	Salgótarján ^{a)}	Nógrád megye	Nyíregyháza	Salgótarján	Nógrád megye	Nyíregyháza
0–14 évesek aránya	15,7	16,8	17,1	13,5	14,5	15,0
15–64 évesek aránya	69,3	67,3	71,5	66,7	67,2	71,4
65–évesek aránya	15,0	15,9	11,4	19,8	18,3	13,6
Eltartottsági ráta						
gyermek	22,7	25,0	23,8	20,2	21,6	20,9
idősek	21,7	23,7	16,0	29,8	27,2	19,1
eltartott népesség	44,4	48,7	39,8	50,0	48,8	40,0
Öregedési index	95,6	94,7	67,0	147,1	125,9	91,1

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal. a) Somoskőújfaluval együtt.

2011. október 1-jén Salgótarjánban 158 személy nem magyar és 113 fő magyar és más állampolgársággal rendelkezett.

A nemzetiség, az anyanyelv, a családi, baráti közösségben használt nyelv a válaszok legalább egyike szerint 2353 fő a hazai nemzetiség valamelyikéhez (döntő többségük roma) és 266 fő más nemzetiséghez (arab, kínai, orosz, vietnámi, egyéb) tartozónak vallotta magát.

A háztartások, családok jellemzői

A háztartás (magánháztartás) a társadalom legkisebb gazdasági egysége, azon személyek közössége, akik egy lakásban élnek és a létfenntartási költségeiket részben vagy egészben közösen viselik.

(A fejezetben Salgótarján megyei jogú város 2001. évi bázisadatai tartalmazzák a megyeszékhelyből 2006. október 1-jén kivált Somoskőújfalu adatait is.)

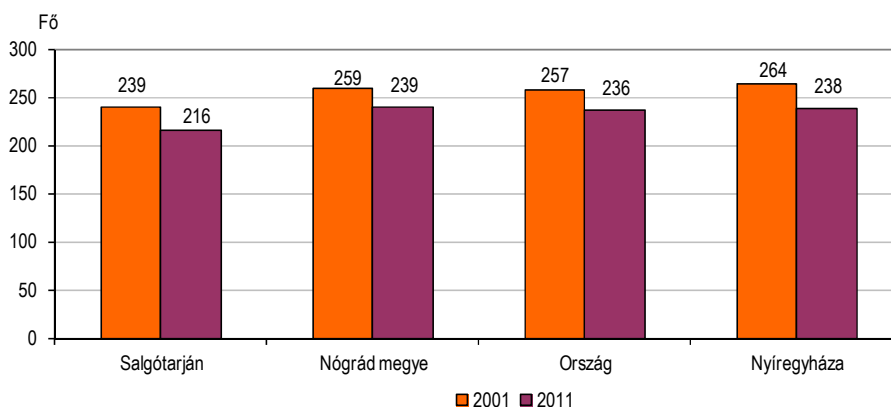
A 2001-es népszámláláshoz képest 2011-ben Salgótarjánban a háztartások száma 8%-kal, a magánháztartásokban élő személyeké 17%-kal csökkent. Országosan 6,3%-os a háztartásszám növekedés, Nógrád megyében 0,7%-os mérséklődés volt. Nyíregyházán a 0,8%-os lakónépesség gyarapodáshoz 13%-os háztartásszám növekedés társult a vizsgált időszakban.

A nógrádi megyeszékhelyen a 2011. évi népszámlálás időpontjában 16 956 magánháztartást írtak össze, ami a megyei háztartások kéttizedét tette ki. A salgótarjáni lakónépesség 98%-a magánháztartásokban, 1,8%-a intézeti háztartásban (kollégiumban, idősek otthonában, hajléktalan szálláson stb.) élő, illetve hajléktalan volt. A továbbiakban háztartáson – eltérő utalás hiányában – minden esetben magánháztartást értünk.

2011-ben Salgótarjában az egy vagy több családot magukba foglaló családháztartások 61%-os arányt képviseltek az összes háztartáson belül, számuk 19%-kal kevesebb a 2001. évi népszámlálás adataihoz viszonyítva. Az egy családból álló háztartások adták a családháztartások 99%-át, a két- vagy több családból állók a 0,7%-át. Előbbiek száma 17%-kal, utóbbiaké 79%-kal visszaesett 2001-hez képest.

A megyeszékhely összes háztartásából az ún. nem családháztartások aránya az előző népszámlálás időpontjához viszonyítva 31%-ról 39%-ra emelkedett, amit az egyedülállók (egyszemélyes háztartások) és az egyéb összetételű (pl. testvérek, barátok, nagyszülő unokájával) háztartások növekvő száma eredményezett. A házasságkötési, családalapítási kor kitolódása, a szingli életforma terjedése, a férfiak magas halandósági aránya, a népesség öregedése következtében 2011-ben Salgótarjában 18%-kal, Nyíregyházán 43%-kal több egyedülállót regisztráltak, mint 2001-ben. A salgótarjáni 6141 egyszemélyes háztartás 54%-ában csak időskorú (60 évesnél idősebb) személy élt. Ez az arány az előző népszámláláshoz képest 3,1 százalékponttal magasabb. Nyíregyházán mindkét népszámlálási időpontban az egyszemélyes háztartások egyaránt 48%-ában élt időskorú személy.

A száz háztartásra jutó személyek számának alakulása

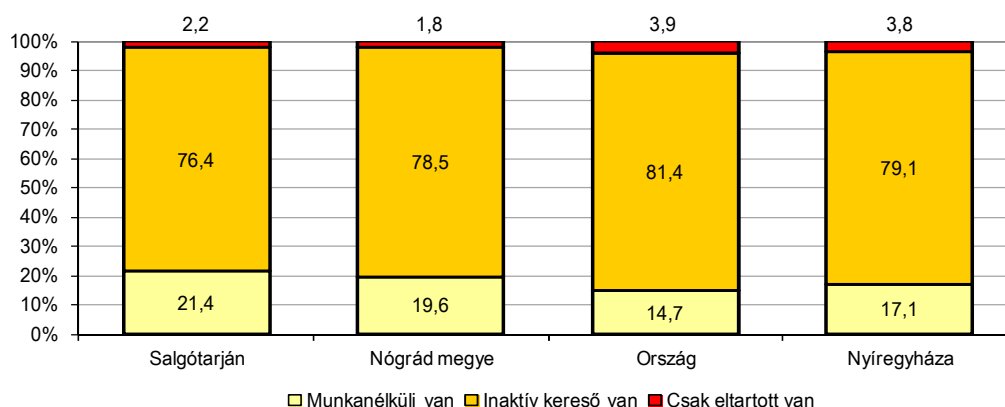

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

A háztartások átlagos nagysága Nógrád megyében, a megyeszékhelyen, Nyíregyházán és országosan is mérséklődött. A két népszámlálás közötti időszakban a száz háztartásra jutó személyek száma Salgótarjában 9,6%-kal, Nyíregyházán 9,8%-kal csökkent. A nagyvárosok esetében a háztartások elaprózódása szembetűnőbb. Ennek hátterében részben a mérséklődő házassági és gyermekvállalási kedv, valamint az időskorúak számának növekedése áll. 2011-ben a háztartások gazdasági aktivitás szerinti összetétele kedvezőbb volt Nyíregyházán, mint a nógrádi megyeszékhelyen. A salgótarjáni háztartások 54%-a egy vagy több foglalkoztatottal rendelkezett. A foglalkoztatottal nem rendelkező háztartások részesedése itt 46%, ezzel szemben Nyíregyházán 34% (országosan 38%). Száz háztartásra a népszámlálás adatai alapján Salgótarjában 77 foglalkoztatott jutott, 24-gyel kevesebb, mint Észak-Alföld viszonyított nagyvárosában és 10 fővel kevesebb, mint 2001-ben.

A két megyeszékhelyen és Nógrád megyében magasabb az országostól azon háztartások aránya, ahol munkanélküli élt.

A foglalkoztatott nélküli háztartások megoszlása, 2011. október 1.

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

A foglalkoztatott nélküli 7855 salgótarjáni háztartás 76%-ában volt inaktív kereső, 21%-ában munkanélküli és 2,2%-ában csak eltartott élt. A foglalkoztatottal nem rendelkező háztartások hányada 2001-hez képest 2,3 százalékponttal emelkedett. Száz háztartásra 9-cel több (71) inaktív kereső és 12-vel kevesebb (48) eltartott jutott, mint Nyíregyházán.

A háztartás mellett a társadalom alappillére a család alkotja, amely a házastársi vagy élettársi, illetve a vérségi kapcsolatban együtt élők legszűkebb körét jelenti.

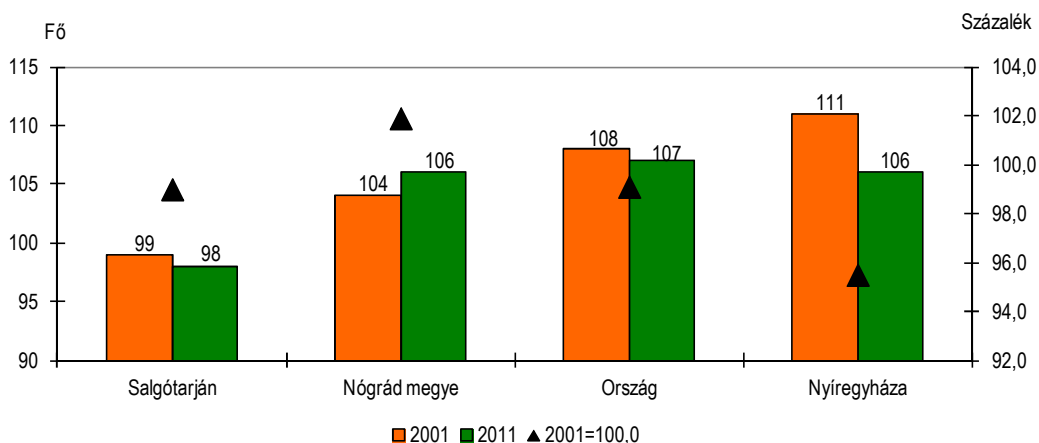
A népesség fogyása, az egyedülállók számának bővülése következtében Salgótarjában 2011-ben 10 338 család élt, 21%-kal kevesebb, mint egy évtizeddel korábban. Ezzel szemben a vizsgált időszakban Nyíregyházán 0,1%-kal emelkedett a családszám.

A családok összetétele jelentősen megváltozott Salgótarjában, a párkapcsolaton (házaspár vagy élettárs gyerekekkel vagy gyerek nélkül) alapuló családok száma (28%-kal) és aránya (7,7 százalékponttal) csökkent 2001-hez képest. Növekedett az élettársi kapcsolatban élő családok száma, összes családon belüli arányuk 8,8%-ról 14%-ra bővült. Ezzel párhuzamosan mérséklődött a házaspár típusú családok száma és aránya.

Az egy szülő gyerekekkel típusú családok előfordulása 2011-re 14%-kal nőtt. Ez részben a válások számának, részben a gyermeket egyedül nevelő hajadonok és nőtlének számának gyarapodásával magyarázható. Nyíregyházán 27%-kal több egyszülős család volt, mint 2001-ben.

A nógrádi megyeszékhelyen az összes család 35%-ában nem volt gyermek, 40%-ában egy gyermeket, 18%-ában két gyermeket, 4,6%-ában három gyermeket, 1,7%-ában négy és több gyermeket neveltek. Salgótarjában összesen 6680 gyermekes család élt 2011-ben, ennek 61%-a párkapcsolaton alapuló, 39%-a egyszülős család volt. Nyíregyházán 21 999 családban neveltek gyermeket. A gyermekes családok héttizedét házaspár vagy élettárs gyermekkel, a háromtizedét egy szülő gyermekkel alkotta. A szabolcsi megyeszékhelyen a családok egyharmada volt gyermektelen.

A száz családra jutó gyermek

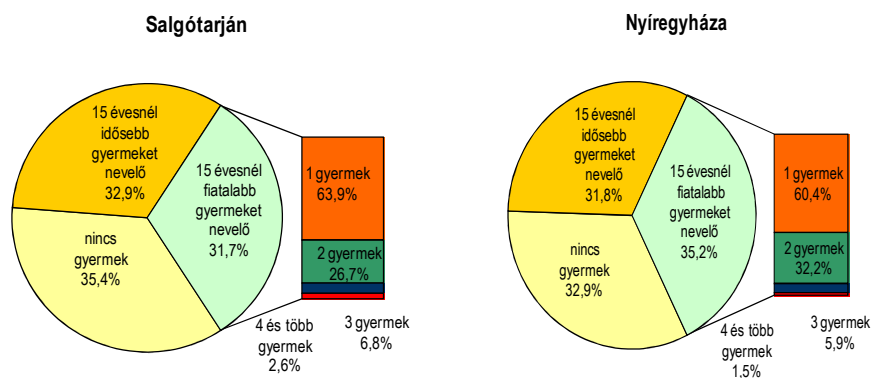

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

A családon belül élő gyermekek száma 21%-kal mérséklődött Salgótarjánban és 4,4%-kal Nyíregyházán. A két népszámlálás között a nógrádi megyeszékhelyen a száz családra jutó gyermekek száma 99-ről 98-ra mérséklődött, ami 2011-ben 8 fővel kisebb a megyei átlagnál és a nyíregyházi értéknél.

A családon belül élő gyermekek 48%-a 15 évesnél fiatalabb volt Salgótarjánban, Nyíregyházán a gyermekek fele tartozott ebbe a korosztályba. A családokban élő 15 évesnél fiatalabb gyermekek száma az elmúlt évtizedben közel háromtizeddel esett vissza Salgótarjánban, Nógrád megyében a csökkenés 21%-os, Nyíregyházán 11%-os volt. Salgótarjánban 47, a szabolcsi megyeszékhelyen 53 15 évesnél fiatalabb gyermek jutott száz családra.

A családok megoszlása a nevelt gyermekek szerint, 2011. október 1.

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

Az iskolázottság színvonala a Funkcionális Várostérségben

Az általános tendenciákhoz hasonlóan a térség népességének iskolai végzettsége folyamatosan javul, nő az érettségizettek és a diplomások aránya és mérséklődik a legfeljebb 8 általánost végzetteké.

A 2011. évi népszámlálás adatai szerint a funkcionális várostérségben a 15 éves és idősebb népesség 94%-a elvégezte legalább az általános iskola 8 osztályát, a 18 éves és idősebbek 43%-a legalább érettségizett. Főiskolai vagy egyetemi oklevéllel a 25 éves és idősebb korosztály 14%-a rendelkezett.

Salgótarjában (központi szerepéből adódóan) ennél 4,2 százalékponttal magasabb a diplomások aránya, 8,3 százalékponttal a legalább érettségizettké, és a 15 éves és idősebb népesség 96%-a végezte el az általános iskola 8 osztályát. A népességet jellemző iskolázottsági szinteket vizsgálva a Salgótarján nélküli funkcionális várostérséghez viszonyítva Bátorlyerényen kedvezőbb volt az arány.

Bátorlyerényen a megfelelő korú népesség 94%-a végezte el az általános iskolát, négytizede legalább érettségizett, egytizede főiskolai, egyetemi oklevéllel rendelkezett.

A népesség iskolai végzettsége, 2011. október 1.

Megnevezés	A 15 évesek és idősebbek közül legalább általános iskola 8. évfolyam	A 18 évesek és idősebbek közül legalább érettségi	A 25 évesek és idősebbek közül egyetem, főiskola stb. oklevéllel
	a megfelelő korúak százalékában		
Salgótarján	95,8	51,2	17,9
Bátorlyerénye	94,1	39,6	10,2
Salgótarjáni kistérség	94,0	43,6	14,5
Funkcionális várostérség Salgótarján nélkül	92,2	34,7	9,5
Funkcionális várostérség Salgótarjával együtt	94,0	42,9	13,7

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

A Salgótarjáni kistérséget alkotó településeken – a megfelelő korúakhoz viszonyítva – a legalább általános iskola 8 osztállyal rendelkezők aránya 84, illetve 96% között, a legalább érettségizettké 15, illetve 51%, míg a főiskolai, egyetemi diplomásoké 3,3, illetve 18% között alakult. Mindhárom szintű iskolai végzettség esetében a legkisebb arányt Zabarhoz, míg a legmagasabbat Salgótarjánhoz köthetjük, ami összefügg a népességszámmal is. (Zabar az 500 fő alatti településekhez tartozik, míg Salgótarján 37,3 ezer fős népességszámmal a legnagyobb.) A legkedvezőtlenebb helyzetben Karancsság volt az általános iskolát végzettek tekintetében, az érettségizettek és a diplomával rendelkezők esetében Szilaspogony.

A Salgótarján nélküli funkcionális várostérségben mindhárom szintű iskolai végzettség tekintetében kedvezőtlenebb volt az érték, mint a többi vizsgált területen. A megfelelő korú népesség 92%-a végezte el az általános iskola 8. évfolyamát, legalább érettségivel 35% rendelkezett és 9,5% volt a diplomások aránya.

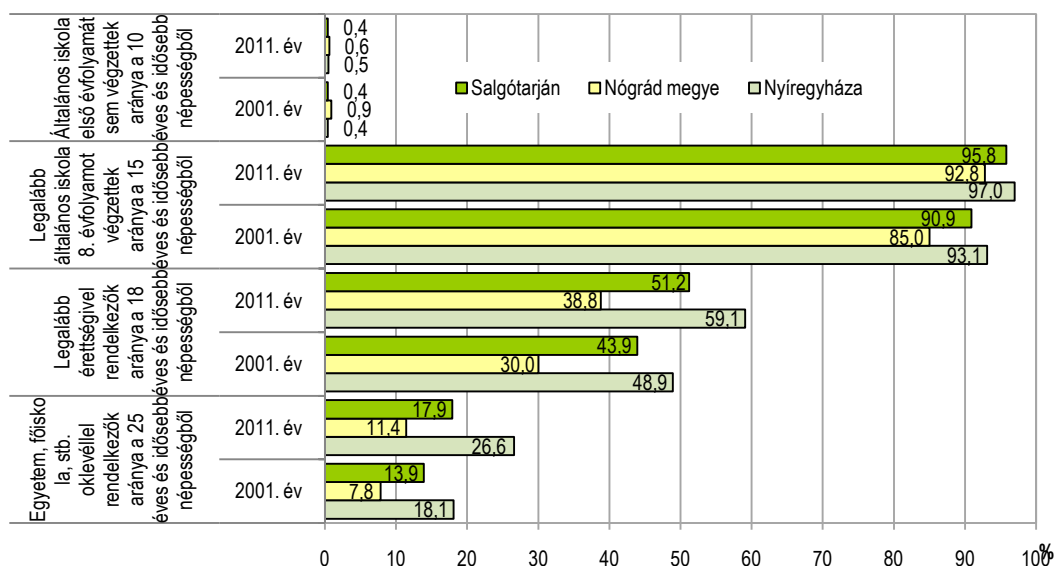
Az iskolázottság színvonala Salgótarjában

A 2011. évi népszámlálás adatai alapján Salgótarján népességének iskolázottsága 2001-hez képest javult. Növekedett a közép- és felsőfokú iskolai végzettséggel rendelkezők népességen belüli aránya és egyre kisebb azok hányada, akik alapfokú végzettséggel sem rendelkeztek.

Az általános iskola első évfolyamát sem végzettek hányada a 10 éves és idősebb népességen belül Salgótarjában 0,4% volt, ami megegyezett a tíz évvel korábbi aránnyal. Nógrád megyében ez a hányad 0,6%, ami a 2001. évi népszámlálási értékhez viszonyítva 0,3 százalékponttal kedvezőbb. Nyíregyházán 2011-ben a megfelelő korú népesség 0,5%-a tartozott az általános iskola első évfolyamát sem végzettek közé. Nemenkénti arányuk a nők körében Salgótarjában 0,5%, Nógrád megyében és Nyíregyházán egyaránt 0,7% volt. A férfiak esetében az általános iskolát sem végzettek megfelelő korú népességen belüli aránya Salgótarjában és Nyíregyházán egyaránt 0,3%, amitől a Nógrád megyei hányad 0,2 százalékponttal magasabb volt.

A 2011. évi népszámlálás adatai alapján Salgótarján 15 éves és idősebb népességének 96%-a rendelkezett általános iskolai végzettséggel, ami a Nógrád megyei átlaghoz képest 3%-kal kedvezőbb, ez az előbbi esetében 4,9, az utóbbinál 7,8 százalékpontos emelkedést jelentett 2001-hez képest. Nyíregyháza megfelelő korú népességének 97%-a fejezte be az általános iskolát, ami tíz év alatt 3,9 százalékpontos bővülést jelentett. A vizsgált megyében és mindkét városban egyaránt megfigyelhető, hogy a férfiak között magasabb volt a legfeljebb általános iskolai végzettségűek hányada, mint a nőknél.

A népesség megoszlása iskolai végzettség szerint

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

A salgótarjáni 18 éves és idősebb népesség 51%-ának volt legalább érettségije 2011-ben, ami 12 százalékponttal magasabb, mint Nógrád megyében. Salgótarjánban a 2001. évi népszámláláshoz képest 7,3 százalékponttal nagyobb a legalább érettségivel rendelkezők aránya, Nógrád megyében a bővülés 8,8 százalékpontos volt. Nyíregyházán a megfelelő korú népesség 59%-ának a legalább érettségi jelentette a legmagasabb iskolai végzettséget, ami 2001-hez képest 10 százalékponttal emelkedett. Iskolázottság tekintetében a nők férfiakhoz viszonyított magasabb hányadát lehetett megfigyelni a két megyei jogú városban és a vizsgált megyében.

Míg a 25 éves és idősebb népesség körében a felsőfokú végzettségűek aránya 2011-ben Salgótarjánban 18%, Nógrád megyében 11% volt, addig Nyíregyházán 27%. Tíz év alatt az egyetemi vagy főiskolai oklevéllel rendelkezők aránya összességében mindhárom vizsgált területen emelkedett, a legnagyobb mértékben Nyíregyházán (8,5 százalékpontos). A megfelelő korú népességen belül a felsőfokú iskolai végzettségű nők aránya Nógrád megyében és Nyíregyházán 2011-ben meghaladta a férfiakét, Salgótarjánban a két nem azonos hányadot képviselt.

1.7.2. Foglalkoztatottság, jövedelmi viszonyok

Foglalkoztatás a Funkcionális Várostérségben

A 2001 és 2011. évi népszámlálások között Nógrád megyében hullámzóan alakult a gazdasági aktivitás mutatói. Csökkenő népességszám mellett a foglalkoztatottak száma és aránya 2007-től folyamatosan mérséklődött, a foglalkoztatottak aránya 2011-től indult növekedésnek. A 2008-as gazdasági válság

ugrásszerűen megemelte a munkanélküliek számát, a növekedés 2010-ig tartott, majd számuk csökkenni kezdett.

A népesség összetétele aktivitás szerint, 2011. október 1.

Megnevezés	Foglalkoztatott	Munkanélküli	Inaktív kereső	Eltartott	Összesen
Népesség száma, fő					
Salgótarján	13 104	3 275	12 399	8 484	37 262
Bátonyterenye	4 603	1 099	4 114	3 025	12 841
Salgótarjáni kistérség	20 790	5 846	21 212	14 918	62 766
Funkcionális várostérség Salgótarján nélkül	12 289	3 670	12 927	9 459	38 345
Funkcionális várostérség összesen	25 393	6 945	25 326	17 943	75 607
Megoszlás, %					
Salgótarján	35,2	8,8	33,3	22,8	100,0
Bátonyterenye	35,8	8,6	32,0	23,6	100,0
Salgótarjáni kistérség	33,1	9,3	33,8	23,8	100,0
Funkcionális várostérség Salgótarján nélkül	32,0	9,6	33,7	24,7	100,0
Funkcionális várostérség összesen	33,6	9,2	33,5	23,7	100,0

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

A 2011-es népszámlálás adatai alapján a salgótarjáni funkcionális várostérségben a népesség 34%-a foglalkoztatott volt, ez az arány alacsonyabb a megyei átlagnál. A várostérségben 25,4 ezer fő folytatott kereső tevékenységet. A foglalkoztatottak népességen belüli aránya a két városban meghaladta a megyei és a várostérségi átlagot, a várostérség településein 12 és 36% között ingadozott. Alacsony volt Szilaspogonyban, Sóshartyánban, Karancsságon és Zabarón. Ezzel szemben Mihálygergén, Vizsláson és Karancsalján egyaránt 36% a foglalkoztatottak hányada.

A munkanélküliek népességen belüli aránya a salgótarjáni várostérségben, ezen belül a két városban és további 18 településen magasabb volt a megyei átlagnál (8,1%). A települések között a két szélsőértéket Szilaspogony és Karancsberény (7-7%), illetve Karancsság (16%) jelentette.

Az inaktív keresők és az eltartottak népességen belüli hányada csaknem megegyezik a várostérségben és Nógrád megyében. Az FVT-n belül az előregedő falvakban (Szilaspogony, Zabar) magas az inaktív keresők aránya, az eltartottaké pedig ott kiemelkedő, ahol az élveszületési arány jelentősen meghaladta a várostérségi átlagot (Sóshartyán, Litke).

A várostérségben 2011-ben száz gazdaságilag aktív személyre 134 gazdaságilag nem aktív jutott, ami megegyezett a megyei átlaggal. Viszonylag kedvezőbb a mutató értéke Salgótarjában (127 fő) és Bátonyterenyén (125 fő), az FVT-ben Salgótarján nélkül 140 fő volt.

A várostérség népességének 66%-a nem rendelkezett rendszeres munkajövedelemmel¹. Bátonyterenyén, Karancsalján, Mihálygergén és Vizsláson 64% – a várostérségben a legalacsonyabb – a munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya, mindegyik településen magas a foglalkoztatottak és Mihálygergén az egyik legalacsonyabb az eltartottak részesedése a népességen belül. Karancsalján (Salgótarján közelsége miatt) kedvező a foglalkoztatottság, így a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya is alacsony. Szilaspogonyban (88%) az öregedő népesség, Sóshartyánban (82%) az eltartottak nagyobb hányada miatt magas a mutató értéke.

¹ A munkanélküliek és a gazdaságilag nem aktív népesség.

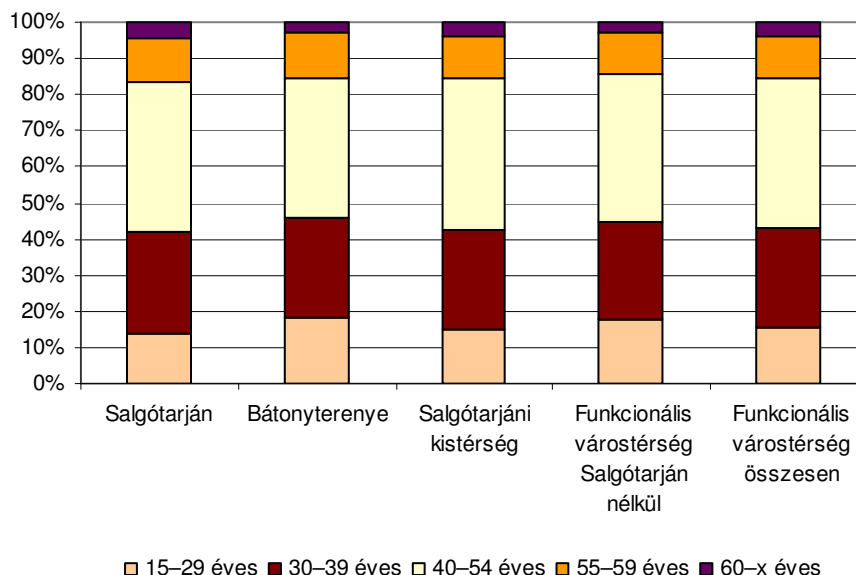
A népesség aktivitási mutatói, 2011. október 1.

Megnevezés	Aktivitási arány	Foglalkoztatási arány		Munka-nélküliségi ráta	Gazdaságilag nem aktívak a népesség %-ában
	a 15–74 éves népesség %-ában	a 15–64 éves népesség %-ában	a 15–64 éves népesség %-ában		
Salgótarján	56,1	44,9	46,1	20,0	56,0
Bátonyterenye	57,0	46,0	46,2	19,3	55,6
Salgótarjáni kistérség	54,8	42,8	43,2	21,9	57,6
Funkcionális várostérség Salgótarján nélkül	54,2	41,7	41,4	23,0	58,4
Funkcionális várostérség összesen	55,2	43,3	43,7	21,5	57,2

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

A foglalkoztatási arány – a foglalkoztatottak 15–74 éves népességhez viszonyított hányada – Bátonyterenyén volt a legmagasabb, ezt Salgótarján követte, a funkcionális várostérségben összességében meghaladta a 43%-ot. A várostérség települései közül 17-ben alacsonyabb volt a foglalkoztatási arány, mint a térség átlagában. Meghaladta a várostérségi átlagot a két városban, Karancsalján, Karancsberényben, Mihálygergén, Somoskőújfalun és Vizsláson. A települések lakói a helyi munkalehetőségek kihasználásán túl a városokba ingáznak, a felsorolt települések csaknem mindegyike gyűrűt alkot a két város körül, a távolabbi községekben alacsonyabb a foglalkoztatási arány. Ha a foglalkoztatottak számát a 15–64 éves népességhez viszonyítjuk, a salgótarjáni várostérségben 50%-os arányt kapunk, ez alacsonyabb az 52%-os megyei átlagnál. A korábban felsorolt települések közül kilencben a 15–64 éves népesség fele vagy annál nagyobb aránya tartozott a foglalkoztatottak közé 2011-ben. A salgótarjáni várostérségben a 15–64 éves népesség foglalkoztatottsági aránya a férfinnál 54, a nőknél 47%.

A foglalkoztatottak megoszlása korcsoport szerint, 2011

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

A foglalkoztatottak korcsoport szerinti megoszlásában a 30–39, illetve az 55–59 évesek arányában nincs lényeges különbség a két város és a település-együttesek között. A 15–29 évesek hányada Bátorterenyén, a 60 évesnél idősebb foglalkoztatottaké Salgótarjánban a legmagasabb.

Ha nemek szerint vizsgáljuk a foglalkoztatottak korösszetételét, a 15–39 év közötti korcsoportokban – mivel a gyermekvállalás ideje zömében ezekre az évekre koncentrálódik – a salgótarjáni funkcionális várostérségben a női foglalkoztatottak részesedése az összesenből lényegesen alacsonyabb volt 2011-ben, mint a férfiaké.

Munkanélküliség a Funkcionális Várostérségben

A 2011. évi népszámlálás idején a salgótarjáni funkcionális várostérségben 6945 munkanélkülit – a Nógrád megyei 43%-át – írtak össze. A munkanélküliségi ráta (a munkanélküliek a gazdaságilag aktívak százalékában) 21%-os volt, 2,6 százalékponttal magasabb a megyei átlagnál. Salgótarjánban a gazdaságilag aktív népesség 20, Bátorterenyén 19%-át tették ki a munkanélküliek. A várostérség községeiben tág határok között mozgott a munkanélküliek aránya: Karancsberényben 17%, Karancsszágon 43%.

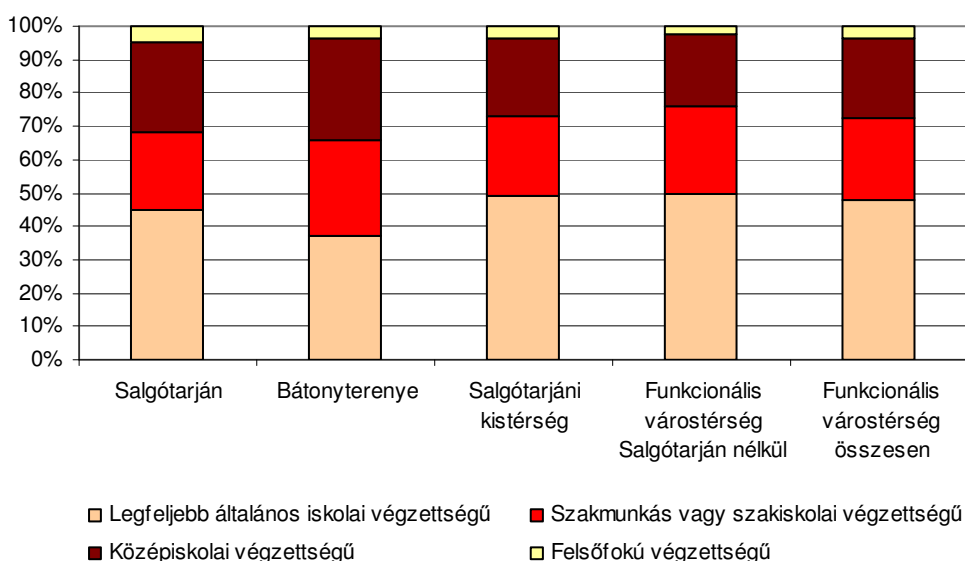
A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat adatai alapján 2011 decemberében a nyilvántartott álláskeresők száma a salgótarjáni funkcionális várostérségben 8157 fő volt. Az FVT nyilvántartott álláskeresőinek 52%-át a férfiak, 48%-át nők adták 2011-ben.

A munkanélküliek magas száma és aránya az egyik legnagyobb probléma a térség gazdasági és társadalmi életében, 2011 decemberében a nyilvántartott álláskeresők átlagosan hosszabb ideig voltak munka nélkül, mint a megyében. A 180 napon túl nyilvántartott álláskereső az összes álláskereső 53%-át, az egy éven túl nyilvántartottak a 25%-át adták. E téren jelentős a különbség a két város között, Salgótarjánban a 180 napon túliak aránya 21 százalékponttal, az egy éven túl nyilvántartottaké 9,9 százalékponttal haladta meg a bátorterenyéit. Az FVT községei közül 31%-tól (Ipolytarnóc) 68%-ig (Szilasapogony) változott a 180 napon túl és 9,2%-tól (Szalmatercs) 47%-ig (Szilasapogony) az egy éven túl nyilvántartott álláskeresők aránya.

Egy adott térség szempontjából kiemelkedően fontos, hogy az iskolából kikerülő fiatalok munkahelyet találjanak. A pályakezdő álláskeresők aránya az összes álláskeresőn belül 2011-ben a várostérségben 9% volt, 0,4 százalékponttal kisebb, mint a megyei átlag. Alacsony az arányszám Bárnán (4,5%), Kazáron (5,5%), Ságújfaluban (5,6%) és Szalmatercsen (6,2%), ezzel szemben rendkívül magas Szilasapogonyban (19%) és Cereden (17%).

A salgótarjáni funkcionális várostérségben nyilvántartott álláskeresők legnagyobb hányada legfeljebb általános iskolai végzettségű volt (48%). Ez az arány a salgótarjáni kistérségben és a Salgótarján nélkül vizsgált funkcionális várostérségben magasabb, Salgótarjánban 2,4, Bátorterenyén 10,7 százalékponttal alacsonyabb. A salgótarjáni várostérségben közel azonos (25, illetve 24%) a szakmunkás vagy szakiskolai végzettségűek, illetve a középiskolai végzettségűek hányada. A nyilvántartott álláskeresők 3,3%-a rendelkezett felsőfokú végzettséggel, ez megegyezett a salgótarjáni kistérség arányával és egy százalékponttal magasabb a Salgótarján nélküli várostérséget jellemzőnél.

A nyilvántartott álláskeresők megoszlása iskolai végzettség szerint, 2011

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

A városokban a lakónépesség nagyobb hányada felsőfokú végzettségű, mint a falvakban, így 2011-ben Salgótarjánban (4,5%) és Bátorterenyén (3,7%) a nyilvántartott álláskeresőkön belül is magasabb volt az arányuk, mint a vizsgált térségben.

A salgótarjáni funkcionális várostérségben 2011-ben a nyilvántartott álláskeresők 17%-át tették ki a 26 év alatti fiatalok. Salgótarján nélkül ez az arányszám 1,2 százalékponttal magasabb volt. A megyeszékhelyen és Bátorterenyén 16, illetve 17% a fiatalok hányada, a községek között kiemelkedően magas Szilaspogonyban (39%) és Ipolytarnócon (28%). A funkcionális várostérségben 83% volt a 26–60 évesek és 0,5% az idősek (60 év felettiek) aránya a nyilvántartott álláskeresőkön belül.

Foglalkoztatás Salgótarjánban

Salgótarjánban a népesség gazdasági aktivitás szerinti összetétele pozitív irányban változott a 2001-es és a 2011-es népszámlálás között. (A továbbiakban a 2001-es adatok a 2006-ban önálló településsé vált Somoskőújfalu adatait is tartalmazzák.) A gazdaságilag aktív népesség száma 18,6 ezerről 16,4 ezer főre csökkent, a népességen belüli részesedése 41%-ról 44%-ra növekedett. Az inaktív keresők hányada nem változott, az eltartottaké a mérséklődő születésszám következtében 2,6 százalékponttal esett vissza.

A gazdaságilag nem aktív népesség aránya Salgótarjánban a két utóbbi népszámlálás között 59%-ról 56%-ra csökkent. A 2011-es arány csak a Nógrád megyeinél (57%) alacsonyabb, ezzel szemben 1,4 százalékponttal meghaladta az országos átlagot és 3 százalékponttal a nyíregyháziét.

Salgótarjánt a 2011. évi népszámlálás időpontjában a Nógrád megyei átlagnál alig magasabb aktivitási arány jellemezte. A gazdaságilag aktív népesség aránya a 15–74 éves népességen belül a városban 2 százalékponttal maradt el az országos átlagtól és 3 százalékponttal a nyíregyházi aránytól. Még nagyobb a különbség a foglalkoztatási arányban, Salgótarján és a Nógrád megyei átlag azonos (45–45%), ezzel szemben az országos és a Nyíregyházára jellemző arány 6 százalékponttal magasabb.

A 2011-es adatokból számított munkanélküliségi ráta rávilágít a Nógrád megyei megyeszékhely egyik legsúlyosabb problémájára, a kiemelkedően magas munkanélküliségre. A gazdaságilag aktív népesség egyötöde munkanélküli volt 2011. október 1-jén, ez magasabb a megyei átlagnál (19%) és jelentősen meghaladta a nyíregyházi (14%) és az országos (13%) munkanélküliségi rátát.

Száz gazdaságilag aktívra 2011-ben Salgótarjánban 127 gazdaságilag nem aktív személy jutott, ami csak a Nógrád megyeinél (134 fő) volt kedvezőbb, ezzel szemben a nyíregyházinál 14 fővel, az országos átlagnál 7 fővel magasabb.

Salgótarjánban a 2011-es népszámlálás idején a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők² 65%-át adták a népességnek, csakúgy, mint Nógrád megyében. Országosan ez az arány 5 százalékponttal, Nyíregyházán 5,3 százalékponttal alacsonyabb volt. Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők, akik legfeljebb általános iskolai végzettségűek, a népesség 38%-át adták 2011-ben Salgótarjánban, ettől a Nógrád megyei arány magasabb volt (44%), az országos átlag egy százalékponttal, a nyíregyházi öt százalékponttal alacsonyabb.

A gazdasági aktivitás mutatói, 2011*

Megnevezés	Salgótarján	Nógrád megye	Ország	Nyíregyháza
Összesen				
Aktivitási arány, ^{a)} %	56,1	55,0	58,1	59,1
Foglalkoztatási arány, ^{a)} %	44,9	44,6	50,8	51,1
Munkanélküliségi ráta, %	20,0	18,9	12,6	13,5
Száz gazdaságilag aktívra jutó gazdaságilag nem aktív népesség, fő	127	134	120	113
Férfi				
Aktivitási arány, ^{a)} %	61,2	61,5	64,3	64,4
Foglalkoztatási arány, ^{a)} %	48,8	49,6	56,2	56,1
Munkanélküliségi ráta, %	20,3	19,3	12,7	12,9
Száz gazdaságilag aktívra jutó gazdaságilag nem aktív népesség, fő	106	105	96	95
Nő				
Aktivitási arány, ^{a)} %	51,6	48,8	52,4	54,5
Foglalkoztatási arány, ^{a)} %	41,4	39,8	45,8	46,8
Munkanélküliségi ráta, %	19,7	18,4	12,5	14,1
Száz gazdaságilag aktívra jutó gazdaságilag nem aktív népesség, fő	150	169	148	132

*A 2011. évi népszámlálás adatai. a) A 15-74 éves népesség alapján. Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

A 15–64 éves népesség 53%-a tartozott a foglalkoztatottak közé a 2011-es népszámlálás idején Salgótarjánban. Ez az arány 1,2 százalékponttal magasabb a Nógrád megyeinél, de alacsonyabb az országosnál (58%) és a nyíregyházi arányszámnál (57%). Nemek szerint is számottevő a különbség: Salgótarjánban a férfi 15–64 éves népesség 56%-a, a nők 50%-a volt foglalkoztatott 2011-ben.

Salgótarjánban a 15 év alatti népesség teljes egészében az eltartottak közé tartozott, számuk az előző népszámláláshoz képest 29%-kal esett vissza. A 15–39 évesek 63, a 40–59 évesek 80%-a volt gazdaságilag aktív. Az előzőek száma 22%-kal, az utóbbiaké 6%-kal csökkent 2001-hez képest. A 60

² A munkanélküliek és a gazdaságilag nem aktív népesség.

éves és idősebb népesség 93%-a inaktív, 6,4%-a gazdaságilag aktív volt. Az utóbbiak száma – elsősorban a nyugdíjkorhatár emelése miatt – 2,2-szeresére emelkedett 2001 és 2011 között.

A gazdaságilag aktív népesség nemek szerinti megoszlása Salgótarjánban – annak következtében, hogy egyre több nő került be a munkaerőpiacra – a 2001. évi 53, illetve 47%-os férfi-nő arányról a legutóbbi népszámlálás idejére 51 és 49 százalékra változott. A nők hányada Nógrád megyében 1,2, Nyíregyházán 2,4, országosan 1,7 százalékponttal emelkedett a 2001-es népszámlálás időpontjához képest.

Az általános iskola 8. osztályát vagy annál kevesebbet végzett a gazdaságilag aktív népesség 16%-a Salgótarjánban. Érettségi nélküli középfokú iskolával, szakmai oklevéllel 24%-a, érettségivel 37%-a rendelkezett. Egyetemi, főiskolai oklevelet 22%-uk szerzett. Jelentősek az eltérések a gazdaságilag aktív nemek szerinti iskolai végzettségében. A középfokú iskola érettségi nélkül, szakmai oklevéllel rendelkezők aránya a férfiak körében magasabb, ide tartozott a gazdaságilag aktív férfiak 32, a nők 17%-a. Érettségivel a gazdaságilag aktív férfiak 34, a nők 41%-a rendelkezett a 2011-es népszámlálás idején és 7,8 százalékpontos a különbség a nők javára a felsőfokú végzettségűek arányában is.

A gazdaságilag aktív iskolai végzettség szerinti megoszlása kedvezőbb Salgótarjánban, mint Nógrád megyében, az érettségivel, valamint főiskolai, egyetemi végzettséggel rendelkezők aránya magasabb 4, illetve 7,2 százalékponttal. A nyíregyházi adatokkal történő összehasonlítás két területen mutat lényeges eltérést: a legfeljebb általános iskola 8 osztályát végzettek aránya csaknem duplája Salgótarjánban, ellenben a főiskolai, egyetemi végzettséggel rendelkezőké 10 százalékponttal alacsonyabb.

Az inaktívak 37%-át a férfiak és 63%-át a nők adták 2011-ben. A férfiak születéskor várható átlagos élettartama alacsonyabb, mint a nőké, így a nyugdíjasok között a nők aránya az utóbbi évtizedekben folyamatosan emelkedett. A nemek közötti megoszlás megegyezik a Nógrád megyeivel, Nyíregyházán 1,7 százalékponttal magasabb volt a nők aránya. Az inaktív keresők összetételét vizsgálva – az aktív keresőknél tapasztalt tendenciával ellentétben – Salgótarjánban a felsőfokú végzettségűek hányada a férfiaknál magasabb, 17%, a nőknél 9,7%. Az inaktív keresők között jelentős arányú nyugdíjas korúak közül korábban a felsőfokú oktatásban a férfiak nagyobb mértékben vettek részt, mint a nők. Ez egyaránt jellemző Salgótarjánra, Nógrád megyére és Nyíregyházára.

Az eltartottakon belül a nők részesedése fokozatosan mérséklődött Salgótarjánban, a 2011-es népszámlálás idejére 49%-ra csökkent. Az eltartottak többsége gyermek, így ebben az aktivitási csoportban nagyarányú (85%) az általános iskola 8. osztályát vagy annál kevesebbet végzettek részesedése. Ez 1,2 százalékponttal alacsonyabb a Nógrád megyei aránynál, ezzel szemben 6,8 százalékponttal magasabb a nyíregyházainál.

Az intézményi munkaügyi adatok szerint 2011-ben Salgótarjánban az alkalmazásban állók száma 9511 fő volt, 57 fővel több az előző évinél. Salgótarján 1990 előtt jelentős ipari város volt, évtizedes hagyományokkal rendelkező nagy üzemekkel, mint az Acélgár, a Síküveggyár, az Öblösüveggyár, a Salgótarjáni Vasöntőde és Tűzhelygyár, a Budapesti Rádiótechnikai Gyár kihelyezett üzeme, az Ötvözetgyár, a VEGYÉPSZER, az Üveggyapot, a Bányagépgyár, hogy csak a nagyobbakat említsük. A rendszerváltás utáni privatizáció, a megváltozott gazdasági környezet miatt az ipari vállalkozások egy része megszűnt vagy átalakult, az alkalmazásban állók jelentős hányada elvesztette munkahelyét és az újonnan létesülő ipari vállalkozások a korábbinál kevesebb munkahelyet teremtettek. A gazdasági ágak közül még mindig az ipar a legnagyobb foglalkoztató, 2011-ben az alkalmazásban állók negyedének

biztosított megélhetést. Ez az arány alacsonyabb a megyeinél (28%) és a nyíregyházinál (27%), de meghaladta az országos átlagot (23%).

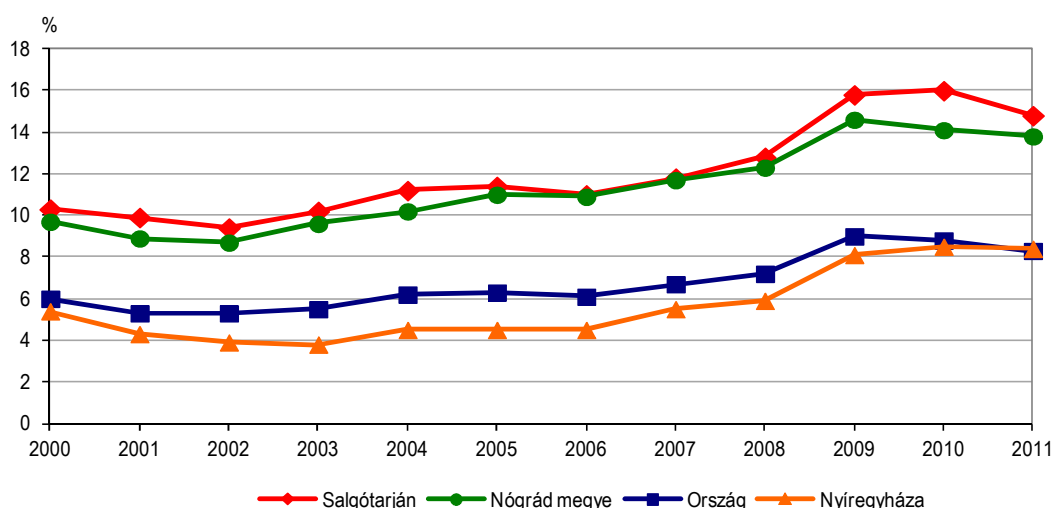
A szolgáltatási ágak közül – Nyíregyházához hasonlóan – az előző évhez képest a közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosításban dolgozók aránya nőtt (Salgótarjában 11%-ról 15%-ra), ebben szerepet játszott a munkanélküliség enyhítésére bevezetett közfoglalkoztatás is. Jelentős még a humán-egészségügyi, szociális ellátás (13%), a kereskedelem, gépjárműjavítás (12%) és az oktatás (9,7%) részaránya.

Amíg a mezőgazdaságban alkalmazásban állók aránya Nógrád megyében, országosan és Nyíregyházán közel azonos (2,5–2,9% közötti), addig Salgótarjában nincs megfigyelt gazdasági szervezet ebben a gazdasági ágban.

Salgótarjában 2011-ben az alkalmazásban állók 53%-a (5 ezer fő) dolgozott a versenyszférában és 41%-a a költségvetési szférában. Egy év alatt a versenyszférában alkalmazásban állók száma 4,8%-kal csökkent, a költségvetési szférában dolgozóké 8,3%-kal bővült. A versenyszférában alkalmazásban állók aránya országosan a legmagasabb (74%), ezt Nógrád megye (65%), Salgótarján (53%) és Nyíregyháza (49%) követte. Salgótarjában a költségvetési szféra aránya megelőzi a többi vizsgált területi egységét, ennek oka elsősorban a rendkívül kedvezőtlen munkanélküliséget enyhítő közfoglalkoztatás bővülése.

A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat adatai alapján Salgótarjában 2011. december 20-án a nyilvántartott álláskeresők száma 3815 fő volt, 374 fővel kevesebb, mint az előző év azonos időpontjában és 27%-kal több, mint 2000-ben. A legkevesebb nyilvántartott álláskereső 2002-ben, a legtöbb 2010-ben volt. Számuk 2010 és 2011 között Salgótarjában, Nógrád megyében, Nyíregyházán és országosan is csökkent, a legnagyobb mértékben, 8,9%-kal Salgótarjában. A visszaesés alapvetően a közmunka-program bevezetésének köszönhető.

Az álláskeresők száma a munkavállalási korú népesség százalékában, december 20

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

A megyeszékhelyen a nyilvántartott álláskeresők 51%-a férfi, 49%-a nő volt 2011 decemberében, a 180 napon túl nyilvántartott álláskeresők az összes álláskereső hattizedét adták. Ez utóbbi 8,9 százalékponttal magasabb a Nógrád megyei, 8,2 százalékponttal a nyíregyházi és 11,1 százalékponttal az országos aránynál.

A nyilvántartott álláskeresők iskolai végzettség szerinti megoszlásában a középfokú végzettségűek azonos arányt képviseltek Salgótarjánban és Nógrád megyében (50–50%), Salgótarjánban ugyanakkor alacsonyabb a legfeljebb általános iskolai (45%) és magasabb a felsőfokú végzettségűek (4,5%) hányada. Sajátos képet mutat a nyíregyházi nyilvántartott álláskeresők iskolai végzettség szerinti megoszlása, legfeljebb az általános iskola 8 osztályával 23%-uk, középfokú végzettséggel 65%-uk és felsőfokú végzettséggel 12%-uk rendelkezett.

Kiemelt figyelmet fordítanak a munkaügyi központok a pályakezdő álláskeresőkre, arányuk magas a nyilvántartott álláskeresőkön belül. Salgótarjánban, Nógrád megyében és országosan közel azonos (9,0–9,5%) volt 2011. december 20-án, Nyíregyházán még ennél is magasabb, 11%.

A zárónapi üres álláshelyek alakulása

Megnevezés		Salgótar-ján	Nógrád megye	Ország	Nyíregy-háza
Zárónapi üres álláshelyek száma	2008. december	18	215	15 354	47
	2011. december	49	608	25 465	143
A 2011. decemberi üres álláshelyek száma a 2008. decemberi százalékában		272,2	282,8	165,9	304,3
Egy üres álláshelyre jutó nyilvántartott álláskereső	2008. december	187	80	31	102
	2011. december	78	31	22	48

Adatok forrása: Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat.

A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat adatai alapján 2008 és 2011 között Salgótarjánban, Nógrád megyében, országosan és Nyíregyházán egyaránt többszörösére növekedett a zárónapi üres álláshelyek száma. Az emelkedés mértéke Nyíregyházán volt a legmagasabb (3-szoros), ezt Nógrád megye (2,8-szeres), Salgótarján (2,7-szeres) és az országos (1,7-szeres) követte. Az egy üres álláshelyre jutó nyilvántartott álláskeresők száma 2011 decemberében Salgótarjánban az országos átlag 3,5-szerese volt, de meghaladta 30 fővel a nyíregyházi és 47 fővel a Nógrád megyei átlagot is.

Salgótarjánban 2011-ben a foglalkoztatók 3,1 ezer, Nyíregyházán 8,5 ezer új álláshelyet jelentettek be. Ebből a támogatott új álláshelyek 87, illetve 81%-ot képviseltek. Salgótarjánban az önkormányzati rövid időtartamú (napi 4 órás munkaidő) közfoglalkoztatás aránya az új bejelentett álláshelyek több mint felét adta, Nyíregyházán ennek aránya 20% volt. Nyíregyházán az országos közfoglalkoztatási programok az új álláshelyek 34%-át tették ki, ez Salgótarjánban 7,7% volt.

Az új munkahelyek 59%-a Salgótarjánban az ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás, 11%-a az egészségügy, szociális ellátás gazdasági ágban keletkezett. Nyíregyházán az ingatlanügyletek mellett a közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás volt a két legjelentősebb gazdasági ág (27, illetve 26%-kal).

A nyilvántartott álláskeresők korcsoportos megoszlása mutatja, hogy Salgótarjánban 2004-hez viszonyítva a középső korosztályok (31–45 évesek) részesedése növekedett meg legnagyobb mértékben. Emellett az 56 éven felüliek aránya a nyilvántartott álláskeresőkön belül – főként a nyugdíjkorhatár emelése, a rokkantnyugdíjak szigorítása és az idősebbek elhelyezkedési nehézségei miatt – 2011-ben magasabb volt, mint 2004-ben. Hasonló tendenciák figyelhetők meg a nyilvántartott álláskeresők korcsoportos megoszlásában Nógrád megyében, országosan és Nyíregyházán is, az 56 év felettieknek nemcsak az aránya, száma is emelkedett 2004 és 2011 között.

Jövedelmi helyzet a Funkcionális Várostérségben

A személygépkocsi-ellátottság befolyásolja a lakosság mobilitását. A várostérségben 2011 végén összesen 19 393 személygépkocsit üzemeltettek, a Nógrád megyei 37%-át.

Ezer lakosra 254 személygépkocsi jutott a várostérségben, Salgótarján nélkül 230. A mutató alapján a nógrádi megyeszékhely, valamint Bátonyterenye sem tartozott a kedvezőbb ellátottságú települések közé. A két városban ezer lakosonként 279, illetve 250 személygépkocsi jutott, amivel a harmadik és nyolcadik helyet foglalták el a várostérségben. A mutató értéke jelentős szóródást mutatott a várostérség települései között. Ipolytarnócon (115) a legalacsonyabb, Kishartyánban (313) a legmagasabb, utóbbi 2,7-szerese az előbbinek. A várostérségbe sorolt 25 település 44%-ában 200 alatt, 56%-ában e felett alakult az ezer lakosonkénti személygépkocsi szám. Ezer lakosra vetítve a nógrád megyei (262) átlagtól Vizsláson, Salgótarjánban, Karancsalján és Kishartyánban jutott több személygépkocsi.

A lakosság jövedelmi helyzete, életszínvonala hatással van a befizetett személyi jövedelemadó nagyságára. Nógrád megyében 2011-ben az összes személyi jövedelemadó összegének 38%-át fizették a várostérség 25 településén élő adózók. Salgótarján szerepe e tekintetben meghatározó, mivel itt keletkezett a várostérség személyi jövedelemadójának közel hattizede, Bátonyterenye 15%-kal követte, a többi település részesedése egyenként 3,8% alatt maradt. A várostérségben 198 ezer forint személyi jövedelemadó jutott egy adófizetőre, mely 7 ezer forinttal több a megyei átlagnál. Somoskőújfalu és Salgótarján kivételével valamennyi ide sorolt településen alacsonyabb az egy adófizetőre jutó személyi jövedelemadó a várostérség átlagánál, sőt Ipolytarnócon, Sóshartyánon és Zabarón 100 ezer forint alatt maradt.

A salgótarjáni várostérségben ezer lakosra 412 adófizető jutott, nyolccal kevesebb a megyeinél. E mutató kilenc településen magasabb a megyei és tízben a várostérségi aránynál is. Mihálygergén volt a legtöbb, 467 az ezer lakosonkénti adózó, az alacsony gyermek- és a magas aktív korúak arányából adódóan.

Egy adófizetőre a megyében 1465 ezer, a várostérségben 1466 ezer forint személyi jövedelemadó-alapot képező jövedelem jutott. Salgótarjánban, Somoskőújfalon, Cereden és Mátraszélén mindkettőtől magasabb volt, de Karancsalján is csak kevéssel maradt ez alatt. Az egy adófizetőre jutó jövedelem nagysága Sóshartyán településen volt a legalacsonyabb.

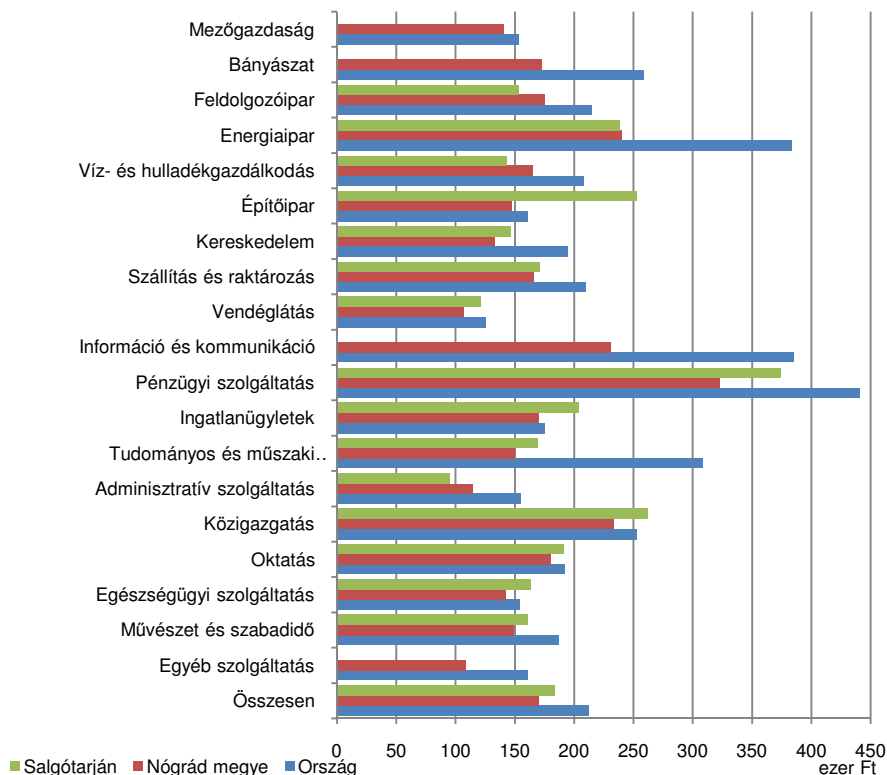
Jövedelmi helyzet Salgótarjánban

Salgótarjánban 2011-ben a 4 főnél többet foglalkoztató vállalkozásoknál, létszámhatártól függetlenül a költségvetési szerveknél és a kijelölt nonprofit szervezeteknél a teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete 183 ezer forint volt, mely 7%-kal magasabb, mint egy évvel korábban. Nyíregyházán 3,3%-kal emelkedett a havi bruttó átlagkereset, így az 186 ezer forint volt. Az országos kereseti átlagtól a salgótarjáni 29 ezer forinttal maradt el, viszont a Nógrád megyeit közel 14 ezer forinttal meghaladta. A városban a költségvetési szférában 37 ezer forinttal magasabb volt az átlagkereset, mint a vállalkozásoknál, az előbbieket körében átlagosan 26 ezerrel, az utóbbiakban 4 ezer forinttal több a havi bruttó kereset, mint a megyében.

Gazdasági áganként vizsgálva a havi bruttó átlagkereset összege jelentősen szóródott. Amíg a pénzügyi szolgáltatásban 374 ezer, addig az adminisztratív szolgáltatás területén 95 ezer forint volt a havi bruttó átlagkereset. 200 ezer forint felett alakult még a havi bruttó átlagkereset a közigazgatásban, az építőiparban, az energiaiparban és az ingatlanügyletek ágban. A többi gazdasági ágban 121 ezer és

200 ezer forint között szóródott. Az építőiparban kimutatott havi bruttó átlagkereset Salgótarjában a megyeinél 106 ezer forinttal, az országnál 92 ezer forinttal volt magasabb. A termelő szféra többi ágában ennek ellenkezője a jellemző, a megyeszékhelyi adatok alacsonyabbak.

A havi bruttó átlagkereset gazdasági ágak szerint, 2011*

* A 4 főnél többet foglalkoztató vállalkozások, létszámhatártól függetlenül a költségvetési szervek és a kijelölt nonprofit szervezetek adatai. Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

(A mezőgazdaságban és a bányászatban teljes munkaidőben foglalkoztatott nem volt a városban a nyilvántartás szerint.) A szolgáltatási szektor ágai közül az adminisztratív szolgáltatás kivételével az alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete Salgótarjában magasabb volt, mint a megyében. Speciális szolgáltatás, ellátás nincs minden településen, a nagyvárosokban koncentrálódnak, ahol magasan képzett szakemberek dolgoznak.

A havi bruttó átlagkereset az építőipar mellett az ingatlanügyletek, a közigazgatás, valamint az egészségügyi szolgáltatás területén kedvezőbben alakult a nógrádi megyeszékhelyen, mint országosan.

Az átlagkeresetek alakulása, a foglalkoztatás szintje, a lakosság korszerinti összetétele hatással van a jövedelemadó alapra, illetve a személyi jövedelemadó összegére. Salgótarjában (a Nemzeti Adó és Vámhivatal adatai szerint) a személyi jövedelemadót fizetők száma 2011-ben 16 467 fő volt, mely a kistérségi adófizetők 62%-át és a megyeiek 19%-át adták. Számuk 2008-hoz képest 6%-kal csökkent.

A nógrádi megyeszékhelyen az ezer lakosra jutó adózók száma 2008-ban 434 volt, az ezt követő években csökkent, 2011 végén 423-at tett ki, melytől hárommal kevesebb a Nógrád megyei érték és 45-tel több a nyíregyházi. A városban 2008-ban az egy adófizetőre jutó személyi jövedelemadó-alapot képező jövedelem 1819 ezer forint volt, ami 2011-re 1606 ezer forintra csökkent. Salgótarjában az egy

adófizetőre jutó jövedelem 141 ezer forinttal magasabb a megyeinél, viszont 119 ezer forinttal alacsonyabb a nyíregyházinál. 2009-től már érezhető a gazdasági válság jövedelemcsökkentő hatása. Ennek hatására egyre kevesebb volt az egy adófizetőre jutó átlagos jövedelemadó összege. A városban 2010-től 300 ezer forint alá esett az egy adózó által befizetett személyi jövedelemadó. 2011-ben Nyíregyházán 34 ezer forinttal több jövedelemadót fizettek az adózók, mint Salgótarjában.

1.8. A település humán infrastruktúrája

1.8.1. Oktatás

A közoktatáson belül az óvodai ellátás elérhetősége kedvező, 2011-ben a várostérség 24 településén volt feladatellátási hely (Szalmatercs nem rendelkezett óvodával), összesen 2705 férőhellyel. Száz férőhelyre a vonzáskörzetben 86 beírt gyermek jutott (a megyében 87), ezen belül a kapacitás döntő részét birtokló megyeszékhelyen 81. A férőhely-kihasználtság Egyházasgergén, Karancskeszin, Rákóczián, Ságújfaluban, Szilaspogonyban, Vizsláson és Bányaterenyén érte el, vagy haladta meg a 100%-ot, ezzel szemben Litkén csak 40% volt.

Óvodai nevelés és általános iskolai oktatás, 2011

Megnevezés	Salgótarján	Bányaterenyé	Salgótarjáni kistérség	Funkcionális Várostérség	
				Salgótarján nélkül	összesen
Óvodák					
Feladatellátási hely	13	5	35	27	40
Beírt gyermekek száma	1 125	408	1 922	1 205	2 330
100 férőhelyre jutó beírt gyermek	81	105	83	91	86
Általános iskolák					
Feladatellátási hely	8	3	23	18	26
Tanulók száma a nappali tagozaton	3 332	945	5 357	2 970	6 302
Egy feladatellátási helyre jutó tanuló	417	315	233	165	242
Más településről bejárók aránya, %	15,8	4,8	21,2	22,0	18,7

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

Általános iskolai feladatellátási hely a két városon kívül 14 községben működött a térségben, Mátraszélén és Vizsláson csak 1–4. évfolyamos képzés folyt, a többi településen mind a 8 évfolyamon oktattak. A 2011/2012-es tanévben összesen 6302 fő vett részt általános iskolai nappali oktatásban, 53%-uk a megyeszékhelyen. A tanévben 1180 diák járt lakhelyéről másik településre tanulni. A más településről naponta bejárók aránya a megyében megegyezett az FVT Salgótarján nélkül számított átlagával (22%). A bejárók hányada Cereden volt a legmagasabb, 60%, ide főleg Szilaspogony és Zabar községekből jártak át a tanulók. Karancslapujtőre és Kazárra is tíz diákból több mint négy naponta utazott lakhelyéről az iskolába.

Középiszkolai oktatás Salgótarjában és Bányaterenyén folyt 2011-ben, 12, illetve 3 feladatellátási helyen, a tanulók száma összesen 4072 fő volt, 8,4%-uk felnőttoktatásban vett részt.

Szakiskola, speciális szakiskola a két város mellett Egyházasgergén is működött, a Szent József Katolikus Szakiskola és Speciális Szakiskola, amely szakács és bútorasztalos képzést nyújtott a többségében hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű családokból érkező diákoknak.

Salgótarján oktatási intézményhálózata sokszínű. Az óvodától a felsőoktatási intézményig megtalálható minden oktatási szint. A demográfiai folyamatok kedvezőtlen alakulása (születések számának csökkenése, térségből való jelentős elvándorlás), valamint a gazdasági nehézségek következtében a

közoktatásban csökkent a feladatellátási helyek, a tanulók, gyermekek száma és ezzel együtt a pedagógusok létszáma is az elmúlt tíz évben.

Az alapfokú nevelést, oktatást az óvodák, valamint az általános iskolák biztosítják. 2011-ben 13 feladatellátási helyen, 1385 férőhely működött, 50 csoportban nevelték az óvodás gyermekeket a városban. Az óvodák befogadóképessége az elmúlt években folyamatosan mérséklődött, 2001-hez képest 21%-kal. Ugyanez mondható el a beíratott gyermekek számáról is, ami 27%-kal volt kevesebb a tíz évvel korábinál. Míg az átlagos 23 fős csoportlétszám megegyezett a megyei és az országos átlaggal, addig a nyíregyházi óvodák zsúfoltabbak voltak 2011-ben. A Szabolcs-Szatmár-Beregi megyeszékhelyen 39 óvodai feladatellátási helyen 4,6 ezer gyermeket neveltek. Itt emelkedett mind az óvodák, mind az óvodások száma 2001-hez viszonyítva. 2011-ben eltért az ezer lakosra jutó óvodás gyermekek száma is a két megyei jogú városban, ami a két település korösszetételének különbségéből adódott.

A 2011/2012. tanévben Salgótarjában 8 feladatellátási helyen 153 osztályban folyt általános iskolai nappali oktatás. Az általános iskolába járó tanulók száma – a népességszám fogyásával párhuzamosan – évről-évre (2001/2002. tanévhez képest háromnegyedére) csökkent. A nappali oktatásban tanulók (3332 fő) 48%-a alsó tagozatos volt, arányuk 3,2 százalékponttal kevesebb a megyei átlagnál, és 5 százalékponttal a nyíregyházinál. 2011-ben egy osztályra Salgótarjában átlagosan 22 tanuló jutott. A diákok fele vette igénybe a napközis ellátást, hasonlóan a tíz évvel korábbihoz, a kollégiumban lakók aránya viszont némileg mérséklődött ez idő alatt (Nyíregyházán nőtt). A tanulók 16%-a más településről naponta bejáró, ez az arány Nógrád megyében magasabb (22%) volt, az aprófalvas településszerkezet és a települések közötti viszonylag kis távolság miatt. A Nyíregyházán tanulók 12%-a járt be naponta iskolába más településről (itt nagyobb arányban vették igénybe a kollégiumi ellátást). Minden intézmény számítógéppel ellátott, a diákok 78%-a használta a számítógépeket, egy gépre átlagosan 5 tanuló jutott, ami kedvezőbb az országosnál, a megyeinél és a nyíregyházinál.

Nógrád megye középfokú oktatási intézményeinek 32%-a található a megyeszékhelyen. A 2011/2012-es tanévben 4 szakiskolai és speciális szakiskolai, 5 gimnáziumi és 7 szakközépiskolai feladatellátási hely működött. Salgótarjában a 2001/2002. tanévhez képest a szakiskolai és a gimnáziumi feladatellátási helyek száma nem változott, a szakközépiskoláké kettővel kevesebb lett. A középiskolai diáklétszám összességében 6,2%-kal mérséklődött a vizsgált időszakban, ezen belül a gimnáziumokban 3,3%-os növekedést, a szakközépiskolákban 10%-os csökkenést regisztráltak. Nyíregyházán mindkét iskolatípusban nőtt a tanulók száma 2001-hez képest. 2011-ben a Salgótarjában járó nappali tagozatos középiskolások egyharmada gimnazista, kétharmada szakközépiskolás volt, a megyében, országosan és Nyíregyházán is nagyobb a gimnáziumi tanulók aránya. A Madách Imre Gimnázium és Szakközépiskola Salgótarján legrégebbi középiskolája, ami 2007. augusztus 1-től a Kanizsai Dorottya Egészségügyi Tagintézménnyel bővítve integrált intézményként működik. Tartós az igény a gimnáziumi képzés mellett az érettségit is adó szakképző iskolák iránt is. A szakközépiskolák a különböző szakmák széles palettáját kínálják. A műszaki-informatikai képzés területén többek között a Stromfeld Aurél Gépipari Építőipari és Informatikai Szakközépiskola, Borbély Lajos Szakközépiskola, Szakiskola és Kollégium működött. A kereskedelem, vendéglátóipar és közgazdasági szakmacsoportokban képzést biztosítók közül a Táncsics Mihály Közgazdasági, Ügyviteli, Kereskedelmi és Vendéglátó-ipari Szakközépiskola és Szakiskola végzett oktatási tevékenységet a 2011/2012. tanévben. A középiskolák átlagosan 28 fős, a szakiskolák 26 fős osztályonkénti létszámmal működtek. A középiskolások 57%-a naponta járt be más településről Salgótarjában. A bejárók aránya a megyei átlaggal megegyezett, az országosnál 15, a nyíregyházinál 20 százalékponttal magasabb. A kollégiumban lakók aránya – az általános iskolásokhoz hasonlóan – alacsony, a középiskolások

kevesebb mint 1%-a, a szakiskolások 6,3%-a lakott kollégiumban. A középiskolában tanulók 7%-a felnőttoktatásban részesült. A nem nappali képzésben részt vettek hányada mindegyik vizsgált területen kisebb a 2001. évinél.

A város különös gondot fordított a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók oktatására. Az Illyés Gyuláné Óvoda, Általános Iskola, Speciális Szakiskola és Egységes Pedagógiai Szakszolgálat biztosította egyebek mellett az enyhe és középsúlyos értelmi fogyatékos gyermekek oktatását-nevelését, illetve szakmai felkészítését.

Salgótarján megyén belüli iskolai oktatásban betöltött fontos szerepét jelzi minden oktatási szinten az ezer lakosra jutó közoktatásban résztvevők magas száma.

A közoktatásban résztvevők ezer lakosra jutó száma, 2011/2012

Terület	Óvodás gyermek	Általános iskolai	Szakiskolai és speciális szakiskolai	Középiskolai
		tanuló a nappali oktatásban		
Salgótarján	30	89	23	90
Nyíregyháza	39	82	33	96
Nógrád megye	33	77	12	34
Ország	34	75	14	43

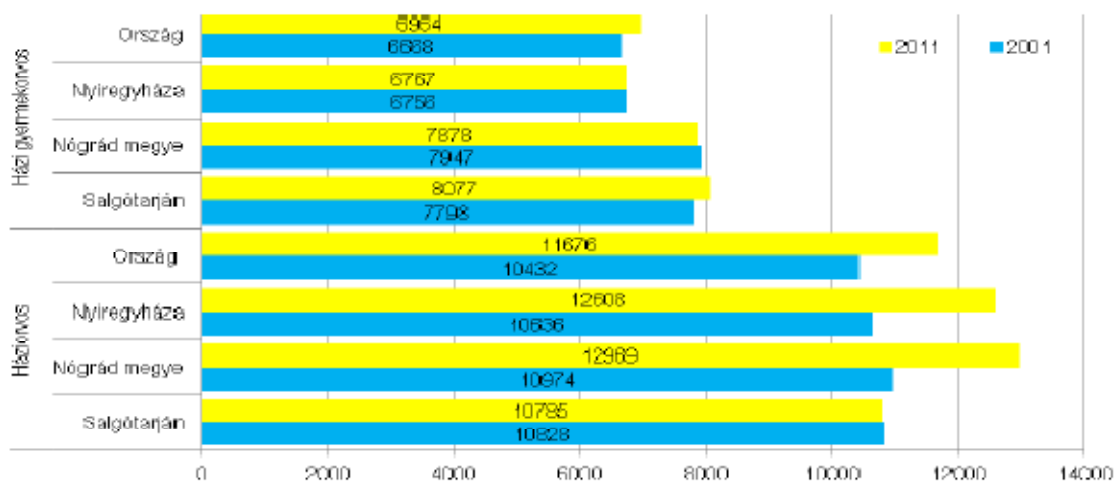
Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal

Salgótarján hagyományosan nem egyetemi város. A város és a megye egyetlen felsőoktatási intézményét (Pénzügyi és Számviteli Főiskolai Kar a Budapesti Gazdasági Főiskola megyébe kihelyezett képzése) 2012-ben bezárták. A gazdasági főiskola bezárása után a felsőoktatás újrászervezése, újjáteremtése a város önkormányzatának kitűzött célja a városban működő gazdasági vállalkozások szakember igényeinek megfelelő, műszaki képzést nyújtó egyetemmel együttműködve. Az önkormányzat közösségi főiskola létrehozását is tervezi az oktatási körből kikerült felnőtt lakosság számára, valamint a munkavállalás szempontjából hátrányos helyzetű lakosok számára. A munkaerőpiac igénye az oktatás szerkezetében is változást generál. A duális szak- és felnőttképzés a szabad vállalkozási zónákban működő vállalkozások szakember igényeinek megfelelő oktatási programmal szükséges.

2011-ben Salgótarjánban egy háziorvosra és házi gyermekorvosra átlagosan 1343 lakos ellátása hárult, kevesebb mind a megyei (1584), mind az országos (1542) mind a nyíregyházi (1619) átlagnál.

Egy háziorvosra és egy házi gyermekorvosra jutó betegforgalom

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal

Salgótarjánban a háziorvosok száma és betegforgalma is csökkent 2011-ben a tíz évvel korábbihoz képest (az előbbi 12, az utóbbi 7%-kal), a háziorvosok leterheltsége némileg mérséklődött. A háziorvosok száma országosan és a megyében is csökkent (Nyíregyházán nem változott), ezzel egyidejűleg betegforgalmuk emelkedett. Egy házi gyermekorvos átlagos betegforgalma viszont nőtt 2001-hez viszonyítva, miközben a gyermekorvosok létszáma és a betegforgalma a háziorvosokénál erőteljesebben fogyott.

A háziorvosi szolgálatokhoz bejelentkezett lakosok betegségeiről két évente készül felmérés. Külön betétlapon, eltérő lista alapján veszik számba a felnőttek és a gyermekek betegségeit. A morbiditási struktúrában a 19 éves és idősebb magyar lakosság körében a háziorvosi nyilvántartás szerint vezet a magasvérnyomás-betegség, második a gerincbetegség. A 2011-es adatok alapján Salgótarjánban a magasvérnyomás-betegség a 19 éves és idősebb férfiak 36, a nők 39%-át érintette. E betegség gyakorisága mindkét nem esetében meghaladta a megyei és az országos átlagot. A háziorvosi szolgálatok Nyíregyházán a nőknél a salgótarjániával egyező, a férfiaknál (38%) magasabb gyakoriságot regisztráltak. A spondylopathia, a hátgerinc elfajulásos betegség előfordulása Salgótarjánban a 19 éves és idősebb férfiaknál 22, a nőknél pedig 28% volt. Ez az érték a férfiaknál 5,8 és a nőknél is 5,6 százalékponttal több a megyei átlagnál. Nyíregyházán ez esetben is magasabb volt a betegség gyakorisága a férfiaknál (24%). A felnőtteknél megfigyelt betegségek közül Salgótarjánban több mint kétszerese az országos átlagnak a gyomor-, nyombél-, gastrojejunális fekély, a zöldhályog.

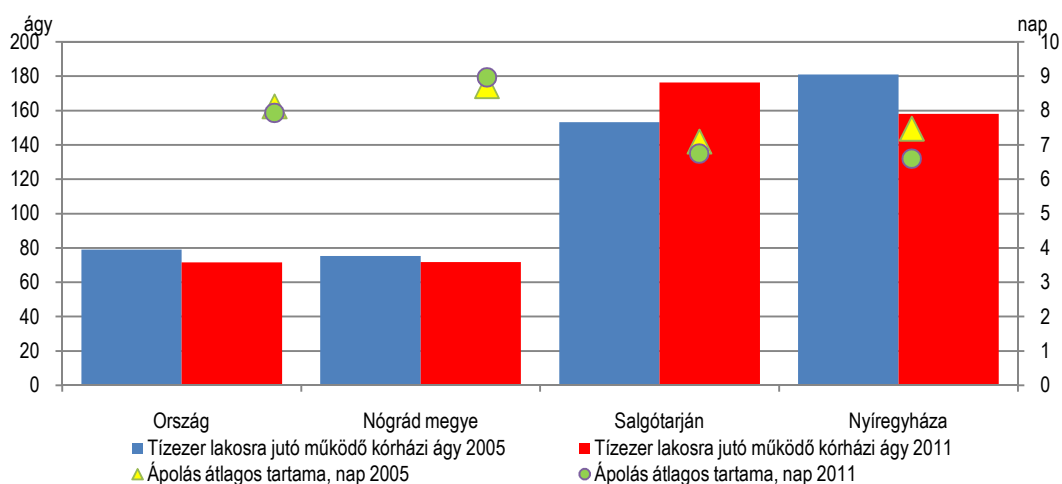
A gyermekek (0–18 évesek) betegségeinél vezet a tüdőasztma, míg országosan a megfelelő korúak 5,4%-át, addig Salgótarjánban 7,3%-át érintette, ami 2,2 százalékponttal magasabb volt a megyei értéknél 2011-ben. Nyíregyházán az asztma előfordulása ritkább, 4,2%. A gyermekeknél jellemző deformáló hátgerinc-elváltozások (pl. a gerincoszlop görbületei és az egyéb torzulást okozó gerincbántalmak) leginkább iskoláskorban jelentkeznek. Salgótarjánban a fiúknál (3,3%), Nógrád megyében a lányoknál (3,6%) gyakoribb. E mozgásszervi betegségcsoportban szenvedő 19 évesnél fiatalabbak aránya Nyíregyházán (3,5%) is magasabb az országos átlagnál (2,7%).

Magyarországon 2011-ben, a döntően kórházakhoz kötött járóbeteg-szakellátásban – az intézmény székhelye szerinti adatok alapján – a szakorvosi munkaórák száma meghaladta a 18,4 milliót, a nem szakorvosi munkaóráké a 3,1 millió órát, ez idő alatt 73,1 millió megjelenési esetet regisztráltak.

Nógrád megyében a 998,4 ezer megjelenési esetből 424,3 ezer Salgótarjánban volt. A járóbeteg-ellátásban a megyében végzett beavatkozások 41%-a a megyeszékhelyen zajlott. Egy salgótarjáni lakos évente átlagosan 12-szer, egy nyíregyházi 16-szor kereste fel a szakrendelést, miközben a Nógrád megyei érték (5) és a hazai átlag (7) alacsonyabb volt. Mindez abból adódik, hogy az ellátáshoz való hozzáférés kedvezőbb egy kórházzal is rendelkező megyeszékhelyen, mint a megye távolabbi településein (ahonnan esetleg megyén kívüli egészségügyi intézményeket keresnek fel a betegek). Egy megjelenésre átlagosan 5 beavatkozás jutott, ebben a vizsgált területi egységek között jelentős eltérés nem mutatkozott. A járóbeteg-ellátási kapacitás kihasználtsága az egy megjelenési esetre és egy beavatkozásra jutó szakorvosi idővel szemléltethető, ez alapján országosan egy szakorvos átlagosan 15,1 percet fordított munkaidejéből egy betegre (esetre) és átlagosan 3 percet szánt egy beavatkozásra. A Nógrád megyei értékek az országgal megegyeznek, ezzel szemben Salgótarjánban 12,8 perc, Nyíregyházán 11,9 perc jutott egy esetre. Mindkét megyeszékhelyen átlagosan 2,6–2,6 percet fordítottak egy beavatkozásra a szakorvosok, ami a fokozottabb leterheltségükre utal.

A tízezer lakosra jutó működő kórházi ágyak száma, az ápolás átlagos tartama

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal

Nógrád megye fekvőbeteg-ellátást biztosító intézményeiben 2005-ben még 1619 működő ágygal gyógyítottak, 2011-ben már csak 1455 ágy működött, és mindhárom kórház önkormányzati fenntartású volt. A 2007-ben életbe lépett egészségügyi átalakítás ágyszám csökkenést eredményezett, valamint bővülést a krónikus ágyak javára az aktívakkal szemben. 2011 végén Salgótarjánban a Szent Lázár Megyei Kórház 663 működő ágyának 83%-a jóváhagyott aktív ágyként, a többi krónikus ágyként funkcionált. A kórházi ellátásban a kapacitás-kihasználtság mérésére általában az ágykihasználtságot alkalmazzák. 2011. december 31-én hazánkban az ágykihasználás az aktív és krónikus ellátásban összesen 76% volt. Nyíregyházán (77%) az országos átlagnál kedvezőbb, Salgótarjánban (61%) pedig a Nógrád megyeinél (68%) is alacsonyabb.

Salgótarjánban 2011-ben nőtt a tízezer lakosra jutó kórházi ágyak száma 2005-höz képest, a működő ágyak növekedése következtében. Az ápolás átlagos tartama 6,7 nap volt, 2,3 nappal kevesebb, mint a megyei átlag, ami a nógrádi krónikus ágyak aktívakkal viszonyított magas arányának tudható be (az aktív kórházi osztályokon rövidebb időt töltenek a betegek, mint a krónikus osztályokon).

1.8.3. Szociális ellátások

A szociális alapszolgáltatások célja, hogy a rászoruló személyek (többnyire idősek) saját otthonukban kapjanak segítséget önálló életvitellel kapcsolatos feladataik ellátásához. A várostérség minden településén igényelték a házi segítségnyújtást, szociális étkeztetésben öt község lakói nem részesültek, közülük Kishartyánban a térségi átlagnál nagyobb arányban éltek 65 éves és idősebb emberek. Szociális étkeztetést összesen 1259, házi segítségnyújtást 838 fő vett igénybe. Jelzőrendszeres házi segítségnyújtásban – Bárna, Ipolytarnóc és Litke kivételével – az FVT minden településén részesültek, összesen 380 személy. Minden alapellátási forma esetében Szilaspogonyban jutott a legtöbb ellátott ezer 65 éves és idősebb személyre, mivel e községben legmagasabb a korcsoport népességén belüli aránya.

A megye időseket is ellátó nappali intézményeinek 29%-a a térségben található. A 11 intézményből 4 a két városban működött 2011-ben. A szolgáltatást igénybe vevők 32%-a a megyeszékhelyen koncentráldott.

Tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézmény, ezen belül időskorúak otthona, gondozóháza Salgótarjánban, Bátorterenyén, Cereden és Kazáron található, valamennyi önkormányzati fenntartású. 2011-ben 701 férőhelyen 687 ellátottról gondoskodtak (A működő férőhelyek egynegyede a két községben volt, Cereden 22, Kazáron 156).

A kisgyermek napközbeni felügyeletét, nevelését általában a bölcsődék biztosítják. A térség települései közül kizárólag Bátorterenyére rendelkezett bölcsődével 2011-ben, még a megyeszékhelyen sem működött e gyermekellátási forma. A három évesnél fiatalabb gyermekek elhelyezését családi napköziben biztosították. A várostérség 5 településén összesen 126 engedélyezett férőhely volt. A megyeszékhelyen kívül Vizsláson gondoztak gyermekeket családi napköziben 2011-ben.

A Salgótarját érintő jelentős népességcsökkenés, az idősödő lakosság, a gyenge gazdasági potenciál miatt különleges figyelmet érdemelnek a különböző szociális ellátások.

A szociális alapszolgáltatás keretein belül a rászoruló életvitelük fenntartásához, egészségügyi, vagy mentális problémáik megoldásához, illetve enyhítéséhez kaphatnak segítséget. A szociális alapszolgáltatások közül a szociális étkeztetést és a házi segítségnyújtást – melyek biztosítása az önkormányzatok kötelező feladata – zömében idősek veszik igénybe. Salgótarjánban 2011-ben étkeztetésben 508 fő, házi segítségnyújtásban 244 fő részesült. Ezer 65 éves és idősebb személyre 69 étkeztetésben és 33 házi segítségnyújtást igénybe vevő jutott. Mindkét mutató értéke kisebb a megyeinél, az országosnál és a nyíregyházinál.

A jelzőrendszeres házi segítségnyújtás szolgáltatásait Salgótarjánban 104-en vették igénybe, ezáltal vészhelyzet esetén egy erre alkalmas eszközzel tudnak az egyedül élő idősek, illetve betegek segítséget kérni. Míg Salgótarjánban ezer 65 éves és idősebb személyből 14 rendelkezett ilyen készülékkel, addig a 2,2-szer nagyobb népességű Nyíregyházán 8 fő.

A Nógrád megyei 38 időseket is ellátó nappali intézményből 3 Salgótarjánban működött, összesen 108 fő napközbeni gondozását, hasznos időtöltését biztosítva. Ezer 65 éves és idősebb személyre 15 idősek klubjában ellátott jutott a nógrádi megyeszékhelyen, ami a megyei átlagnál 8-cal, a nyíregyházinál 13-mal kevesebb. Salgótarjánban nappali ellátás keretében működött egy

fogyatékosokat is ellátó intézmény (Nyíregyházán 7). Nógrád megyében sem a pszichiátriai, sem a szenvedélybetegek nappali ellátása nem biztosított, így a megyeszékhelyen sem volt ilyen ellátás.

A nógrádi megyeszékhelyen működő családsegítő szolgálat szolgáltatásait 1758-an vették igénybe. Salgótarjánban – többek között – életviteli, ügyintézési, anyagi, gyermeknevelési problémáikkal a szolgálathoz fordulók háromtizede a 35–49 éves, Nyíregyházán egyharmaduk a 18–34 éves korcsoportba tartozott.

A hajléktalanok nappali ellátását 2011-ben Salgótarjánban és Nyíregyházán is egy-egy népkonyha, illetve nappali melegedő biztosította. Ez utóbbi átlagos forgalma Salgótarjánban (40 fő) egyharmada volt a nyíregyházinak.

Nógrád megyében 2011-ben 20 bentlakásos szociális intézmény működött. A megyeszékhely 4 intézményéből 3 idősök ellátására szakosodott. Az összes férőhely 72%-a az idősök, 25%-a a hajléktalanok, 3,8%-a a fogyatékosok tartós, illetve átmeneti elhelyezését biztosító intézményeiben működött. Salgótarján bentlakásos intézményei önkormányzati fenntartásúak, a nyíregyházi 17 intézmény fenntartói között található egyházi, nonprofit gazdasági társasági, egyesületi és alapítványi is. Mind a férőhelyek, mind az ellátottak számának növekedése Salgótarjánban volt a leglátványosabb a tíz évvel korábbihoz képest (a férőhelyek száma kétszeresére, a gondozottaké 86%-kal nőtt), ennek ellenére a vizsgált területi egységek közül itt jutott a legkevesebb ellátott tízezer lakosra.

A tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó szociális intézményekben ellátottak száma az ellátás típusa és területi egység szerint, 2011

Megnevezés	Időskorúak	Pszichiátriai betegek	Fogyatékos személyek	Szenvedélybetegek	Hajléktalan személyek	Összesen	Tízezer lakosra jutó ellátott
	ellátása						
Salgótarján	220	–	12	–	79	311	82,7
Nyíregyháza	731	45	223	33	174	1 206	102,0
Nógrád megye	1 003	328	518	68	99	2 016	99,4
Ország	52 140	8 889	16 230	2 186	9 441	88 886	89,5

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

A szociális gondoskodás egy másik nagy területe a kisgyermek napközbeni ellátása, melynek legjellemzőbb formája a bölcsőde. Salgótarján a megyeszékhelyek közül az egyedüli, ahol nem működött 2011-ben bölcsőde. (2012-től már van a városnak bölcsődéje). Nógrád megyében Balassagyarmat, Bátorfyerenye és Szécsény rendelkezett bölcsődei férőhellyel 2011 végén. Salgótarjánban a napközbeni ellátás egy másik formáját vették igénybe a gyermekeiket elhelyezni kívánó szülők, ez a családi napközi. Ebben a formában összesen 49 gyermeket gondoztak (május 31-én), 96%-uk 3 évesnél fiatalabb volt.

A gondoskodás egy harmadik formája a szociális segélyezés, ami rászorultságtól függő rendszeres vagy eseti, pénzben vagy természetben nyújtandó támogatásokból áll. Salgótarjánban a rendszeres szociális segélyre felhasznált összeg 100 millió forint volt, és foglalkoztatást helyettesítő támogatásra 605,8 millió forintot költöttek. 2011-ben e két támogatásban részesültek havi átlagos száma (331, illetve 1818) magasabb volt Salgótarjánban, mint Nyíregyházán.

1.8.4. Közművelődés és kultúra

A kultúra nemcsak a társadalom versenyképességének megteremtéséhez, hanem a tudásalapú társadalom alapjainak erősítéséhez is hozzájárul, melynek része a közkultúra fejlesztése, az élethosszig tartó tanulás és a közösségfejlesztés is.³

Salgótarjánban és Nyíregyházán is 2011-ben a közművelődési tevékenységeknek otthont adó 10–10 intézményben összesen közel 8,3 ezer rendszeres művelődési foglalkozást rendeztek, melyek 26%-át tartották Salgótarjánban. A Nógrád megyei intézmények 13%-a található a megyeszékhelyen, ennek ellenére a megyei rendszeres művelődési foglalkozások 19%-a volt a városban. Az itt megrendezett 400 kulturális rendezvényre 166,7 ezren látogattak el, ami a megyei részt vevők 34%-át adta.

Nyíregyházán 293-mal több rendezvényt tartottak, mint Salgótarjánban, amire 255,6 ezren látogattak el.

A múzeumi éjszakák és más színvonalas rendezvények, kiállítások szervezésével igyekeznek növelni a múzeumok népszerűségét. Salgótarjánban 2 muzeális intézményben 26 kiállítást nyitottak meg. A Nógrád megyei múzeumi kiállítások 28%-a Salgótarjánban került bemutatásra, amit 2011-ben több mint 19,8 ezer látogató tekintett meg. Az 5 nyíregyházi múzeum 73 múzeumi kiállításnak adott otthont.

A kulturálódási lehetőségek egyik formája a könyvtárlátogatás, a folyóiratok, könyvek olvasása, kölcsönzése. Salgótarjánban 2011-ben 82,7 ezer könyvtári egységet kölcsönzött a beiratkozott közel 14 ezer olvasó. Nyíregyházán kevesebb olvasót tartottak nyilván a könyvtárak, mint Salgótarjánban, ennek ellenére 3,7-szer több kölcsönzött könyvtári egységet regisztráltak, amihez vélhetően a nyíregyházi felsőfokú oktatási intézmény hallgatói is hozzájárultak.

Nógrád megye 120 települési könyvtárába beiratkozott olvasók 39%-a Salgótarjánban élt a kulturálódás e formájával. A megyében a települési könyvtárak mellett 2011-ben 12 nemzeti-, szak-, munkahelyi-, felsőoktatási-, és egyéb könyvtár működött, melyből hetet Salgótarjánban lehetett igénybe venni. Nógrád megyében egy beiratkozott olvasóra 11 kölcsönzött könyvtári egység jutott. Salgótarjánban ez a szám 6 volt, ennek négyszeresét regisztrálták Nyíregyházán.

---

³ A kulturális statisztika módszertana és fogalmai, KSH Budapest, 2005.

1.9. A település gazdasága

1.9.1. A település gazdasági súlya, szerepköre

Vállalkozások a Funkcionális Várostérségben

A rendszerváltás előtti években Salgótarján az iparvárosok közé tartozott és térségét a szénbányászat jellemezte. A szénbányászat visszafejlesztésével, a megyeszékhely ipari üzemeinek leépítésével visszaesett a térség gazdasági szerepe. A Salgótarján közeli településekről sokan a megyeszékhely nagy gyáraiban, üzemeiben találtak munkát, melyek nagy része mára már megszűnt (Öblösüveggyár, Acélgár, Üveggyapotgyár, Ötvözetgyár). A községek egymáshoz viszonylag közel, láncszerűen helyezkednek el. A terület – erdőgazdálkodáson kívül – mezőgazdasági művelésre gyakorlatilag alkalmatlan. A rossz elérhetőség (villamosított vasútvonal és autópálya-kapcsolat hiánya) mellett a domborzati viszonyok (sik területek hiánya) is akadályozzák a komolyabb ipartelepítést.⁴ A társadalmi, gazdasági és infrastrukturális szempontból elmaradott települések listáján a vonzáskörzet 25 települése közül 10 szerepel.⁵

A funkcionális várostérségben 2011 végén 8778 gazdasági szervezetet regisztráltak, 58%-át a megyeszékhelyen, 14%-át Bányterenyén, a többi település részesedése egyenként nem érte el a 3,2%-ot. A bejegyzett szervezetek 87%-a vállalkozás, 11%-a nonprofit szervezet, fennmaradó részük költségvetési és egyéb szervezet volt. Minden településen létezett legalább egy költségvetésből finanszírozott szervezet, ennek ellenére 31%-uk Salgótarjánban került bejegyzésre. A 25 település mindegyikében létrejött társadalmi szervezet, melyek elsősorban Salgótarjánt és Bányterenyét jellemezték. (A 992 nonprofit szervezet 83%-át a két városban jegyezték be.)

A várostérségben és a Salgótarjáni kistérségben is a 2011-ben nyilvántartott vállalkozások 49%-ának volt árbevétele, vagy foglalkoztatottja, ami magasabb, mint a megyei átlag (40%). A bejegyzett vállalkozások közül a működők aránya Somoskőújfalun és Rákócziabányán volt a legnagyobb, a legkisebb Zabaron. A vonzáskörzet 18 helységében 2006-hoz képest mérséklődött a vállalkozási kedv, egyedül Szilaspogonyban stagnált. 2006-hoz viszonyítva 3,9 százalékponttal visszaesett a vállalkozások térségközpontba irányuló koncentrációja, de még így is erőteljes maradt és rávilágít a fejlettségbeli különbségekre.

A várostérségben 2006-ban a működő vállalkozások 66%-át, 2011-ben 62%-át Salgótarjánban jegyezték be, a bányterenyei székhelyűek 14%-os részesedése alig változott. A többi település közül Karancslapujtón és Somoskőújfalun haladta meg a működő vállalkozások száma a százat, Ipolytarnócon, Szilaspogonyban pedig tíz alatt maradt a ténylegesen tevékenykedő vállalkozások száma.

A vállalkozások sűrűsége 2011-ben a megyei átlagot (4) meghaladta, egy négyzetkilométerre 7 működő vállalkozás jutott. A várostérség átlagát mindössze három település múlta felül: egy négyzetkilométerre Karancsalján 8, a megyeszékhelyen 23, Somoskőújfalun 56 vállalkozás jutott.

⁴ Forrás: A Salgótarjáni kistérség 2005-2007-re vonatkozó szociális fejlesztési programja.

⁵ Forrás: A 240/2006. (XI. 30.) Korm. rendelet melléklete.

A működő vállalkozások főbb mutatói, 2011

Megnevezés	Összesen	2006 = 100,0	Megoszlás, %	Összesenből:			Ezer lakosra jutó vállalkozás
				társas	ezen belül: kft	egyéni	
Salgótarján	2 347	83,2	62,3	972	603	1 375	62
Bátonyterenye	511	88,9	13,6	180	112	331	39
Salgótarjáni kistérség	3 259	88,3	86,4	1 270	780	1 989	51
Funkcionális Városter-ség Salgótarján nélkül	1 423	98,5	37,7	478	289	945	37
Funkcionális Város-térség összesen	3 770	88,4	100,0	1 450	892	2 320	49

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

A megyei átlaghoz képest a funkcionális várostérségben kedvezőbb a vállalkozási intenzitás. Ezer lakosra 49 (Salgótarján nélkül számítva 37) működő vállalkozás jutott, négyel több, mint a megyében. A mutató értéke 17 (Ipolytarnóc) és 62 (Salgótarján) között szóródott, a vonzáskörzet átlagát a megyeszékhelyen kívül még négy településen (Karancsalja, Somoskőújfalu, Cered, Kishartyán) haladta meg, az aktivitás 20 alatti Szilaspogony, Litke, Etes, Sóshartyán és Ipolytarnóc községekben. Bátonyterenyén ezer lakosra 39 működő vállalkozás jutott.

Az ezer lakosra jutó vállalkozások közül a térségben 19 társas, 30 egyéni formában működött.

2011-ben a várostérségben a működő vállalkozások 62%-a egyéni, 38%-a társas formában tevékenykedett. Ságújfalu és Szilaspogony kivételével minden településen az egyéni vállalkozások többsége jellemző. A társas vállalkozások aránya – mely a várostérségben megegyezik a megyei átlaggal – nyolc településen (Salgótarján, Cered, Litke, Mátraszele, Mihálygerge, Ságújfalu, Sóshartyán és Szilaspogony) múlta felül a várostérségi átlagot. Bátonyterenyén a társas vállalkozások részesedése 35% volt, ami az átlagtól alacsonyabb, viszont a megyeszékhely nélkül számított átlagot már meghaladta.

A várostérségben a legtöbb működő társas vállalkozást korlátolt felelősségű társaságként jegyezték be, hányaduk 62%-ot tett ki, a betéti társaságok részesedése 35% volt. Az FVT-ben működő korlátolt felelősségű társaságok több mint nyolctizede Salgótarjánban, valamint Bátonyterenyén tevékenykedett. Részesedésük mindkét településen megegyezett a várostérségi átlaggal, tíz helységben felülmúlta azt (Sóshartyán és Szilaspogony települések minden társas vállalkozása korlátolt felelősségű társaság volt), Egyházasgergén, Ipolytamócon egyáltalán nem működtek Kft-k. Az összes betéti társaság nyolctizede szintén Salgótarjánban, valamint Bátonyterenyén tevékenykedett. A betéti társaságok aránya a társas vállalkozásokból a megyeszékhelyen és Bátonyterenyén megegyezett az átlaggal, nyolc településen meghaladta azt. Sóshartyánban, Szalmatercsen, Szilaspogonyban egyáltalán nem működött betéti társaság. Szövetkezetek közül 7 végezte tevékenységét a várostérségben, ezek közül 5 Salgótarjánban. A szövetkezetek közül egy volt mezőgazdasági jellegű, az is a megyeszékhelyen.

Az egyéni vállalkozók 48%-a főfoglalkozásuként folytatta tevékenységét. Salgótarjánban és Bátonyterenyén, valamint még további nyolc településen a várostérségi átlagtól elmaradt ezen egyéni vállalkozók részesedése. Az egyéni vállalkozók 38%-a mellékfoglalkozásuként, 14%-a nyugdíj mellett dolgozott. Ezek hányada 12, illetve 9 településen az átlagnál nagyobb volt: a mellékfoglalkozásuk aránya Szilaspogony (67%), a nyugdíjasoké Rákócziabányán (27%) volt a legjelentősebb.

A működő vállalkozásokat – a foglalkoztatottak létszáma alapján vizsgálva – minden területi egységen a mikrovállalkozások dominanciája jellemezte. A vállalkozások 97%-a 10 főnél kevesebbet foglalkoztatott. A 10–49 fős szervezetek aránya 2,6%, az 50–249 főseké 0,5%, a nagyvállalkozásoké 0,2% volt.

A működő vállalkozások megoszlása létszám-kategória szerint, 2011

(százalék)

Megnevezés	1 – 9	10 – 19	20 – 49	50 – 249	250 és több
	fős vállalkozások aránya				
Salgótarján	96,5	1,8	0,9	0,6	0,2
Bátonyterenye	96,5	1,8	1,2	0,6	–
Salgótarjáni kistérség	96,8	1,8	0,7	0,5	0,2
Funkcionális Várostérség Salgótarján nélkül	97,2	1,8	0,6	0,3	0,1
Funkcionális Várostérség összesen	96,8	1,8	0,8	0,5	0,2

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

A megyében működő tizenegy nagyvállalkozás közül hat a várostérségben működött, közülük öt a megyeszékhelyen, egy Cereden, mely húsfeldolgozással és tartósítással foglalkozik.

A középvállalkozások 78%-a a megyeszékhelyen, 17%-a Bátonyterenyén és egy vállalkozás Kazáron tevékenykedett. A kisvállalkozások 62%-a a megyeszékhelyen, 14%-a Bátonyterenyén működött. A kisvállalkozások nagy száma ellenére az értékteremtésben és a foglalkoztatásban a nagyvállalkozások töltik be a központi szerepet.

Főtevékenység alapján a megyéhez hasonlóan a funkcionális várostérségben is a szolgáltatásokat nyújtó vállalkozások többsége érvényesült. A működő vállalkozások 81%-a ebben a szektorban tevékenykedett. A kereskedelmi és szolgáltatási tevékenységek szélesebb köre a nagyobb forgalmú utak és határátkelő mellett található. A működő vállalkozások 20%-a a kereskedelem, 15%-a a tudományos és műszaki tevékenység gazdasági ágba tartozott. A szervezetek harmadik legnépesebb csoportját az építőiparba tartozók alkották, részesedésük 8,4%, alacsonyabb, mint a megyében (11%). Salgótarjánban, Bátonyterenyén és további nyolc helységben ez a hányad elmaradt a várostérségi átlagtól, közülük Szilaspogony, Litke, Ipolytarnóc településeken nem volt építőiparra szakosodott vállalkozás.

Az iparban a vállalkozások 7,8%-a működött, kisebb része, mint a megyében (8,7%). Meghatározók a feldolgozóipari vállalkozások, melyek 78%-a Salgótarjánban, valamint Bátonyterenyén telepedett le. Ezek elsősorban fémalapanyag és fémfeldolgozási termékek gyártására, gépiparra, élelmiszer, ital, dohánytermék, valamint fafeldolgozás, papírtermék gyártására szakosodtak.

A szállítás és raktározás, a vendéglátás, valamint a kereskedelem részesedése alacsonyabb volt a térségben, mint a megyében, a többi szolgáltatási ág súlya azonban meghaladta a nógrádi átlagot.

A mezőgazdasági szervezetek 2,5%-os hányada elmaradt mind a Salgótarjáni kistérség átlagától (2,7%), mind a megyeitől (4,3%), Salgótarján nélkül számítva azonban már meghaladta azokat (5,5%). A megyeszékhelyen és térségében inkább az ipar a jellemző, a mezőgazdasági vállalkozások részesedése nem jelentős. Van azonban néhány település, ahol 20% feletti az arányuk: Karancsság (32%), Zabar (27%), Litke (24%), Karancsberény (21%), ahol állattartással és erdőgazdálkodással foglalkoznak.

Vállalkozások Salgótarjában

A rendszerváltás előtti években Salgótarján hazánk iparvárosai közé tartozott, majd azt követően sorra szűntek meg a nagy gyárak, üzemek.

2011 végén a megyében nyilvántartott gazdasági szervezetek közel ötöde Salgótarjában volt. Az 5091 bejegyzett szervezet 86%-a vállalkozás, 13%-a nonprofit szervezet, fennmaradó részük költségvetési és egyéb szervezet volt.

A városban 2011-ben nyilvántartott regisztrált vállalkozások 53%-ának volt árbevétele, vagy foglalkoztatottja. A működő vállalkozások aránya magasabb, mint a megyében (40%), országosan (42%) és Nyíregyházán (47%).

Budapest és Szlovákia közelsége, jó elérhetősége számos piaci lehetőséget kínál. A nógrádi megyeszékhelyen magas a vállalkozási kedv: míg a megye lakónépességének 18%-a élt a városban, addig a működő vállalkozások 26%-át tartották itt nyilván. A helyben működő vállalkozások érdembeli számban nem Salgótarjában rendelkeznek székhellyel, ezért adataik a statisztikai kimutatásokban nem jelennek meg. Ezen vállalkozások közül említést érdemel például a Magyarországi Hangszórógyártó Kft., vagy a Mikropakk Kft., melyek éves helyben képződött árbevétele több milliárdos nagyságrendet képvisel. A vállalkozások száma az ezredfordulótól számítva változóan alakult. Összességében 2000 és 2011 között a szervezetek állománya 17%-kal fogyott. A visszaesés jelentősebb volt, mint a megyében, ugyanakkor országosan 10%-kal, Nyíregyházán 8,9%-kal több vállalkozás működött 2011-ben, mint tizenegy évvel korábban.

A működő vállalkozások száma és főbb mutatói 2011

Megnevezés	Összesen	2000=100,0	A társas vállalkozások aránya, %	Működő vállalkozás	
				egy km ² -re	ezer lakosra
Salgótarján	2 347	83,3	41,4	23	64
Nógrád megye	9 101	92,9	38,0	4	45
Nyíregyháza	11 184	108,9	48,8	41	95
Ország összesen	690 375	110,4	56,9	7	69

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

Salgótarjában magasabb az egy km²-re jutó vállalkozások száma (23), mint országosan és a megyében. Ennek ellenére a nagyobb vállalkozói aktivitást mutató nyíregyházitól (41) elmaradt.

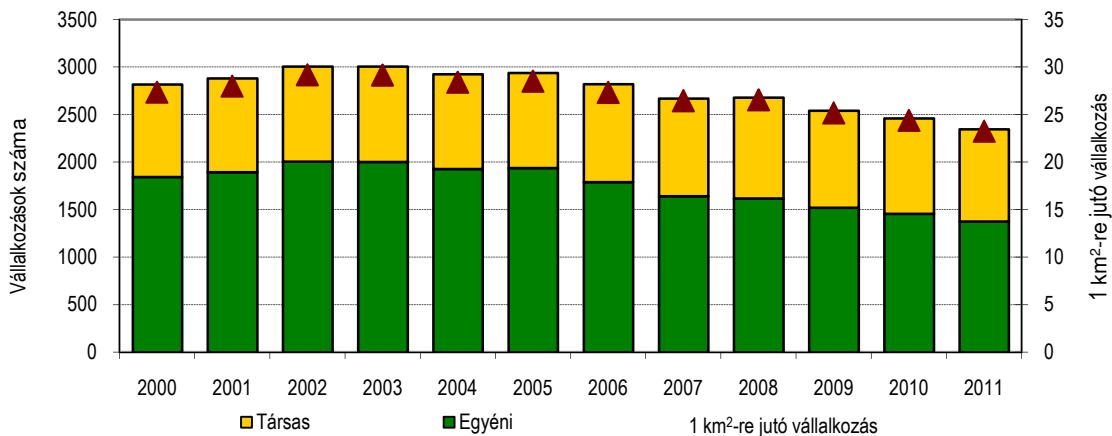
2011-re a vállalkozások gazdálkodási forma szerinti összetétele kiegyenlítettebbé vált, annak következtében, hogy tizenegy év alatt a társas vállalkozások száma alig változott, az egyénieké negyedével csökkent. Vállalkozásokon belüli részesedésük a társas vállalkozások esetében 41%-ra nőtt, az egyénieké 59%-ra mérséklődött. A társas vállalkozások előfordulása Salgótarjában ritkább, mint Nyíregyházán vagy országosan, viszont gyakoribb, mint a megyében.

Salgótarjában a legtöbb működő társas vállalkozást korlátolt felelősségű társaságként jegyezték be. Számuk 2000-hez képest 63%-kal nőtt, így 2011-ben a társas vállalkozások 62%-át adták. A korlátolt felelősségű társaságok állománya országosan, a megyében és Nyíregyházán is a salgótarjáninál nagyobb ütemben bővült, részesedésük is a nógrádi megyeszékhelyen a legalacsonyabb. A betéti társaságok száma 2000-hez viszonyítva 37%-kal esett vissza, hányaduk a társas vállalkozások körében

– a korlátolt felelősségű társaságok előtérbe kerülése következtében – 55%-ról 35%-ra csökkent. Előfordulásuk ennek ellenére is magasabb volt, mint a többi vizsgált területen. Salgótarjánban 2011-ben 8 részvénytársaság működött, ezek a foglalkoztatásban és a gazdasági életben jelentős szerepet töltenek be, több mint harmaduk legalább 250 főt foglalkoztatott.

A működő vállalkozások száma és a vállalkozássűrűség alakulása Salgótarjánban

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

Az egyéni vállalkozók – országosnál és a megyeinél is kisebb hányada – 46%-a főfoglalkozásuként végezte tevékenységét. Nyíregyházán ez az arány 44% volt. Salgótarjánban az egyéni vállalkozók 39%-a mellékfoglalkozásuként, 15%-a nyugdíj mellett dolgozott. Az előbbieket részesedése az országos (33%) és a megyei (35%) átlagot meghaladta, a nyíregyházaitól (42%) elmaradt. A nyugdíj mellett vállalkozók aránya a vizsgált területek közül itt volt a legnagyobb.

A működő vállalkozásokat – a foglalkoztatottak létszáma alapján vizsgálva – minden területi egységben a mikrovállalkozások dominanciája jellemezte. A vállalkozások 97%-a 10 főnél kevesebbet foglalkoztatott. Ezzel párhuzamosan a 10–49 fős szervezetek aránya 2,7%, az 50–249 főseké 0,6%, a nagyvállalkozásoké 0,2% volt. Az elmúlt tizenegy évben a legalább 250 főt foglalkoztató vállalkozások száma Salgótarjánban 50%-kal, a megyében 42%-kal, országosan 21%-kal, Nyíregyházán 27%-kal fogyott. A középvállalkozások száma a megyeinél kisebb, de az országosnál és a nyíregyházainál nagyobb mértékben (36%-kal) csökkent. 2000-hez képest a kisvállalkozások száma 16%-kal mérséklődött – megyei szinten 6,7%-kal –, míg országosan és Nyíregyházán is több 50 fő alatti vállalkozás működött, mint az ezredfordulón.

Főtevékenység alapján Nyíregyházához hasonlóan Salgótarjánban is a szolgáltatásokat nyújtó vállalkozások többsége érvényesült. Közöttük a legmeghatározóbb a kereskedelem, ahová a vállalkozások 19%-a tartozott. Számuk 2000 óta 43%-kal fogyott, arányuk 8,9 százalékponttal esett vissza. A másik jelentős ág a tudományos és műszaki tevékenység, melynek aránya 17%, meghaladta a megyei, az országos és a nyíregyházi értéket.

Az alkalmazásban állók közel negyedét jegyző iparba a vállalkozások 7,2%-a tartozott (2000-ben 11%-a), kisebb része mint az összehasonlításhoz választott területi egységekben. Az ipari szervezetek 95%-a feldolgozóipari tevékenységet folytatott.

Az építőipari vállalkozások száma tizenegy év alatt a megyei átlagnál nagyobb mértékben, 17%-kal csökkent. Országosan 17%-kal, Nyíregyházán 21%-kal több vállalkozás működött ebben a gazdasági

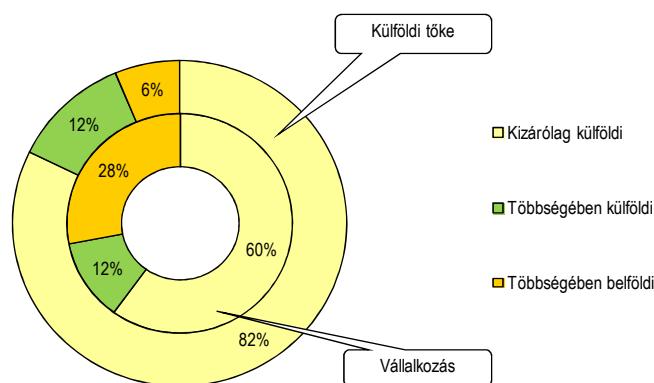
ágban. Az építőipari szervezetek részesedése Salgótarjában 2000-hez képest nem változott, Nógrád megyében kis mértékben visszaesett, országosan és Nyíregyházán nőtt a hányaduk.

A működő vállalkozások legkisebb ágát a mezőgazdasággal foglalkozók alkották. Arányuk a tizenegy évvel korábbival közel azonosan (0,7%) alakult, de jóval kisebb volt, mint a megyében (4,3%), vagy országosan (3,4%) illetve Nyíregyházán (2,3%).

Külföldi érdekeltségű vállalkozások

Az 1996-os területfejlesztési és területrendezési törvény után lendületesebbé váltak a befektetések, melyek egyik fő célja a külföldi és belföldi piacokon is jól értékesíthető termékek előállítását volt. Nógrád megyében 2009-től évről-évre egyre több a külföldi érdekeltséggel működő vállalkozások száma.

A salgótarjáni székhelyű külföldi érdekeltségű vállalkozások számának, külföldi tőkéjének megoszlása, 2011

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

Salgótarjában 2011-ben 25 külföldi érdekeltségű vállalkozás – a megyében működők több mint ötöde – tevékenykedett. Hattizedük (Nógrád megyében 71%-uk) kizárólag külföldi, 12%-uk többségében külföldi, és (a megyeinél kétszer nagyobb hányaduk) 28%-uk többségében belföldi érdekeltségű volt.

A megyébe áramló külföldi tőke 24%-a koncentrálódott a megyeszékhelyre, ezen belül is 82%-a a kizárólag külföldi tulajdonú vállalkozásokba. Egy vállalkozásra a megyei átlagnál 14%-kal több, 299,7 millió forint külföldi tőke jutott. A mutató értéke a kizárólag külföldi tulajdonban lévő társaságok esetében ezt jelentősen meghaladta, a hazai többségűeknél lényegesen elmaradt ettől.

A salgótarjáni székhelyű, részben vagy egészében külföldi tulajdonban lévő vállalkozások 56%-a az iparban, építőiparban működött, ezek az összes külföldi tőke 95%-át vonzották. Ezen belül 71%-uk a feldolgozóipar területén tevékenykedett. A külföldi érdekeltségű vállalkozások 44%-a a szolgáltatás területén működött, melyek a külföldi tőkéből 4,6%-ban részesedtek. Átlagos statisztikai létszámuk az iparhoz, építőiparhoz képest nem jelentős.

Egy vállalkozásra az iparban, építőiparban együtt 510,4 millió forint (a feldolgozóiparban 691,8 millió forint), a szolgáltatások területén 31,6 millió forint külföldi tőke jutott.

Ki kell emelni azt a gazdaságfejlesztési és területfejlesztési szempontból rendkívül kedvező tény, hogy Salgótarján (és Bátortereny) teljes kistérsége bekerült a magyarországi szabad vállalkozási zónák közé, és élvez a rá vonatkozó kedvezményeket. Ennek a jövőbeli gazdaságfejlesztési projekteknel fontos hozadéka lehet.

1.9.2. Salgótarján főbb gazdasági jellemzői, ágazatai

Mezőgazdaság

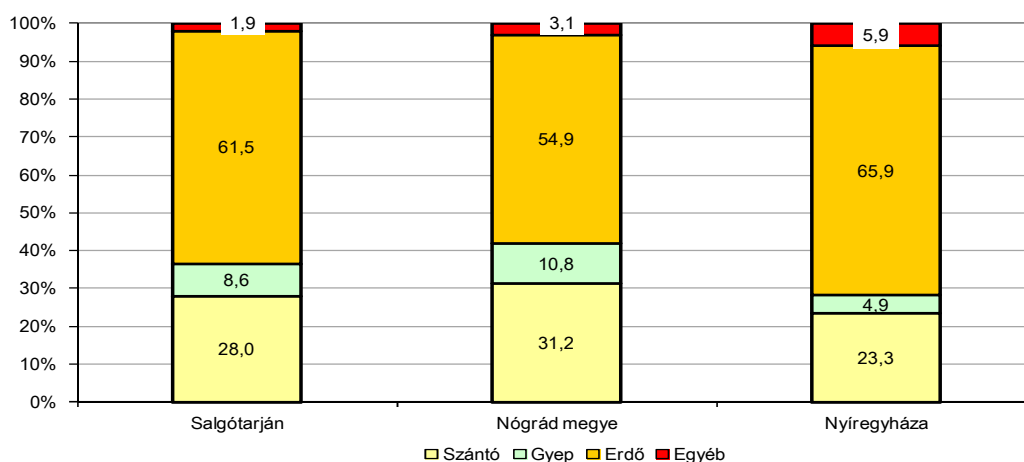
Mint korábban említettük, Salgótarján elsősorban az ipar és néhány szolgáltatási ág területén tölt be jelentős szerepet Nógrád megye gazdaságában. A megyeszékhely mezőgazdaságának jellemzőit a 2010-es Általános Mezőgazdasági Összeírás (ÁMÖ) adatai alapján elemeztük. Eszerint 2010-ben a városban 10 gazdasági szervezet és 305 egyéni gazdaság végzett mezőgazdasági tevékenységet. A gazdasági szervezetek száma tíz év alatt negyedével bővült, miközben az egyéni gazdaságoké 32%-ra esett vissza. Nógrád megyében 167 gazdasági szervezetet és 10 611 egyéni gazdaságot írtak össze 2010-ben, az előbbieket száma tíz év alatt 26%-kal nőtt, az utóbbiaké 60%-kal csökkent. 2010-ben a megye mezőgazdasági tevékenységet folytató gazdasági szervezeteinek 6%-a, az egyéni gazdaságoknak 2,9%-a tevékenykedett a megyeszékhelyen. Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében Nyíregyháza részesedése 13, illetve 5,9% volt.

Az ÁMÖ idején Salgótarjánban a használt földterület 5,2 ezer hektár volt, a megyei 3,4%-a.

A használt földterület művelési ágak szerinti megoszlása csaknem azonos Salgótarjánban és Nógrád megyében. Kiemelkedő az erdőterület, a megyében a használt terület 55, Salgótarjánban 62%-a. A szántó-, illetve a gyepterület arányában csak néhány százalékpontos az eltérés. Nyíregyházán alacsonyabb a szántó- és gyepterület aránya, valamint magasabb az erdő részesedése, mint Salgótarjánban.

Az állattenyésztés jelentősége még a földművelésnél is kisebb a megyeszékhelyen. A szarvasmarha, sertés, juh, tyúkfélék esetében az állatállomány nagysága nem éri el a Nógrád megyei állattartás egy százalékát sem. A város kecske, valamint lóállománya jelentősebb (a megyeinek 5,3, illetve 3,4%-a), ez utóbbi elsősorban a hobbilovaglás és a gyermekek terápiás lovagoltatásának elterjedésével kapcsolatos.

A használt földterület megoszlása művelési ágak szerint, 2010

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

Ipar

Salgótarján gazdasági életében az elmúlt másfél évszázad folyamán az ipar jelentős szerepet töltött be. A város fejlődését a környezetéből való kiemelkedését az iparnak köszönhetjük. A XIX. század közepén barnaköszönet találtak a településen, beindult a bányászat, majd az erre épülő ipar. Az 1860-as évek végén megalakult az akkori idők egyik legnagyobb társasága, a Salgótarjáni Kőszénbánya R.T. Az 1880-as évek elején jött létre a Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű R.T. Ez akkoriban az ország második legnagyobb vasfinomító vállalata volt. A bányászat és a vasgyártás mellett az üveggyártás is meghonosodott Salgótarjánban. A település híres volt az itt gyártott tűzhelyekről. A városban a nehézipar nagyaránya volt a meghatározó. A bányászat már az 1970-es években megszűnt a gazdaságtalan kitermelés következtében (emlékét ma is bányamúzeum őrzi). A rendszerváltást követő időszakot a településre jellemző hagyományos nehézipar válságként élte meg, több jelentős üzem megszüntette termelését. Az elmúlt két évtized folyamán elsősorban a külföldi tőke megjelenése következtében a város ipari szerkezete jelentősen megváltozott.

Salgótarjánban 2011 végén 169 vállalkozás végzett ipari tevékenységet. Számuk az ezredfordulóhoz képest 43%-kal csökkent. A visszaesés mértéke jelentősebb volt az országos és a megyei átlagnál is, Nyíregyházán 20%-kal mérséklődött az ipari vállalkozások száma. Annak ellenére, hogy Salgótarján jelentős ipari hagyományokkal rendelkezik, az ipari vállalkozások aránya viszonylag alacsony. 2011 végén a működő szervezetek 7,2%-át adták, ami kisebb, mint az összehasonlításként szolgáló területi egységeké.

Salgótarjáni székhellyel működött 2011 végén Nógrád megye ipari vállalkozásainak 21%-a, az országban tevékenykedők 0,3%-a.

A városban az országos és a megyei átlaghoz képest magasabb az iparban a vállalkozássűrűség, száz négyzetkilométerre 168 működő vállalkozás jutott. A tízezer lakosra jutó ipari vállalkozások száma magasabb Salgótarjánban, mint a megye átlagában, de alacsonyabb az országos és a nyíregyházi mutatónál.

Az ipari termelés általában tőke- és munkaerő-igényes, vállalkozásai között gyakrabban fordulnak elő nagyobb létszámú szervezetek, mint más ágakban. 2011-ben az ipari vállalkozások 18%-a működött tíz vagy annál több munkavállalóval, miközben az összes vállalkozás esetében ez az arány 3,5% volt. Amíg az összes működő vállalkozás 0,8%-a volt legalább 50 fővel tevékenykedő, addig az iparban ebbe a létszám-kategóriába 7,7%-uk tartozott.

Működő vállalkozások az iparban, 2011

Megnevezés	Vállalkozások száma összesen	2000=100,0	Az összes vállalkozás közül a(z)			Tízezer lakosra jutó vállalkozás
			társas formában bejegyzettek	legalább 50 főt foglalkoztatók	egy milliárd Ft-nál nagyobb árbevételt elérők	
			aránya, %			
Salgótarján	169	56,7	69,8	7,7	5,3	45
Nógrád megye	792	68,7	60,5	5,6	4,0	39
Nyíregyháza	814	80,2	60,3	3,8	3,3	69
Ország összesen	53 692	76,8	67,5	4,2	3,7	54

Salgótarjánban 2011-ben az ipari vállalkozások 34%-ának árbevétele meghaladta a 20 millió forintot, ez az arány azonos az országgal, a megyei és a nyíregyházi értékesítési lehetőségektől kedvezőbb képet mutatott. A Nógrád megyében működő egymilliárd forintot meghaladó árbevételű 32 ipari vállalkozás közül 9-nek Salgótarjánban volt a központja. E vállalkozások döntő része a feldolgozóiparban működött.

Salgótarjánban 2011 végén az ipari vállalkozások 95%-a a feldolgozóiparban tevékenykedett, ezek aránya nagyobb mint a megye átlagában, de alacsonyabb, mint Nyíregyházán. Az energiaiparban és a bányászatban 1,8%-uk működött. A feldolgozóipari szervezetek között az egyéb tevékenységet végzők fordultak elő legnagyobb arányban, minden harmadik szervezet ebbe az ágazatba tartozott. A feldolgozóipari vállalkozások 20%-a a fémalapanyag és fémfeldolgozási gyártás területén működött. Fa-, papír- és nyomdaipari tevékenységet 18%-uk folytatott. A gumi-, műanyag- és nemfém ásványi terméket gyártó vállalkozások hányada 9,4%. Jelentős még az élelmiszeripar 8,1%-os részesedése is. A többi feldolgozóipari vállalkozás részesedése egyenként 6% alatti.

A megyében folyó ipari tevékenység jelentős része Salgótarjánban összpontosul. 2011 végén a megyében működő legalább 50 főt foglalkoztató ipari vállalkozások 28%-ának volt a székhelye Salgótarjánban. E szervezetek 2011-ben együttesen 30,3 milliárd forintos termelési értéke az azonos nagyságú megyei székhelyű társaságok produktumának a 21%-át adta. Az egy lakosra jutó termelés nagysága a megyeszékhelyen 15%-kal magasabb a megyeinél.

Az értékesítési árbevétel 78%-a exportból származott 2011-ben. Ez az arány kisebb, mint a megyében (85%).

Az ipari tevékenység Salgótarjánban akárcsak a megyében a feldolgozóipari szervezetekre koncentrálódott. A produktum és a foglalkoztatás szempontjából kiemelkedik a gépipar. A városban a gépipari szervezetek állították elő az ipari kibocsátás 53%-át, ez az arány alacsonyabb a megyeinél (64%). A salgótarjáni gépipari szervezetek tevékenysége erősen exportorientált, értékesítési árbevételük 86%-a külföldről származott.

A fémalapanyag és fémfeldolgozási termék gyártás kibocsátásának aránya a városban 17% volt (ez az arány a megyében alacsonyabb). Termékeinek hattizede külföldön talált vevőre.

A többi ágazat kibocsátása a város ipari termelési értékének a háromtizedét adta 2011-ben.

A Salgótarjánban működő ipari park területe 65 hektár. A park infrastrukturális fejlesztése zöldmezős területen indult, teljeskörű közművesítése – ivóvíz-, csapadékvíz-, szennyvíz-, gázhálózat, elektromos energia, közvilágítás, úthálózat, járda – 1999 és 2001 között valósult meg. Az infrastrukturális fejlesztés elindításával a város célja az volt, hogy elősegítse a térség felzárkózását, a tőkebevonást, az iparfejlesztést, az innovációt, valamint a munkahelyteremtést. A park területén 2001-ben elkészült a Szolgáltató és Inkubátorház.

A park területén működő vállalkozások többek között autóalkatrész-gyártással, síküveg feldolgozással, nyomdaipari tevékenységgel, motorgyártással, bútorgyártással foglalkoznak.

Építőipar

Az építőipar teljesítményének alakulását a gazdasági folyamatokkal összefüggésben kialakuló kereslet nagymértékben meghatározza. A rendszerváltást követő időszak erősen megrengette az akkori építőipari struktúrát. A korábbi nagyméretű szervezetek felszámolásra kerültek, helyettük nagyszámú, lényegesen kisebb egységek jöttek létre az egész országban.

Salgótarjánban 2011 végén 176 építőipari vállalkozás volt. Számuk a megyében működők 18%-át, az országosnak a 0,3%-át adták. Az építőipari vállalkozássűrűség a városban magasabb volt, mint a megyében és országosan, viszont alacsonyabb, mint Nyíregyházán. A tízezer lakosra jutó építőipari működő vállalkozások száma kisebb, mint az országos és megyei átlagban, valamint Nyíregyházán.

Salgótarjánban 2011 végén a vállalkozások 7,5%-a működött az építőiparban (ez a hányad az ezredfordulóhoz képest nem változott), részesedésük alacsonyabb a többi vizsgált területnél.

Működő vállalkozások az építőiparban, 2010

Megnevezés	Vállalkozások száma összesen	2000=100,0	Az összes vállalkozás közül a(z)			Tízezer lakosra jutó vállalkozás
			társasok	legalább 10 főt foglalkoztatók	20 millió Ft-nál nagyobb árbevételű elérők	
Salgótarján	176	83,0	54,5	5,1	19,9	47
Nógrád megye	981	90,1	43,8	3,4	15,7	48
Nyíregyháza	886	121,4	52,1	7,1	23,0	75
Ország összesen	63 705	117,0	53,3	5,2	21,1	64

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

2011 végén Salgótarjánban 17%-kal, a megyében 10%-kal kevesebb építőipari vállalkozás működött, mint 2000-ben. Országosan 17%-os, Nyíregyházán 21%-os bővülés volt. A vállalkozások 55%-a társas formában működött a nógrádi megyeszékhelyen, ezek hányada nagyobb az országos, a megyei átlagnál, de a nyíregyházi aránynál is.

Az építőipari vállalkozások között a kislétszámú foglalkoztatók a meghatározók. Salgótarjánban 2011 végén az építőipari szervezetek 95%-a legfeljebb 10 főt, kilenc szervezet 10–49 főt foglalkoztatott. A megyeszékhelyen 50 vagy annál több fős vállalkozás nem működött. Nyíregyházán magasabb volt a legalább tíz főt foglalkoztató építőipari vállalkozások aránya.

2011-ben a salgótarjáni építőipari vállalkozások együtöde ért el 20 millió forintnál nagyobb árbevételt, ez az arány magasabb a megyei átlagnál, de alacsonyabb, mint Nyíregyházán és országosan.

Turizmus

Salgótarján turisztikai vonzereje nem mondható jelentősnek, azonban a megye települései közül itt a legmagasabb a szálláshelyek vendégforgalma.

Főbb turisztikai mutatók, 2011

Megnevezés	Salgótarján		Nógrád megye		Ország		Nyíregyháza	
	keres- kedelmi	egyéb	keres- kedelmi	egyéb	keres- kedelmi	egyéb	keres- kedelmi	egyéb
	szálláshelyek							
Ezer lakosra jutó férőhelyek száma	22	3	17	10	34	22	23	2
Férőhelyek számának változása %, 2000. év = 100,0	38,9	224,5	75,7	344,4	108,9	101,1	74,6	78,6
Vendégek számának változása %, 2000 = 100,0	47,2	675,2	83,9	360,5	135,0	140,5	103,1	103,1
Vendégéjszakák számának változása %, 2000 = 100,0	32,1	183,3	65,9	162,5	112,2	84,4	86,6	50,9
Külföldi vendégek aránya, %	5,6	3,9	7,3	3,7	47,6	28,0	27,8	31,6
Külföldi vendégéjszakák aránya, %	5,4	3,9	9,7	3,8	50,5	34,8	32,4	27,9
Átlagos tartózkodási idő, vendégéjszaka	2,1	3,0	2,3	2,8	2,6	3,7	1,8	2,2
Ezen belül: külföldi	2,0	3,0	3,1	2,9	2,7	4,6	2,1	2,0

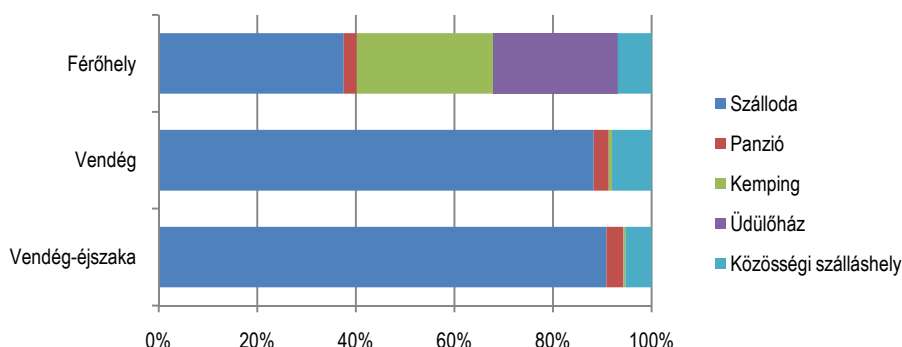
Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

Salgótarjánt és környékét felkeresőket 2011-ben 26 egység, ebből 9 kereskedelmi, továbbá 17 egyéb (2009-ig megnevezése: magán-) szálláshely 932 férőhellyel várta. Ez a Nógrád megyei kapacitás 17%-át jelentette. A kereskedelmi szálláshelyek közül a szállodák rendelkeztek a legnagyobb fogadóképességgel, a négy egység 305 fő elszállásolására kínált lehetőséget 2011-ben. A szállodák mellett egy kemping, kettő üdülőház, egy közösségi szálláshely és egy panzió bővítette Salgótarján szálláshely kínálatát. A szállodán kívüli szállástípusok a férőhelyek 62%-ában biztosították a vendégek fogadását. A városban szűk a kereskedelmi szállástípusok palettája, Nyíregyházát nagyobb fokú ellátottság jellemezte.

A salgótarjáni kereskedelmi szálláshelyek ezer lakosra jutó férőhelyszáma (22) elmaradt az országos (34) átlagtól és a nyíregyházaitól (23) is, azonban a megyeitől (17) kedvezőbben alakult. A nógrádi megyeszékhelyen csökkent az egységek száma és azok befogadóképessége, valamint a fogyatkozó lakosság szám együttesen eredményezte a mutató alacsony értékét. Nyíregyháza esetében a növekvő népességszámból adódott, hogy 23 férőhely jutott ezer lakosra. Salgótarjában kétcsillagos szálloda nyújtott elszállásolási lehetőséget a szálláshelyet keresők számára. Nyíregyházán a kétcsillagos szállodák mellett három- és négycsillagosok várták az érkezőket, melyek színvonalasabb ellátást biztosítanak, azonban e város sem rendelkezett ötcsillagos szállodával. Nyíregyháza az egységek szélesebb választékából adódóan a férőhelyek esetében is kedvezőbb lehetőségeket kínált a vendégek részére Salgótarjánánál.

Az ezredfordulót követő években a salgótarjáni kereskedelmi szálláshelyek fogadóképessége – hullámzások mellett – csökkenést mutatott, összességében közel négytizedre esett vissza, miközben országosan 8,9%-kal emelkedett. A megyeszékhelyen a férőhelyek nagymértékű fogyása főleg a panziók számának 17%-ra történő csökkenéséből adódott az időszak végén. A Nógrád megyei férőhely 76%-ra, a nyíregyházi 75%-ra fogyott.

A férőhelyek, a vendégek és a vendégéjszakák számának megoszlása szállástípus szerint, 2011

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

2011-ben Salgótarján kereskedelmi szálláshelyein 11,3 ezer vendég 24 ezer vendégéjszakára szállt meg, mely a megyébe látogatók 24%-át jelentette. Az eltöltött vendégéjszakák száma alapján ez a hányad 22%, mely a vendégek rövidebb salgótarjáni tartózkodására utal. Átlagosan 2,1 vendégéjszakát töltöttek el a megyeszékhelyen, ettől hosszabb időre a megyében (2,3 vendégéjszaka), valamint országosan (2,6 vendégéjszaka) maradtak a szálláshelyekre érkezők. Nyíregyházán a látogatók átlagos tartózkodási ideje 1,8 vendégéjszaka volt.

Mivel Salgótarjánban a szállástípusok választéka szegényesnek mondható, így a szállodák élveznek elsőbbséget a vendégek körében, akik 88%-a részesítette azokat előnyben. (A megyeszékhelyen az üdülőtáborokat egy vendég sem választotta 2011-ben.) A vendégek 12%-a a többi szállástípus közül választott. A vendégéjszakák alapján a szállodák aránya még nagyobb (91%-os), mint a vendégek tekintetében. Nyíregyháza esetében a vendégek kevésbé koncentráltak a szállodákban. A vendégéjszakák hányada a vendégekhez hasonlóan alakult, az előbbi 63%-ot, az utóbbi 65%-ot tett ki. A salgótarjánitól alacsonyabb részarány bizonyára a színesebb, bővebb szálláslehetőségeknek köszönhető a nyírségi megyeszékhelyen.

A fenti kedvezőtlen helyzet jelentős részben annak a következménye is, hogy Salgótarján belvárosában nincsen olyan minőségi szálláshely (3 vagy 4 csillagos), ahol a megyeszékhelyre látogató üzleti és egyéb vendégek megszállhatnának. Az üzleti szálláshely-fejlesztést az Európai Unió 2014-2020 közötti periódusban nem kívánja támogatni, ezért fontos, hogy közös fellépéssel ezt a tényt Nógrád megye és Salgótarján MJV vezetése jelezze és kérje a helyzet orvoslását az országos döntéshozatal fórumain.

A kapacitáshoz hasonlóan a vendégforgalmi adatok is kedvezőtlenül alakultak a városban. A vendégkör 53%-kal, a vendégéjszakák száma még ennél is drasztikusabban, 68%-kal esett vissza tizenegy év alatt. Az időszak első felében a forgalom szinten maradása, 2006-tól kisebb hullámzások mellett egyértelmű fogyása volt tapasztalható Salgótarjánban. A Nógrád megyébe látogatók száma 16%-kal csökkent, miközben országosan 35%-kal, Nyíregyházán 3,1%-kal emelkedett. A vendégéjszakák alapján fellendülés csak országosan (12%-os) mutatkozott, a legnagyobb elmaradás Salgótarjánban következett be az ezredforduló óta. Mind a vendégek, mind a vendégéjszakák számának jelentős csökkenése az átlagos tartózkodási idő 1 vendégéjszakával történő rövidülését eredményezte a tizenegy év alatt. Salgótarjánban a belföldi turizmus a meghatározó, a vendégkör 94%-át, az eltöltött éjszakák 95%-át adta. A megyét felkeresők körében is alacsony a külföldi érdeklődés (7,3%), bár a vendégéjszakáik hányada közel egytizedet tett ki, mely az átlagosnál hosszabb tartózkodást

eredményezett (3,1 vendégéjszaka). Nyíregyházán a külföldi vendégek hányada ötször, vendégéjszakáiké hatszor magasabb, mint Salgótarjánban.

A városban 2011-ben az egyéb (korábban magán-) szállásadói tevékenységet 17 vendéglátó 119 férőhellyel látta el, ahol közel 1,7 ezer vendég 5 ezer, átlagosan 3,0 vendégéjszakát töltött el. Ez a Nógrád megyei szállásadók 6,6%-át, a férőhelyek 5,9%-át és forgalmának 12%-át jelentette. Az ezer lakosra vetített férőhelyek alacsony száma is arra utal, hogy a magánszállásadók szerepe jóval kisebb a kereskedelmi szálláshelyekétől. A mutató értéke a nógrádi megyeszékhelyen 3,2, a megyében 10, országosan 22 volt. Nyíregyházán ennél is csekélyebb a privát szállástípus jelentősége, ezer lakosonként mindössze 2,1 férőhely jutott.

Salgótarjánban az egyéb szálláshelyi tevékenységet végzők száma a tizenegy év alatt ötten bővült, illetve a férőhelyek száma több mint kétszeresére emelkedett, miközben a vendégforgalom 6,8-szeresére, az eltöltött éjszakáké 1,8-szeresére nőtt. Mindezek ellenére kevesebb ideig maradtak a vendégek, az átlagos tartózkodási idő 11 vendégéjszakáról 3-ra mérséklődött a megyeszékhelyen a tizenegy év alatt. Az egyéb szálláshelyek iránt a külföldiek érdeklődése alacsony. 2011-ben a vendégek 3,9%-a érkezett más országból, akik vendégéjszakáikat ugyanilyen arányban töltötték itt el. Mind a hazai, mind a külföldi vendégek (az átlagossal megegyezően) 3 éjszakára maradtak.

Salgótarján turisztikai vonzerejét meghatározó intézmények:

Bányamúzeum

Az egykori salgótarjáni bányakolónia területén található Európa második, hazánk első, természetes, földalatti szénbányászati múzeuma. A Bányamúzeum, mint a nógrádi szénmedence múltját, műszaki emlékeit, a szénbányászat 19-20. századi technológiáját gyűjtő, őrző és bemutató intézmény, a város szívében található.

A Nógrádi Szénbányák 1992-ben felszámolás alá került, majd 1993. április 1.-én, a Nógrád Megyei Önkormányzat átvette a Salgótarjáni Bányamúzeumot, és a Nógrádi Történeti Múzeum kezelésébe adta. A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának Alfa-programja, és a Nógrád Megyei Önkormányzat támogatásával, 2005. február 24.-én nyitották meg a felújított, új állandó föld alatti kiállítást azzal a céllal, hogy korszerű, élményt adó módon juttassa ismeretekhez, a bányamúzeum látogatóit.

Dornyay Béla Múzeum

A Dornyay Béla Múzeum Képtára az intézmény képzőművészeti gyűjteményének legértékesebb egységére, az ún. Mihályfi-gyűjteményre épül, mely nemzetközi szinten is figyelemre méltó. Mihályfi Ernő (1898-1972) jeles publicista gyűjteményét elsődlegesen a két világháború között tevékenykedő, kiemelkedő hazai, elsődlegesen avantgárd alkotók művei alkotják, de megtalálhatóak sajátos életutat bejáró alkotók (Gulácsy Lajos, Mednyánszky László, Rippl-Rónai József, stb.) festményei, grafikái is.

József Attila Művelődési és Konferenciaközpont

A József Attila Művelődési és Konferenciaközpont a megyében a legnagyobb rendezvénygazda. Változatos programjai közül kiemelkedik a nemzetközi dixieland fesztivál és a Tarjáni Tavasz rendezvénysorozata. Az itt működő, közelmúltban megalakult Zenthe Ferenc Színház önálló társulattal, egyben befogadó színházként is működik.

Kiskereskedelem, vendéglátás

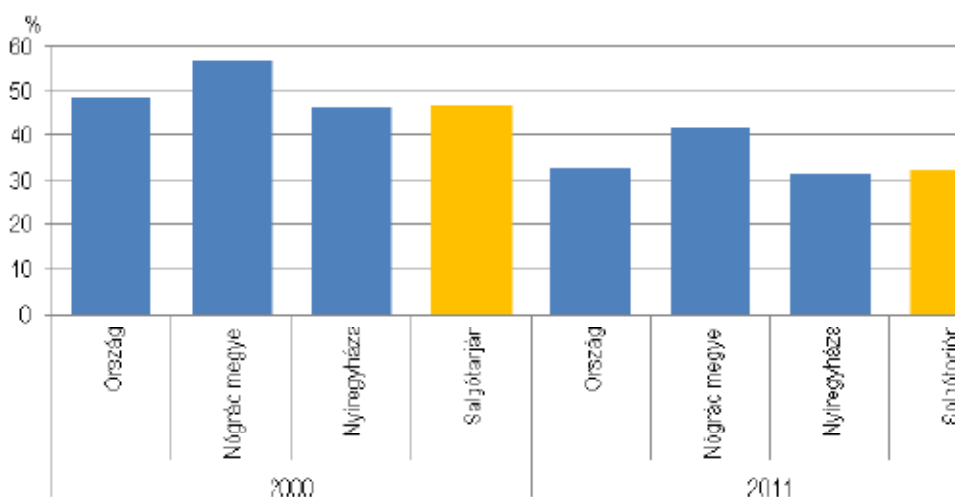
Magyarországon Salgótarján az egyetlen megyeszékhely, ahol nincsen pláza típusú bevásárló központ. 2011 végén összesen 1083 kiskereskedelmi üzlet szolgálta a lakosság ellátását, közülük Salgótarjánban 802, Bátorfyerenyén 127 üzemelt. A térségben minden községben működött legalább egy üzlet, legnagyobb részben élelmiszert árusító hely. Salgótarjától és Bátorfyerenyétől eltekintve az élelmiszerüzleteken kívül más típusú szaküzletek egyáltalán nem, vagy kis számban működtek az FVT területén. Üzemanyagtöltő állomás a két város mellett Karancslapujtón volt.

A vendéglátóhelyek szintén a népesebb településekre koncentrálnak. 2011-ben összesen 397 vendéglátóhely működött a funkcionális várostérségben, 65%-a a megyeszékhelyen, 14%-a Bátorfyerenyén. Minden községben üzemelt vendéglátóhely, ezek 43%-a italüzlet és zenés szórakozóhely volt. A térségben 15 településen 161 étterem, büfé működött, 77%-uk Salgótarjánban. A cukrászdák előfordulása már jóval kisebb, a 17 cukrászdából 11 Salgótarjánban található.

Salgótarján fejlett kiskereskedelmi üzlethálózattal és vendéglátóipari egységekkel rendelkezett, 2011 végén tízezer lakosra 213 kiskereskedelmi üzlet és 68 vendéglátóhely jutott. A mutató értéke az előbbiek esetében 85-tel, illetve 19-cel haladta meg a megyei átlagot és magasabb az országostól is. A nyíregyházi érték mindkét esetben (248 és 75) kimagasló ellátottságot tükrözött.

A nógrádi megyeszékhely 2011 december 31-én 802 kiskereskedelmi üzlettel állt a vásárlók rendelkezésére, 6,2%-kal kevesebbel, mint az ezredfordulón. A visszaesést az országos tendenciához hasonlóan az üzlethálózat szerkezeti átalakulásában bekövetkezett változások eredményezték. A külföldi és hazai üzlethálózatok, bevásárlóközpontok térhódítása főleg a nagyobb városokban nyilvánult meg, ahol az egész család számára kényelmes vásárlási környezet biztosított. (Ez állhat a nyíregyházi 4,8%-os üzletszám növekedés és a magas fajlagos mutató érték mögött.) Az átalakulás mellett a gazdasági válság is szerepet játszott az üzletek számának csökkenésében, a boltbezárásokban. Salgótarjánban az ezredforduló utáni pár évben bővülés, majd a hullámmásos közepidőt követően 2009-től kedvező folyamatként újbóli emelkedés mutatkozott. A megyében 2005-től folyamatos az üzletszám visszaesés, mely negatív tendencia az elmúlt egy évben megfordult (ez utóbbi megállapítás igaz országosan is), ezzel szemben Nyíregyházán tovább csökkent a kiskereskedelmi boltok száma.

Az önálló vállalkozók által működtetett kiskereskedelmi üzletek aránya, 2011

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

A korábban említett változások érintették az önálló vállalkozók által üzemeltetett egységeket is, ami a számuk fokozatos csökkenését jelentette az összehasonlításban említett területeken is. Salgótarjában 2000 és 2011 között 36%-kal csökkent az önálló vállalkozók által üzemeltetett bolthálózat, mely megmutatkozott a részarány 47%-ról 32%-ra történő fogyásában is. Az önálló vállalkozók által működtetett egységek száma Salgótarjában esett vissza leginkább, valamint arányuk a két megyeszékhelyen volt a legkisebb tizenegy évvel korábban és 2011-ben is.

Salgótarjában az üzletek 27%-át az élelmiszer jellegű üzletek és áruházak, illetve az élelmiszer szaküzletek együttesen, 19%-át az egyéb iparcikk üzletek, valamint 15%-át a textil-, ruházati, lábbeli-, bőrúrszaküzletek összessége alkotta. Az üzlettípusok alapján amíg az élelmiszereket árusító üzletek megoszlása Nyíregyházaéhoz hasonlóan kisebb, mint a megyében, illetve országosan, addig a ruházati jellegű cikkekkel kereskedő üzletek nagyobb részarányt képviseltek Nógrád megyénél, kevéssel elmaradva az országostól. A vidéki településeken az alapvető ellátást biztosító élelmiszerüzletek dominálnak, a magasabb minőségi igényeket is kielégítő hipermarketek, bevásárlóközpontok, szaküzletek a nagyvárosokba települtek.

A salgótarjáni vendéglátóhelyek száma évenkénti hullámozás mellett csökkenő tendenciát mutatott. 2011. december végén 257 vendéglátóhelyet tartottak nyilván, 24-gyel kevesebbet, mint az ezredfordulón. Számuk országosan és Nyíregyházán 12–12%-kal emelkedett, a megyében 2,9%-kal, a nógrádi megyeszékhelyen 8,5%-kal mérséklődött.

Főbb üzlethálózati mutatók, 2011

Megnevezés	Salgótarján	Nógrád megye	Ország	Nyíregyháza
Kiskereskedelem				
Tízezer lakosra jutó üzletek száma	213	128	154	248
Számának változása, % 2000. év = 100,0	93,8	88,3	97,6	104,8
Megoszlása, %				
élelmiszerüzletek és áruházak összesen	27,4	34,2	29,0	19,4
textil-, ruházati, lábbeli-, bőrúrszaküzlet	15,1	11,5	16,4	19,9
egyéb iparcikküzlet	19,5	22,4	22,0	20,3
Önálló vállalkozó által üzemeltetettek aránya, %	32,0	41,4	32,9	31,5
Vendéglátás				
Tízezer lakosra jutó vendéglátóhelyek száma	68	49	56	75
Számának változása, % 2000. év = 100,0	91,5	97,1	111,6	111,9
Megoszlása, %				
étterem, büfé, cukrászda	52,5	38,8	51,2	57,7
italüzlet és zenés szórakozóhely	35,0	45,9	38,6	30,4
Önálló vállalkozó által üzemeltetettek aránya, %	35,8	46,0	36,8	38,9

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

A megyeszékhelyen a vendéglátó egységek több, mint felét az éttermek, büfék, illetve cukrászdák adták, ez az arány a megyeinél jóval, az országostól valamelyest magasabb, viszont a nyíregyházainál 5,2 százalékponttal alacsonyabb. A vendéglátóhelyek 35%-a italüzletként és zenés szórakozóhelyként működött a városban, mely 4,6 százalékponttal nagyobb a nyíregyházainál, de elmaradt mind a megyei, mind az országos aránytól. Salgótarjában és Nyíregyházán azonos súllyal érvényesülnek a munkahelyi, rendezvényi és közétkeztetést végző vendéglátóhelyek, hányaduk egyaránt 12 százalék.

A vendéglátóhelyek esetében is csökkent az önálló vállalkozók általi üzemeltetés. Számuk a tizenegy év alatt Salgótarjában esett vissza a legjobban, 42%-kal, miközben országosan 32, a megyében 36, Nyíregyházán 28%-kal. Ezen működő egységek már nem olyan meghatározók, mint az ezredforduló idején. Ekkor Salgótarjában hányaduk 56%-ot, az időszak végén 36%-ot tett ki, mely mindkét időpontban a legkisebb volt a vizsgált területek között. Az önálló vállalkozók által működtetett vendéglátóhelyek tekintetében Nógrád megye jelentette a legmagasabb arányt tizenegy évvel korábban is és 2011-ben is, miközben 23,8 százalékpontot csökkent.

1.9.4. A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők

Kutatás-fejlesztés

A tudományos kutatás-fejlesztés súlya nem számottevő Nógrád megyében, így Salgótarjában sem. Ezt mutatja az is, hogy míg az előzetesen számított bruttó hazai termékhez viszonyítva 2011-ben a kutatás-fejlesztési kiadások aránya országosan 1,22%, addig Nógrád megyében 0,44% volt. Nógrád az egyedüli a megyék között, ahol nincs felsőoktatási kutatóhely, ami főleg annak következménye, hogy nem működik megyei székhelyű egyetem, illetve főiskola. Továbbá a térségben sajnos állami kutató kapacitás és intézmény sincs jelen.

2011-ben Nógrád megyében összesen 11 kutatóhely működött, ebből 7 Salgótarjában. A kutatási, fejlesztési tevékenységet végző összes foglalkoztatott tényleges létszáma 189 fő volt, 92%-uk a megyeszékhelyen dolgozott. Ezen belül a kutatók, fejlesztők száma 58 fő, amiből 76%-kal részesedett Salgótarján. Salgótarjánon kívül még 4 település egy-egy kutatóhelyén folyt kutató, fejlesztő munka a megyében, ám mind a létszámot, mind a ráfordításokat illetően a megyeszékhely volt kiemelkedő.

A megyében 2008-hoz képest a kutatóhelyek száma 15%-kal csökkent, a tényleges létszám viszont 80%-kal bővült, Salgótarjában ugyanakkor 40%-kal nőtt a kutatóhelyek száma és 2,5-szeresére a tényleges létszám.

Nógrádban 2011-ben K+F tevékenységre 1,1 milliárd forintot fordítottak (kétharmada költség, egyharmada beruházás), ami több mint 4,2-szeresére gyarapodott 2008-hoz viszonyítva. Az összes K+F ráfordítás 76%-a, 828,9 millió forint Salgótarjában koncentrálódott. A kutatás-fejlesztési tevékenység társadalmi-gazdasági céljait tekintve Salgótarjában a források legnagyobb hányada ipari termelés és technológiai fejlesztéseket szolgált (91%) az országoshoz hasonlóan, ezen kívül a kultúra, rekreáció, vallás és tömegkommunikáció területére (7,1%) és az általános tudásszint fejlesztésére (2,3%) irányult.

Salgótarjában a ráfordítások forrásai között a vállalkozások 67%-os részesedése volt a meghatározó, 32%-át biztosította az államháztartás. A külföldi forrás mindössze 1,6%-os arányt képviselt. A kutatások finanszírozásában nonprofit szervezet nem vett részt 2011-ben. Egy kutató, fejlesztő helyre Salgótarjában 118,4 millió forint ráfordítás jutott, 91,9 millióval több, mint 2008-ban.

Nyíregyházán csökkent a kutatóhelyek, a kutatók száma és a kutatás, fejlesztésre fordított összeg is 2008-hoz képest. 2011-ben 40 kutatóhelyen 398 kutató végzett K+F tevékenységet. A ráfordítások forrás szerinti összetétele is eltért a salgótarjánitól: a kutatásokra fordított összeg legnagyobb hányadát (64%) az államháztartás biztosította. A vállalkozások részesedése 21, a külföldi forrásoké 15% volt. Nyíregyházán az egy kutató, fejlesztő helyre jutó ráfordítás (33 millió forint) 28%-a a nógrádi megyeszékhelyének.

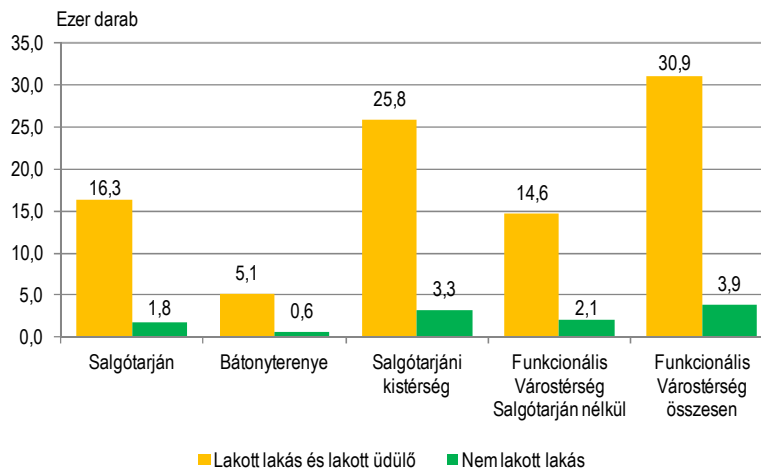
1.9.5. Lakás- és ingatlanpiaci viszonyok

Lakáshelyzet a Funkcionális Várostérségben

Az ezredfordulót követő általános lakásépítési fellendülés Nógrád megyében változó képet mutat. A várostérségben 2005 óta szinte folyamatosan csökken az épített lakások száma. A 2011. évi népszámlálás időpontjában a várostérségben a lakások és lakott üdülők állománya 34 796 volt, ami a megye lakásállományának a 39%-át jelentette. Több mint 18 ezer lakás Salgótarjánban, 5,7 ezer Bátonyterenyén, közel 11 ezer a várostérség községeiben volt.

A 2011-es népszámlálás idején a lakások 89%-ának volt lakója. A lakott lakások hányada a megyeszékhelyen, Bátonyterenyén, valamint öt községben (Ságújfalu, Karancslapujtő, Karancsság, Vizslás, Bárna) haladta meg a várostérség átlagát, a legkisebb Zabaron volt (68%). Lakás fogalmán a továbbiakban a lakások és lakott üdülők számát értjük.

Lakásállomány, 2011. október 1.

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

Az 1946 előtt épült lakások hányada a térségben 17%, a Salgótarjáni kistérségben 18%. Az öregebb lakások nagyobb aránya Etes (47%), Rákócziánya (43%) és Kazár (42%) településeket jellemzi.

A lakásállomány 24%-a 1946 és 1960 között épült. Bátonyterenyén ebben az időszakban a lakások 33%-át építették. Az ekkor épült lakások aránya 18 községben haladta meg a várostérségi átlagot, a legnagyobb Szilasapogonyban (61%), a legalacsonyabb Salgótarjánban (18%) volt. Az 1961 és 1980 között épült lakások részesedése négytized (a megyében 37%). Ezt egyedül Salgótarján múlta felül (49%), hiszen ott a szocialista beruházások idején – az állami szerepvállalásnak is köszönhetően – sorra épültek fel a lakótelepek.⁶ 1980 után épült a lakások közel ötöde. 2001 és 2011 között a lakásállomány mindössze 2,1%-a épült, a megyeszékhely nélkül számított átlag 2,8% volt. A két népszámlálás között a várostérségben épült lakások részesedése Sóshartyán (egyötöd), valamint Karancsság (6,9%) településeken jelentősebb, ugyanakkor Rákócziányán ebben az időszakban egyetlen lakás sem épült.

A Salgótarjánhoz közeli községek nagy része az iparhoz kötődött, ebből adódóan a várostérség lakásai között a kétszobás lakások vannak többségben (44%). A két szobával rendelkező lakások részesedése

⁶ Forrás: www.palocut.hu/hu/salgotarjan_tortenet

ennél Mihálygergén, Egyházasgergén, Salgótarjában, Bátorterenyén és Rákóczián nagyobb, a legkisebb Vizsláson (28%). A háromszobás lakások aránya a várostérségben és a kistérségben egyaránt 29%, Salgótarján nélkül számítva 31%, illetve 33%. A négy- és többszobás lakások hányada (14%) elmarad a megyei átlagtól (19%), Salgótarján nélkül számítva – ahol sok az egy- és kétszobás lakás – 18%. A háromszobás lakások aránya Karancsságon (40%), a négy- és többszobásoké Kishartyánban (30%) a legmagasabb, Rákóczián a legalacsonyabb (13%, illetve 4,9%). Az FVT-ben az egyszobás lakások 13%-os hányada jóval nagyobb, mint a megyei és a Salgótarján nélkül számított várostérségi átlag. A legnagyobb arányban Etes (24%), Kazár (16%), Rákócziánya (16%) és Salgótarján (16%), a legkevésbé Egyházasgerge (2,2%) lakásai között találunk ilyeneket.

A térség lakásállományának komfortosság szerinti összetétele jelentős szóródást mutat. Összességében a 2011. évi népszámlálás időpontjában a Salgótarjáni kistérségben és a funkcionális várostérségben egyaránt a lakások 86%-a tartozott az összkomfortos vagy komfortos lakások közé. Arányuk Salgótarjában a legmagasabb (91%) és Etes községben a legalacsonyabb (66%).

A lakások és lakott üdülők számának megoszlása, 2011. október 1.

(százalék)

Megnevezés	Salgótarján	Bátortereny	Salgótarjáni kistérség	Funkcionális Várostérség	
				Salgótarján nélkül	összesen
A lakásállomány korösszetétele,					
építési év					
1946 előtt	13,9	14,8	17,9	21,2	17,4
1946–1960	17,7	32,6	22,1	30,5	23,9
1961–1980	49,1	30,2	41,4	29,2	39,5
1981–1990	15,8	18,4	13,8	13,2	14,5
1991–2001	2,0	1,9	2,7	3,2	2,6
2001 után	1,4	2,1	2,1	2,8	2,1
Szobaszám					
egyszobás	15,6	10,7	13,3	9,9	12,9
kétszobás	46,2	48,7	42,8	41,1	43,7
háromszobás	27,3	27,6	29,4	31,0	29,1
négy és több szobás	10,8	13,0	14,5	18,0	14,3
Komfortosság					
összkomfortos és komfortos együtt	91,2	87,3	86,1	81,1	86,3
félkomfortos	3,0	4,1	4,1	5,3	4,1
komfort nélküli	5,4	8,1	9,2	13,0	9,0
szükség és egyéb lakás	0,5	0,4	0,6	0,6	0,5

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

A félkomfortos lakások részesedése három községben ért el legalább 10%-ot: Bárna, Ipolytarnóc, Rákócziánya. A várostérségben Bátorterenyén és a Salgótarjáni kistérségben ez az érték egyaránt 4,1%. A funkcionális várostérségben a lakásállomány átlagosan 9%-a (Salgótarján nélkül számolva 13%-a) komfort nélküli. A lakások idősebb korával összefüggésben Ságújfaluban 20%-a, Kazáron 21%-a, Zabarón 25%-a és Etesen 27%-a komfort nélküli. A lakásállomány 0,5%-a szükség- és egyéb lakás volt. A legnagyobb arányban Mihálygerge (2,9%) – az Ipolyvidék jellegzetes szalagtelepülése – lakásai között találunk ilyeneket, míg Ipolytarnócon, Litkén és Szilaspogonyon egyáltalán nincsenek.

Száz lakott lakásra és lakott üdülőre a funkcionális várostérségben és a Salgótarjáni kistérségben 241, valamint 240 lakó jutott, ami a megyei átlagtól (254) kedvezőbb (Salgótarján nélkül számítva a várostérségben 259, a kistérségben 266). A laksűrűség Sóshartyánban, Karancsságon és Litkén a legmagasabb, Salgótarjánban a legalacsonyabb, Bátorlyerényén 245.

A nem lakott lakások száma a funkcionális várostérségben 3878, ami a megye nem lakott lakásainak a 36%-a. Lakásállományból való részesedésük a vonzáskörzetben és a kistérségben egyaránt 11%. Településenként vizsgálva a két szélsőértéket Zabar (32%) és Karancsság (8,1%) értékei adták.

Lakáshelyzet Salgótarjánban

Az ezredforduló utáni években (az országos folyamatoktól eltérően) Salgótarján lakásállománya 2007-ig változó ütemben bővült, 2007-ben csökkent. Az ezt követő két évben 5, illetve 10 lakással nőtt, majd 2010 és 2011-ben fogyott a lakásállomány. A lakásállomány csökkenése kapcsán fontos tény, hogy a városban megindult a kolónia lakások felszámolása.

A 2011. évi népszámlálás időpontjában a város lakásállománya (a lakott és nem lakott lakások, valamint a lakott üdülők együttes száma) 18 105 volt. Az összeírt lakásállomány 0,4%-kal kevesebb, mint az előző népszámlálás időpontjában. Nógrád megyében 1,3%-kal, országosan 8%-kal, Nyíregyházán 16%-kal bővült a lakásállomány.

A 2011. évi lakásállomány kilenctizede lakott volt, mely a megye lakott lakásainak a 21%-át adta. (A lakott lakások fogalma tartalmazza a lakott üdülőket is.) Számuk 3,1%-kal, arányuk 2,5 százalékponttal maradt el a 2001. február 1-jei értéktől. A lakott lakások hányada mind a megyeit, mind az országost meghaladta, a nyíregyházitól kis mértékben elmaradt.

A lakott és nem lakott lakások, 2011

Megnevezés	Lakott	Nem lakott	Összesen	Lakott	Nem lakott	Összes
	lakások száma			lakás a 2001. évi %-ában		
Salgótarján	16 284	1 821	18 105	96,9	132,7	99,6
Nógrád megye	78 289	10 895	89 184	98,4	128,4	101,3
Nyíregyháza	46 479	4 795	51 274	114,5	137,1	116,3
Ország összesen	3 912 429	477 873	4 390 302	106,0	127,8	108,0

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal

Az 1946 előtt épült lakások aránya duplája a nyíregyházinak, de kisebb, mint a megyei és az országos hányad. Míg Nógrád megyében 1946 és 1960 között, addig Salgótarjánban – az országoshoz és Nyíregyházához hasonlóan – 1971 és 1980 között épült a lakott lakások legnagyobb hányada. Az ezt követő évtizedekben az építkezések üteme – az országos folyamatokhoz hasonlóan – csökkent. A lakásépítések száma a 2000-es évek második felében mélypontra volt, a 2006–2011 között épített lakások aránya 0,4%.

Minden vizsgált területen a lakások fő falazóanyaga a téglá, kő, kézi falazóelem. Salgótarjánban a lakott lakások 46%-a ezek valamelyikéből készült. A közép- vagy nagyblokk, öntött betonból épült lakások adták a lakott lakások 38%-át, ami jelentősen meghaladta a megyei (15%), a nyíregyházi (9,8%) és az országos (6,6%) hányadot is. A panellakások részesedése (9,6%) a lakott lakásokból a megyei átlagtól nagyobb volt, de jelentősen kisebb, mint Nyíregyházán, vagy akár országosan.

2001 óta a tulajdoni jelleg és a lakáshasználati jogcím szerinti összetételben nem történt lényeges változás. A lakott lakások 94%-a magánszemélyek, 5,2%-a önkormányzatok tulajdonában, a fennmaradó rész más intézményeké, szervezeteké volt. A magánszemélyek tulajdonában lévő lakások hányada Salgótarjánban alacsonyabb, mint Nógrád megyében, országosan és Nyíregyházán, az önkormányzatok tulajdonát képezőké viszont itt a legmagasabb.

Az önkormányzati tulajdonú lakások 98%-át – a vizsgált területekhez hasonlóan – bérlők lakták, 88%-ukra az 50 m² alatti alapterület a jellemző. Nógrád megyében 67%-uk, Nyíregyházán 59%-uk, országosan 56%-uk rendelkezett 50 m² alatti alapterülettel. Felszereltségüket tekintve az önkormányzati tulajdonú lakások hálózati vízvezetékekkel, illetve közcsatornával való ellátottsága jelentősen elmaradt a Salgótarján összes lakására és a többi terület önkormányzati lakásaira jellemző átlagtól is.

A lakott lakások közel kilenctizedében (a megyében 95%-ában) a tulajdonosok laknak. A tulajdonostól bérlik 9,4%-ukat és 1%-ukat más jogcímen lakják.

Salgótarjánban a legtöbb lakás, a lakott lakások 46%-a két szobával rendelkezett. Az egyszobás lakások hányada 14%, a háromszobásoké 28%, a négy- és több szobásoké 11% volt. 2001–2011 között mérséklődött a lakott lakásokon belül az egy- és a kétszobások aránya, ennek ellenére a részesedésük magasabb volt, mint az országos, a megyei és a nyíregyházi átlag. Ezzel párhuzamosan emelkedett a háromszobás, valamint a négy- és annál több szobások hányada, ami mindkét esetben elmaradt a vizsgált területek értékétől.

A lakott lakások átlagos alapterülete 63 m² volt 2011-ben, ami kisebb, mint a megyei, az országos és a nyíregyházi átlag. Salgótarjánban jóval nagyobb a 60 m² alatti alapterületű lakások hányada, mint a többi területen, a legalább 60 m² alapterületűeké viszont kisebb. A lakások 39%-a 50–59 m² alapterülettel rendelkezett.

A komfortosság – a felszereltséget és a fűtést ötvöző minőségi mutató – tekintetében Salgótarjánban a lakott lakások 52%-a összkomfortos⁷, 41%-a komfortos⁸ volt. A félkomfortos⁹, komfort nélküli¹⁰, valamint a szükség- és egyéb lakások¹¹ együttes aránya 8% volt. Az összkomfortos lakások hányada a megyei átlagnál nagyobb, de az országos és a nyíregyházaitól alacsonyabb, a komfortos lakásoké azonban megyei átlaggal közel azonosan alakult, az országost és a nyíregyházit meghaladta. A félkomfortos lakások – országossal megegyező – 2,7%-os hányada kisebb volt, mint a megyében, a nyíregyházit meghaladta. A lakott lakások 4,5%-a – az országoshoz hasonlóan – komfort nélküli volt, arányuk Nógrád megyében 7,7%, Nyíregyházán 2,1%. A szükség- és egyéb lakások minden vizsgált területen a legkisebb részt képviselték, részesedésük Salgótarjánban és Nógrád megyében 0,4%, Nyíregyházán 0,3%, országosan 0,5%.

Salgótarjánban a 2011. évi népszámlálás időpontjában lakásban és üdülőben összesen 36 590 fő lakott. 2001–2011 között a Salgótarjánban élő népesség folyamatos fogyása jelentősebb volt, mint a lakásállományé, ezért a laksűrűség – az országos és a megyei folyamatokhoz hasonlóan –

⁷ Összkomfortos az a lakás, üdülő, amely legalább 12 m²-t meghaladó alapterületű lakószobával, továbbá főzőhellyel, fürdőhellyel és (a fürdő-, vagy külön helyiségben) vízellátásos WC-vel, villannyal, vízellátással, szennyvízelvezetéssel, melegvíz-ellátással, központos fűtési móddal rendelkezik.

⁸ Komfortos az a lakás, üdülő, amely legalább 12 m²-t meghaladó alapterületű lakószobával, főzőhellyel, fürdőhellyel és vízellátásos WC-vel, villannyal, vízellátással, szennyvízelvezetéssel, melegvíz-ellátással és egyedi fűtési móddal rendelkezik.

⁹ Félkomfortos az a lakás, üdülő, amely legalább 12 m²-t meghaladó alapterületű lakószobával és főzőhellyel, továbbá fürdőhellyel vagy vízellátásos WC-vel, villannyal, vízellátással és egyedi fűtési móddal rendelkezik.

¹⁰ Komfort nélküli az a lakás, üdülő, amely legalább 12 m²-t meghaladó alapterületű lakószobával és főzőhellyel, valamint egyedi fűtési móddal rendelkezik.

¹¹ Szükség- és egyéb lakások az előbbi komfortfokozatok egyikébe sem sorolható lakások.

számottevően csökkent az ezredforduló óta. A városban száz lakott lakásra és lakott üdülőre 225 lakó jutott, 23-mal kevesebb, mint 2001-ben. 2011-ben a laksűrűség Salgótarjánban alacsonyabb volt mindhárom vizsgált területnél.

Az előző népszámláláshoz képest 33%-kal – az országosnál és a megyeinél is jobban – nőtt azon lakások száma, amelyekben nem laknak. A lakásállományból való részesedésük a 2001. évi népszámláláshoz képest 7,5%-ról 10%-ra emelkedett, ami magasabb, mint Nyíregyházán, viszont az országostól és a megyeitől alacsonyabb.

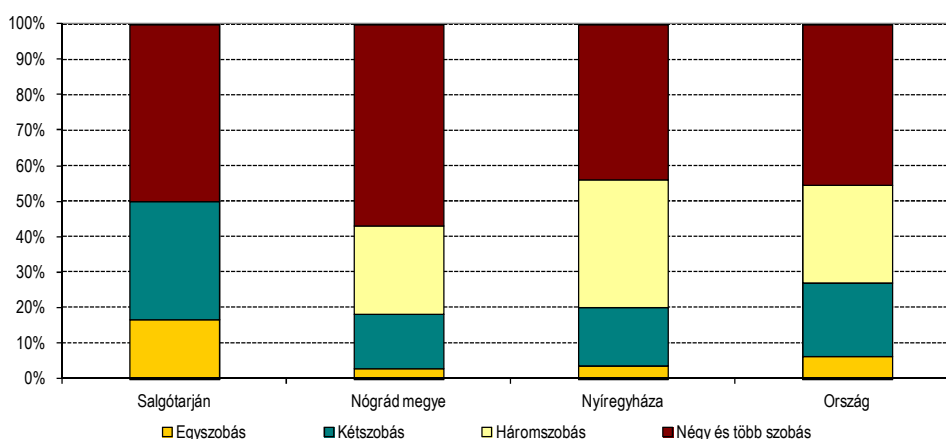
Az ezredforduló utáni években a lakásépítések változó képet mutattak. 2000 és 2011 között összesen 410, évente átlagosan 34 új lakás – a Nógrád megyei 12%-a – épült a városban, ami a 2011. év végi lakásállomány 0,2%-a volt. A tízezer lakosra jutó épített lakások száma – az országos változásokhoz hasonlóan – elmaradt a 2000. évitől. 2011-ben Salgótarjánban 1,6, a megyében 5,2, országosan 12,7, Nyíregyházán 19,1 volt.

A városban kizárólag a lakosság és a vállalkozások építettek lakásokat. Míg Salgótarjánban és a megyében szinte minden lakást természetes személyek építettek, addig országosan és különösen Nyíregyházán magasabb a vállalkozások építette lakások részesedése. Ezzel párhuzamosan az építés célja is meghatározott: a városban és a megyében is a saját használatra készült lakások nagyobb hányada a jellemző, míg országosan és Nyíregyházán (főleg a vállalkozások) értékesítés céljából is építettek lakásokat.

2011-ben Salgótarjánban minden lakás családi házas formában épült. Nyíregyházán száz lakásból 48, országosan közel 60 lakás épült családi házas, 52, illetve 34 többszintes, többlakásos formában.

A megyeszékhelyen az új lakások felében legalább négy szobát alakítottak ki, háromszobás lakás nem épült. Az egy- és kétszobás lakások aránya lényegesen meghaladta a megyei, az országos és a nyíregyházi részesedést is. Salgótarjánban az épített lakások 17%-a, országosan 6,2%-a, Nógrád megyében 2,9%-a, Nyíregyházán 3,6%-a volt egyszobás. A vizsgált területek közül a kétszobás lakások hányada is Salgótarjánban volt a legnagyobb (33%), Nógrád megyében a legkisebb (15%).

Az épített lakások megoszlása szobaszám szerint, 2011

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

2000 és 2011 között összesen 227 lakás szűnt meg a városban, ez évi átlagban 19 lakásmegszűnést jelentett. Száz épített lakásra 67 megszűnt lakás jutott, ami magasabb a megyei, az országos és a

nyíregyházi értéknél is. Míg a vizsgált időszakban Nógrád megyében 4-gyel, országosan 6,3-del, Nyíregyházán 7,3-del csökkent, addig Salgótarjában több mint tízszeresére nőtt a száz épített lakásra jutó megszünt lakások száma. A város lakásállományának viszonylag idős korszerkezete miatt a megszűnés oka minden esetben az avulás volt.

Új lakások építésére Salgótarjában 2011-ben 8 engedélyt adtak ki az építésügyi hatóságok, ami a megyei 9%-a volt. 2011-ben Salgótarjában tízezer lakosra 2,2, Nógrád megyében 4,4, országosan 12,5, Nyíregyházán 15 kiadott új építési engedély jutott.

1.11. Településüzemeltetési szolgáltatások

Köztisztasági feladatok ellátása

2011-ben a rendszeresen tisztított közterület nagysága 814 ezer m² volt, (ez 2003 óta nem változott), ami a megyei érték több mint háromnegyede. Salgótarjánban a rendszeres közterület tisztítás 73%-a, Nyíregyházán 93%-a burkolt belterületi utakon történt.

1.13. Zöldfelületi rendszer vizsgálata

Az élıhetőséget nagyban meghatározó zöldterület nagysága Salgótarjánban 95 hektárt volt, ami Nógrád megye összes zöldterületének a 29%-a. A Nyíregyházán fekvő 192 hektár zöldterület – nagy területű állatpark található ott – a megyei 26%-a. Egy lakosra Salgótarjánban átlagosan 25 m² zöldterület jutott, ami 57, illetve 55%-kal magasabb, mint a megyei és a nyíregyházi érték. Az élıhetőséghez hozzájáruló játszóterekből, tornapályákból és pihenőhelyekből tízezer lakosra összesen 6,4 jutott a városban, ami alacsonyabb a megyei, a nyíregyházi, illetve az országos mutatótól is. Területük összesen 1,9 hektárt foglalt el, Nyíregyházán 24-szer többet.

Salgótarján közigazgatási területén lévő temetők:

a) Üzemelő temetők:

- hrsz.086 Rónafalu
- hrsz.0346 Kotyháza
- hrsz. 602 és hrsz.573 Baglyasalja, Temető út
- hrsz.2986 Izraelita temető Füleki út 55. (helyi védett)
- hrsz.3493/15 Tarján út Új központi temető
- hrsz. 4916 Forgács, Somlyói út
- hrsz.6997 és 0414/37 Zagyvapálfalva felső temető, Blaha Lujza u.
- hrsz.8643 Zagyvaróna, Fenyvesalja út
- hrsz. 11063, 11106 Somoskőújfalu, Böszörményi út
- hrsz.12056, 12058 Salgóhánya, Orgona u.
- hrsz.16154 Somoskő, Somoskői út, új temető

b) Lezárt temetők:

- hrsz. 6364 Zagyvapálfalva alsó temető; Szécsényi út
- hrsz.3697 Salgótarján, Temető utca Központi temető
- hrsz. 16479 Somoskő, Vároldal út Kegyeleti temetőkert

c) Temető elnevezésű ingatlan:

- hrsz.0207/2 Inászó
- hrsz.0291 Sugár út vége

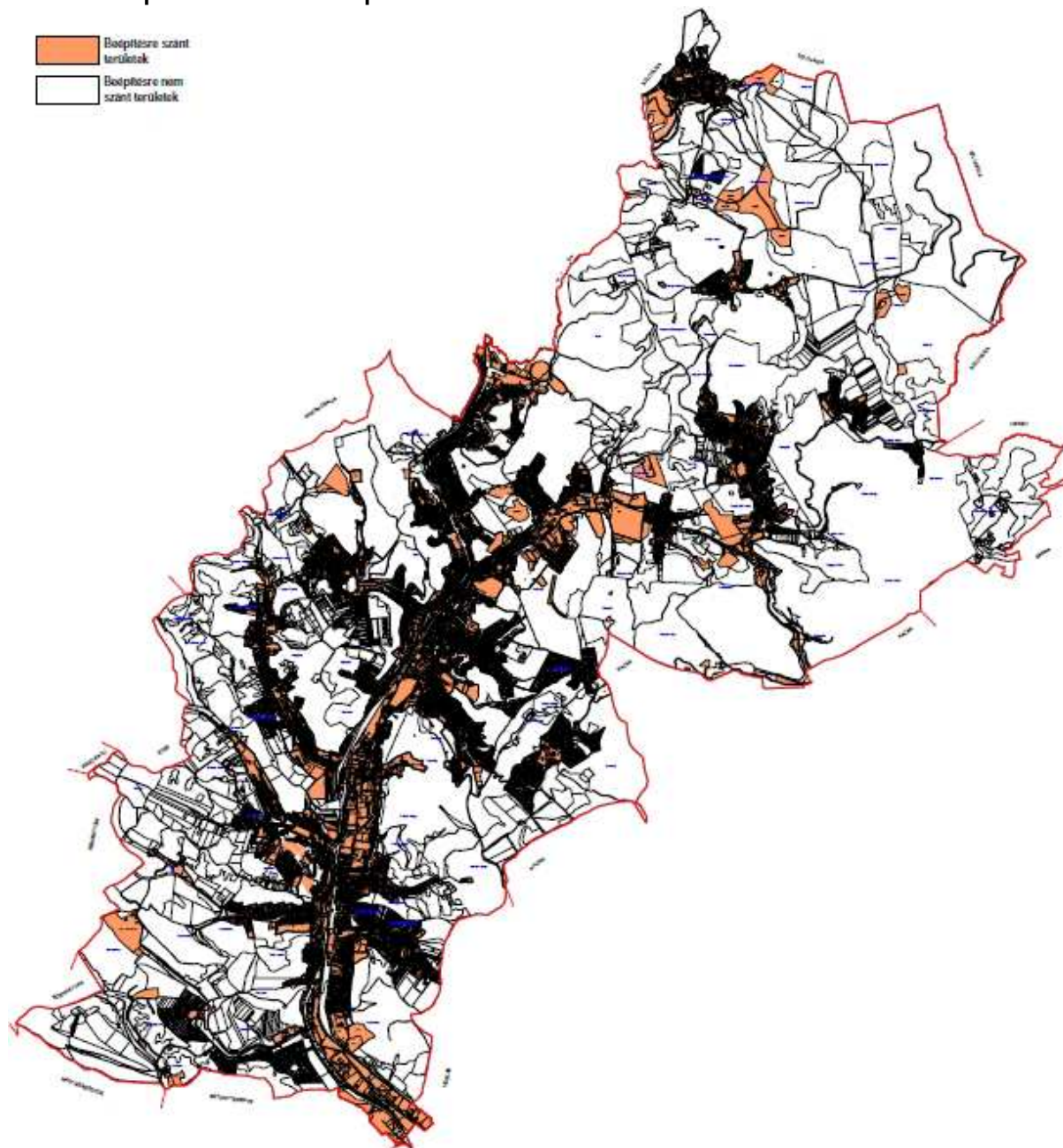
d) Tervezett temető bővítés:

- hrsz. 0345/1 Kotyházi temető mellett
- hrsz.6367 Zagyvapálfalva Szécsényi út.

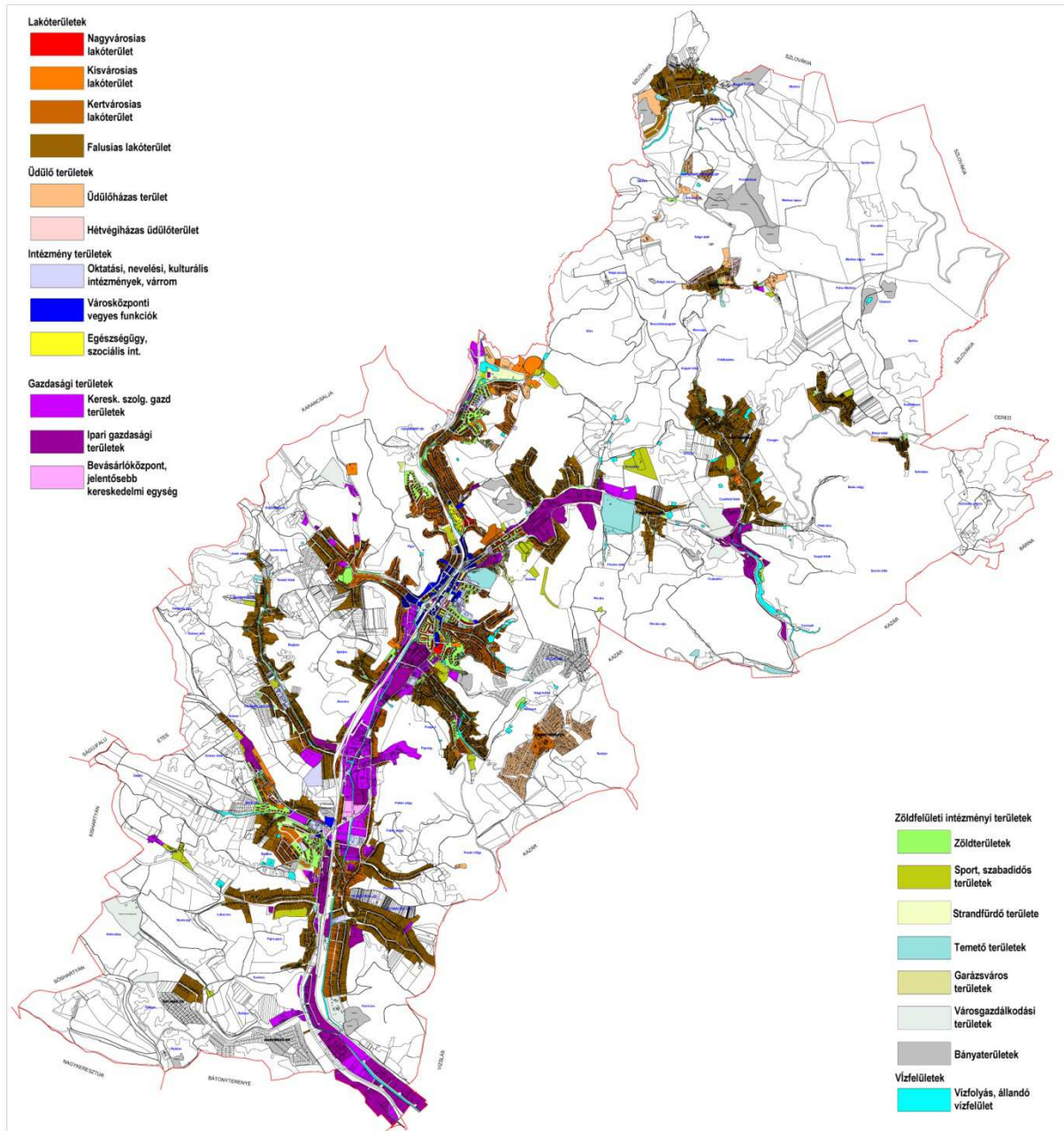
1.14. Az épített környezet vizsgálata

1.14.1. Területfelhasználás vizsgálata

1.14.1.3. Beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területek

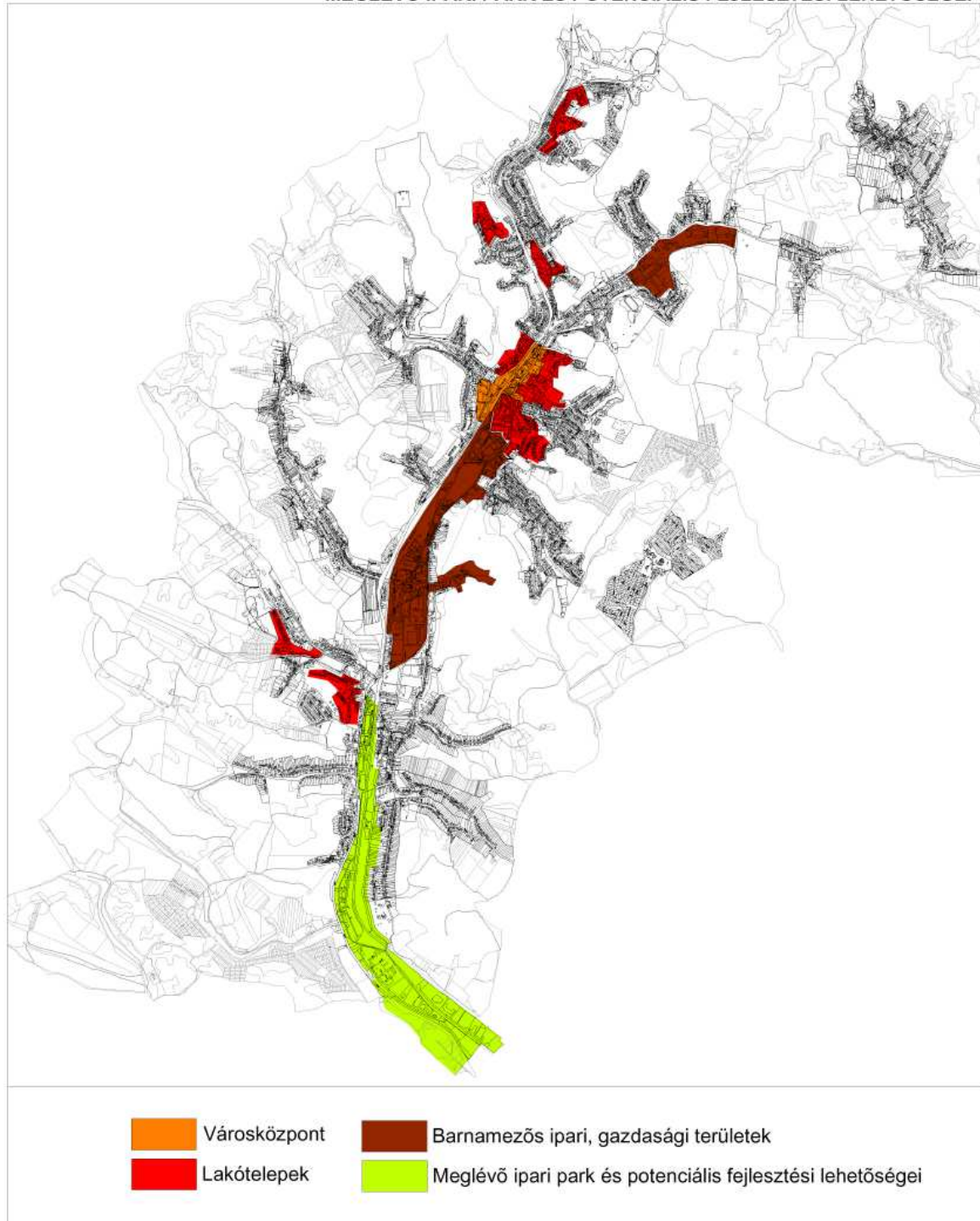

1.14.1.4. Funkció vizsgálat

1.14.1.5. Alulhasznosított barnamezős területek

A LEGJELENTŐSEBB LAKÓTELEPEK, BARNA MEZŐS TERÜLETEK, VALAMINT A
MEGLÉVŐ IPARI PARK ÉS POTENCIÁLIS FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEI

1.14.2. A telekstruktúra vizsgálata

1.14.2.1. Telekmorfológia és telekméret vizsgálat

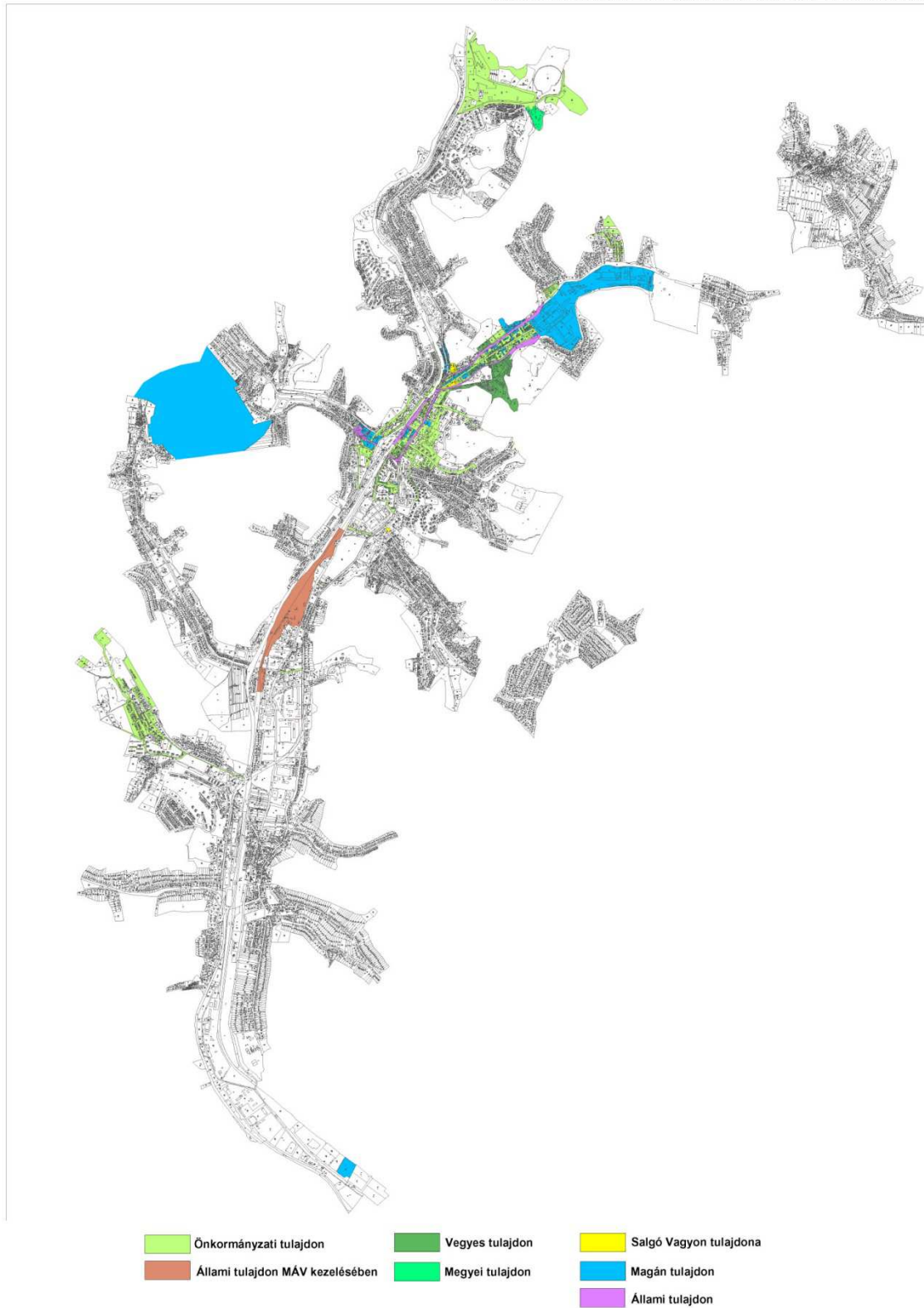
SALGÓTARJÁN VÁROSI SZÖVETÉNEK MORFOLÓGIÁJA

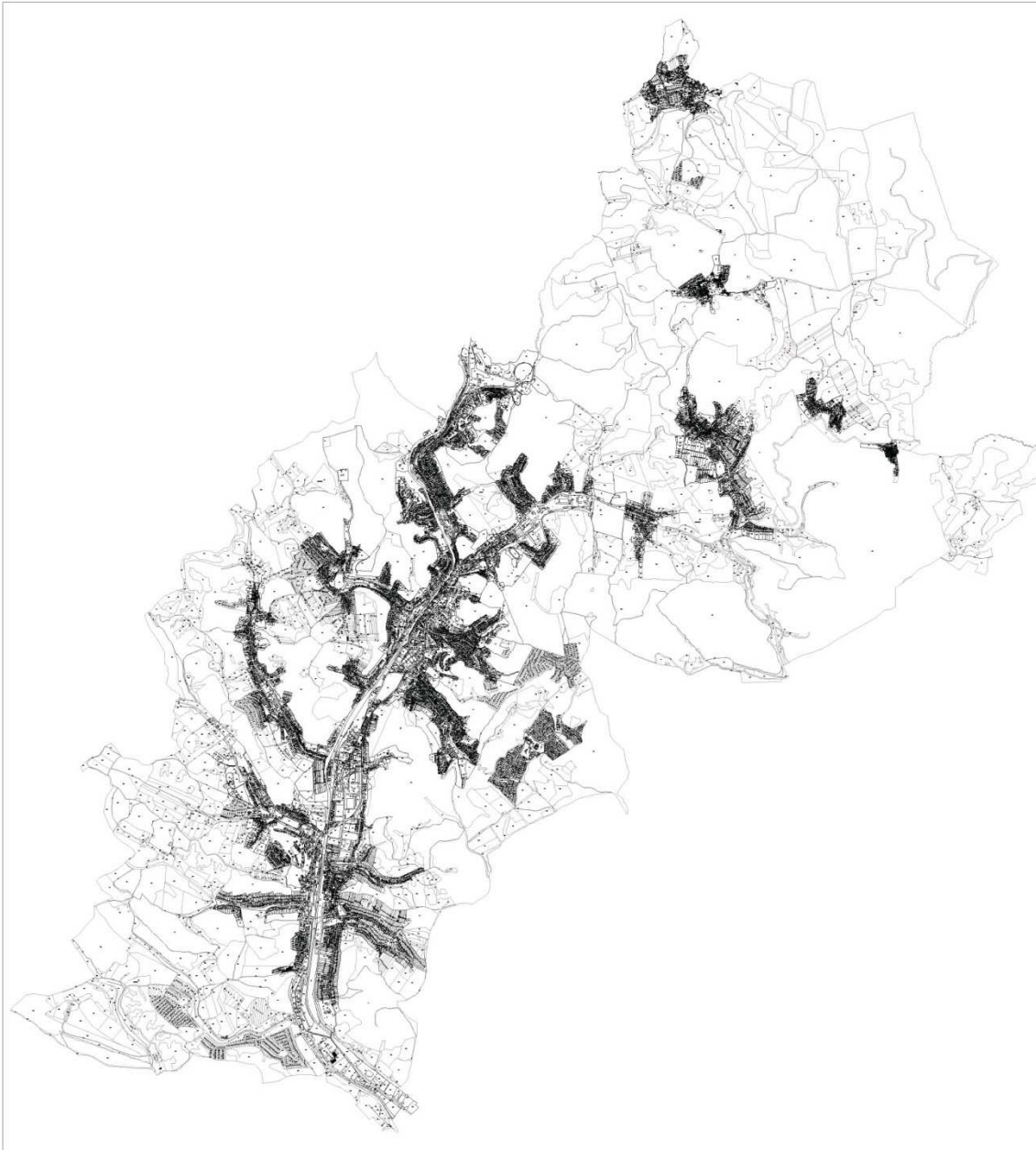
1.14.2.2. Tulajdonjogi vizsgálat

SALGÓTARJÁN TULAJDONVISZONY VIZSGÁLATA

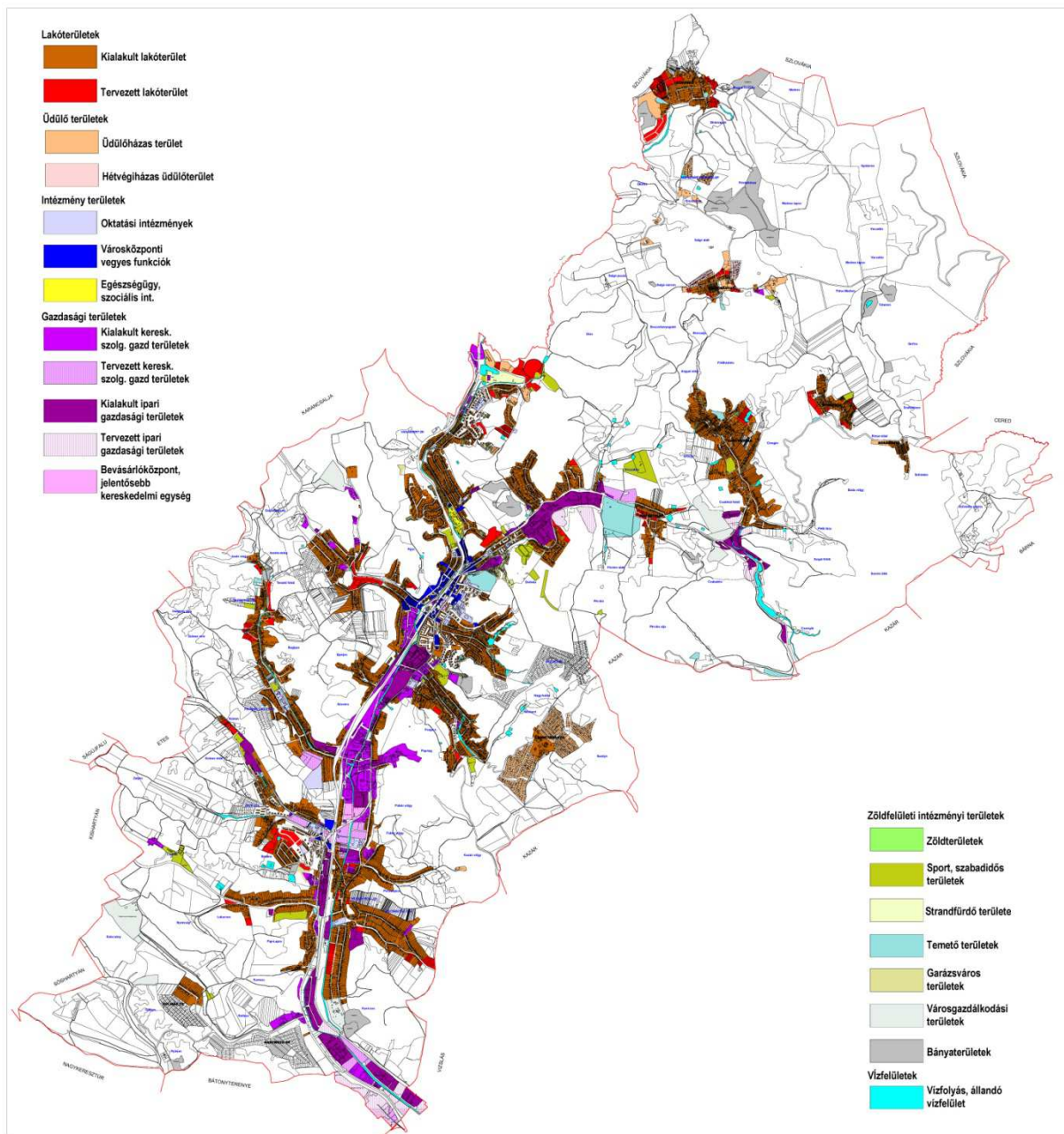
1.14.4. Az épületállomány és a környezet geodéziai felmérése

SALGÓTARJÁN ALAPTÉRKÉP

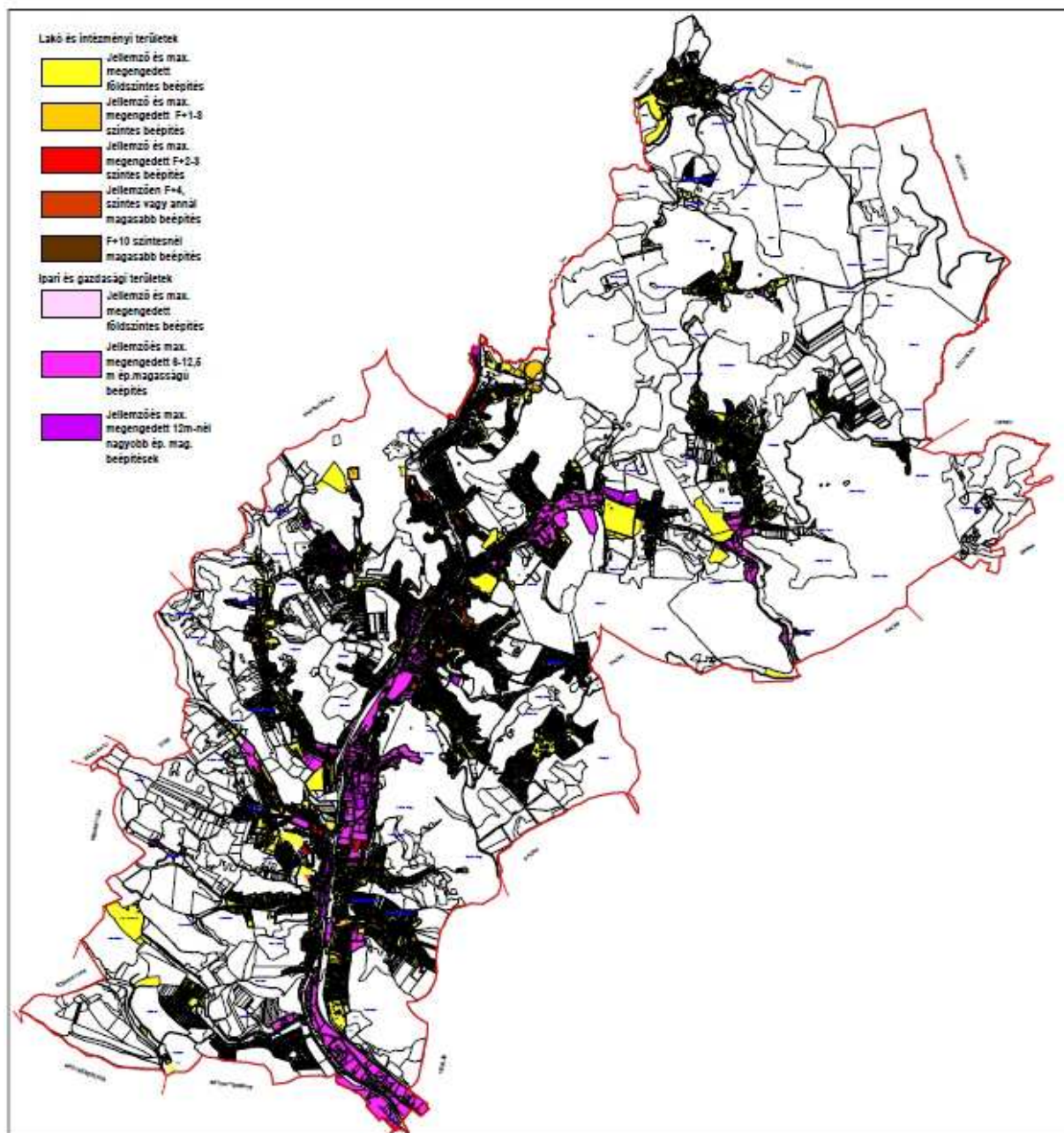
1.14.5. Az építmények vizsgálata

1.14.5.1. Funkció, kapacitás

1.14.5.3. Magasság, szintszám, tetőidom

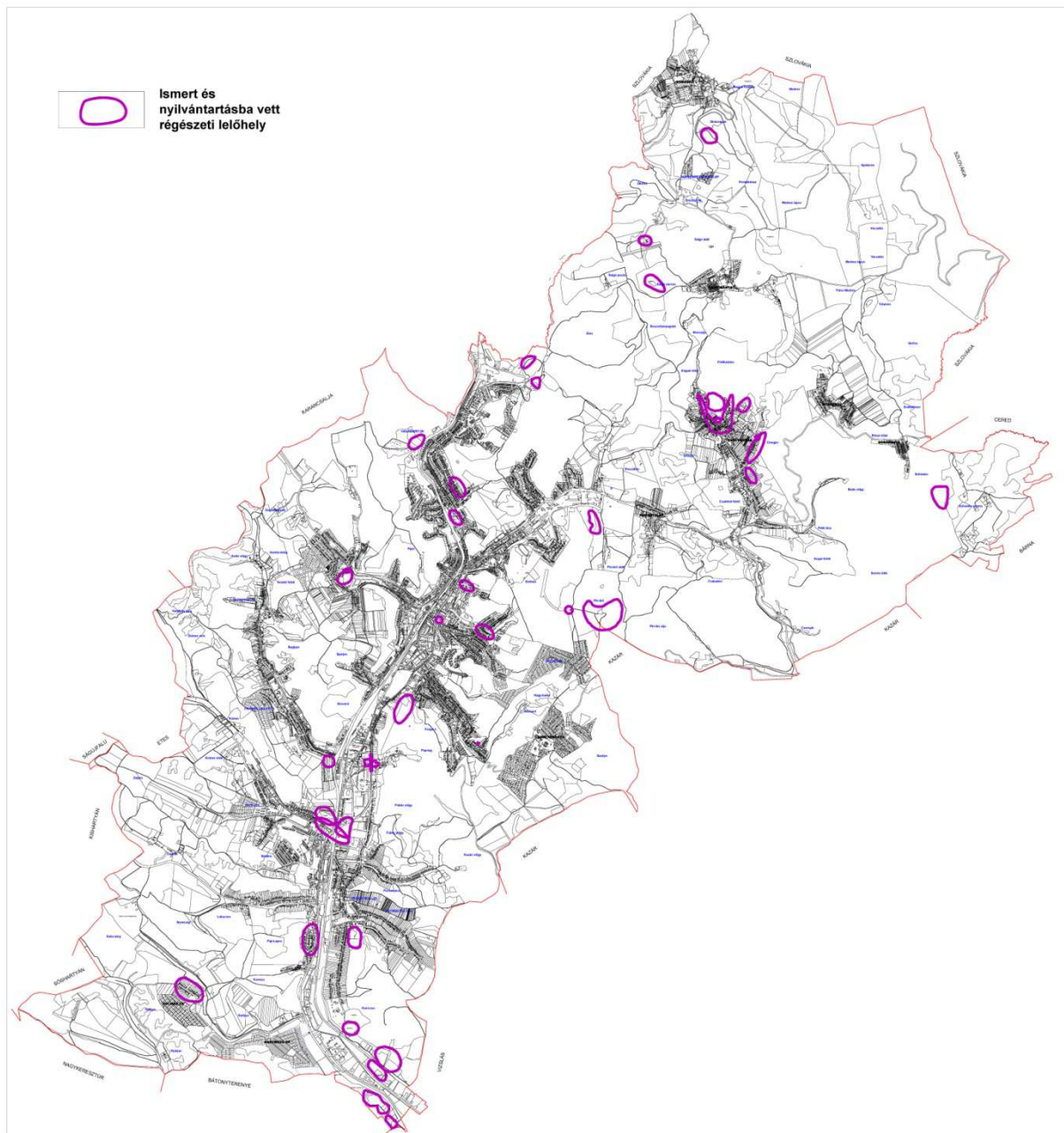
1.14.5.3.1. Épületmagasságok, szintszámok

1.14.6. Az épített környezet értékei

Salgótarján MJV területén 13 védett műemlék és 41 nyilvántartott régészeti lelőhely található, melyek közül 4 egyedileg védett régészeti lelőhely.

1.14.6.2. Régészeti terület, védett régészeti terület, régészeti érdekű terület

A régészeti szakfeladatok ellátására a Dornya Béla Múzeum (3100 Salgótarján, Múzeum tér 2.) (Múzeum) jogosult. Amennyiben régészeti lelőhelynek nem minősülő területen földmunkák során váratlan régészeti lelet vagy emlék kerül elő, vagy annak gyanúja felmerül, a munkák felelős vezetője köteles a bolygatást azonnal abbahagyni, az esetről a Múzeumot haladéktalanul értesíteni, a területet és talált leleteket a felelős őrzés szabályai megőrizni és a múzeum képviselőjének átadni.

Nyilvántartott régészeti lelőhelyek:

azonosító	település	Régészeti védelem	Lelőhely neve
28526	Salgótarján	Egyedileg védett régészeti lelőhely	Pécskő-szikla
28567	Salgótarján	Régészeti lelőhely	Ipari-park II.
30405	Salgótarján	Egyedileg védett régészeti lelőhely	Salgóvár
32101	Salgótarján	Egyedileg védett régészeti lelőhely	Baglyaskő
36900	Salgótarján	Nyilvántartásba vétel alatt álló régészeti objektum	Sírmány
36901	Salgótarján	Nyilvántartásba vétel alatt álló régészeti objektum	Ponyi-pusztá
37814	Salgótarján	Régészeti lelőhely	Pécskő-pusztá
41297	Salgótarján	Régészeti lelőhely	Baglyasi útelágazás
41416	Salgótarján	Régészeti lelőhely	Zagyvaróna-Zagyvaíó vára
41421	Salgótarján	Régészeti lelőhely	Zagyvaróna Hosszúíöld
46510	Salgótarján	Régészeti lelőhely	Egri utca 11.
46511	Salgótarján	Régészeti lelőhely	Kenyérgyár
46512	Salgótarján	Régészeti lelőhely	Paptag (Rákóczi út)
46519	Salgótarján	Régészeti lelőhely	Rákóczi út 227. (Patyolat)
46526	Salgótarján	Régészeti lelőhely	Pécskő-íoldal
46530	Salgótarján	Régészeti lelőhely	Tó-Strand I.
46536	Salgótarján	Régészeti lelőhely	Tó-Strand II.
46537	Salgótarján	Régészeti lelőhely	Salgótarján-Zagyvaróna, Római katolikus templom
46558	Salgótarján	Régészeti lelőhely	Salgótarján-Zagyvaróna, Sallai utca 42.
36398	Salgótarján	Régészeti lelőhely	Bolgar-kertek
56814	Salgótarján	Régészeti lelőhely	Kincs-völgy
57132	Salgótarján	Régészeti lelőhely	Pálfalva
58475	Salgótarján	Régészeti lelőhely	Zagyvapálfalva-Temető
71513	Salgótarján	Régészeti lelőhely	Szilvaskő és környéke
71517	Salgótarján	Régészeti lelőhely	Eresztvény

71525	Salgótarján	Régészeti lelőhely	Kórház
71527	Salgótarján	Régészeti lelőhely	Vadaskert
71529	Salgótarján	Régészeti lelőhely	Mikemála
71531	Salgótarján	Régészeti lelőhely	Arany J. utca (Menház utca)
71533	Salgótarján	Régészeti lelőhely	Berzsenyi utca és Pécskő utca környéke
71535	Salgótarján	Régészeti lelőhely	Főplébánia templom
71537	Salgótarján	Régészeti lelőhely	Kovács-hegy
71551	Salgótarján	Régészeti lelőhely	Kotyháza
71553	Salgótarján	Régészeti lelőhely	Nagymező úti homokbánya
71555	Salgótarján	Régészeti lelőhely	Homokbánya
71557	Salgótarján	Régészeti lelőhely	Andrásfa
71559	Salgótarján	Régészeti lelőhely	Középkori falumag
71563	Salgótarján	Régészeti lelőhely	Sallai utca
71565	Salgótarján	Régészeti lelőhely	Hosszú-földek
75083	Salgótarján	Régészeti lelőhely	Baglyas vára alatt
44137	Salgótarján	Régészeti lelőhely	Márpusztai I-II-Salgótarjáni Ipari Park III

Nyilvántartott műemlékek:

törzsszám	azonosító	Jellege	Védés	Település	Utca	Megnevezése
11245	11753	Műemlék	2006	Salgótarján	Salgó u. 2.	Evangélikus templom
11245	13941	Műemlék	2006	Salgótarján	Salgó út 6a.	Evangélikus templom műemléki környezete
10801	13645	Műemlék	1992	Salgótarján	Acélgyár út 1-3.	Ferences rendház
9192	6786	Műemlék	1980	Salgótarján	Zeminszky Rezső uút 1.	József lejtősakana (Bányamúzeum)
11244	11760	Műemlék	2006	Salgótarján	Múzeum tér 2.	Nógrád Történeti Múzeum
11244	13940	Műemlék	2006	Salgótarján	Múzeum tér	Nógrád Történeti Múzeum műemléki környezete
11246	11754	Műemlék	2006	Salgótarján	Losonc utca 8.	Református templom
11246	13942	Műemlék	2006	Salgótarján	Losonc utca 16.	Református templom műemléki környezete
10801	13644	Műemlék	1992	Salgótarján	Acélgyár út 1-3.	Római katolikus ferences templom (Szent József)
10801	6787	Műemlék	1992	Salgótarján	Acélgyár út 1-3.	Római katolikus ferences templom (Szent József) és ferences rendház
5663	6788	Műemlék	1958	Salgótarján	Rákóczi Ferenc utca 24.	Római katolikus templom (Kisboldogasszony)
5862	6789	Műemlék	1953 1958	Salgótarján	Zagyvaróna Fenyvesalja út 7.	Római katolikus templom (Szent András)
5664	6785	Műemlék	1953 1958	Salgótarján	Nagysalgóhegy	Salgó várrom

A történeti, városképi, építészeti értékei - jelentősége alapján helyi védelem alatt álló épületek:

1. Salgótarján Salgóhány, Medvesi út 14. (hrsz. 12482) volt bányai kultúrotthon
2. Salgótarján, Füleki út 55. (hrsz. 2986) Izraelita temető
3. Salgótarján, Acélgvári u. 4-6-8. (hrsz. 3519) ún. „kolduspalota”
4. Salgótarján, Acélgvári u. 10-12. (hrsz. 3520/2) lakóépület ún. „kolduspalota”
5. Salgótarján, Acélgvári u. 14-16-18. (hrsz. 3521) lakóépület ún. „kolduspalota”
6. Salgótarján, Acélgvári u. 13-15. (hrsz. 3551/1) lakóépület
7. Salgótarján, Acélgvári u. 19-21. (hrsz. 3549) lakóépület
8. Salgótarján, Acélgvári u. 24. (hrsz. 3513) volt acélgvári iskola, ma iskola épület
9. Salgótarján, Acélgvári u. 25-27. (hrsz. 3547) lakóépület
10. Salgótarján, Acélgvári u. 26. (hrsz. 3507/5) lakóépület
11. Salgótarján, Acélgvári u. 28. (hrsz. 3507/6) lakóépület
12. Salgótarján, Acélgvári u. 30. (hrsz. 3507/9) lakóépület
13. Salgótarján, Acélgvári u. 31. (hrsz. 3541) lakóépület
14. Salgótarján, Acélgvári u. 32. (hrsz. 3507/10) lakóépület
15. Salgótarján, Acélgvári u. 34. (hrsz. 3507/3) lakóépület
16. Salgótarján, Acélgvári u. 36. (hrsz. 3507/13) lakóépület
17. Salgótarján, Acélgvári u. 38. (hrsz. 3507/14) lakóépület
18. Salgótarján, Acélgvári u. 40. (hrsz. 3507/15) lakóépület
19. Salgótarján, Acélgvári u. 42. (hrsz. 3507/16) lakóépület
20. Salgótarján, Acélgvári u. 44. (hrsz. 3507/19) lakóépület
21. Salgótarján, Acélgvári u. 46. (hrsz. 3507/20) lakóépület
22. Salgótarján, Acélgvári u. 48-50. (hrsz. 3504) lakóépület
23. Salgótarján, Salgó u. 46. (hrsz. 3130/4) volt Acélgvári kaszinó épülete
24. Salgótarján, Május 1. út 56. (hrsz. 1793) volt egészségház (OTI)
25. Salgótarján, Május 1. u. 58. (hrsz. 1856) volt csendőrlaktanya, ma középiskola épülete
26. Salgótarján, Kossuth L. u. 3. (hrsz. 1814) volt M. Kir. Járásbíróság, ma városi bíróság
27. Salgótarján, Kossuth L. út 5. (hrsz. 1855) városi rendőrkapitányság épülete
28. Salgótarján, Losonci út 2. (hrsz. 1806/2) volt tüdőgondozó épülete, ma bank
29. Salgótarján, Nyugati városrész, Kálvária (hrsz. 0528/6) Szent Imre hegy
30. Salgótarján, Kassai sor 2. (hrsz. 1787/5) Könyvtár
31. Salgótarján, Zemlinszky u. 7. (hrsz. 1222) volt Bányaigazgatóság, ma kormányhivatal
32. Salgótarján, Főtér 5. (hrsz. 3748) József Attila Művelődési Központ épülete
33. Salgótarján, Főtér 6. (hrsz. 3752) Karancs Szálló épülete
34. Salgótarján, Március 15. u. 2-12. (hrsz. 3749) „Fő tér 13-as” lakóépület
35. Salgótarján, Bem u. 2-12. (hrsz. 3900, 3901/1-5) ún. „Csillagházak” lakóház
36. Salgótarján, Főtér 4. és Rákóczi út 14-20. (hrsz. 3750) Pécskő Áruház épülettömbje
37. Salgótarján, Rákóczi u. 36. (hrsz. 4119) Megyeháza
38. Salgótarján Baglyasalja, Petőfi u. 96. (hrsz. 352/1) volt Bányai Tisztviselő és Munkáskaszinó épülete
39. Salgótarján Baglyasalja, Petőfi u. 99. (hrsz. 832) római kat. plébánia - templom
40. Salgótarján Zagypálfalva, Budapesti u. 55. (hrsz. 6134) római kat. plébánia - templom
41. Salgótarján Zagypálfalva, Szabó E. út 20. (hrsz. 6144/12) vasútállomás
42. Salgótarján Zagypálfalva Budapesti út 57.(hrsz. 6733) evangélikus templom
43. Salgótarján Zagypálfalva, Budapesti út 38. (hrsz. 6568/1) volt igazgatói lak, volt óvoda
44. Salgótarján Zagypálfalva, Budapesti út 48. (hrsz. 6572/2) volt tiszti lakóház, ma lakóház
45. Salgótarján Zagypálfalva, Budapesti út 52. (hrsz. 6573) volt tiszti lakóház, ma lakóház
46. Salgótarján Zagypálfalva, Budapesti út 56. (hrsz. 6577) volt tiszti lakóház, ma lakóház

1.15. Közlekedés

1.15.1. Hálózatok és hálózati kapcsolatok

A várost érintő gyorsforgalmi – és főúthálózat hosszútávú fejlesztési programjáról szól 1222/2011.(VI.29.) Korm. határozat alapján a II. programciklus (munkaterv 2017-2020. között) szerint az alábbi fejlesztés várható:

A 21. sz. főút 28 km tervezési hosszban, M3-as autópálya – Salgótarján-dél (Bátonyterenye átkelési szakasszal) között kiemelt főúttá fejlesztése.

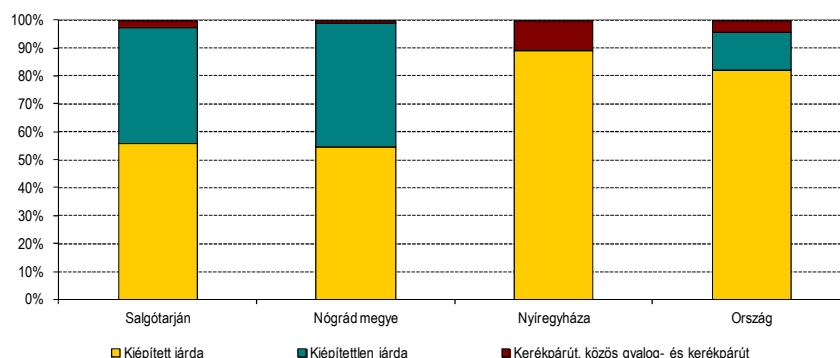
A 81. számú vasútvonallal kapcsolatosan jelenleg fejlesztés nem zajlik. Középtávú fejlesztési cél a 81-es vasút villamosítása, vasúti vágánypár kiépítése. A város területén cél a 81-es vasút városi szakaszának elővárosi vasúthálózattá fejlesztése, személyes és áruszállítás céljára. A fejlődés szempontjából elengedhetetlen a közlekedési elemek között közvetlen csatlakozási pontok (közút-vasút, elővárosi vasút) kiépítése. További fejlesztési terület az erdei kisvasút hálózat újraépítése, a közösségi közlekedési és turisztikai elemként. Cél a közösségi közlekedési rendszer megújítása.

1.15.2. Közúti közlekedés

Magyarország úthálózata Budapest központú, innen indulnak az autópályák, illetve a főútvonalak többsége is. A fővárostól Salgótarján 110 km-re fekszik, közúti elérhetősége az M3-as autópályán, vagy a 3-as számú elsőrendű főúton lehetséges, amelyről a 21-es számú főútra térve érhető el leggyorsabban a város. Az M3-as autópályát keresztező 2x2 sávú gyorsító szakasz 2010-ben történt kiépítése gazdasági fellendülést jelenthet a térségnek, illetve összeköti a várost Szlovákiával is. Ennek ellenére a 21-es főút nem tartozik az Európai főúthálózathoz, míg a Nyíregyházát érintő M3-as autópálya igen. Salgótarján belvárosát és a 21-es számú főutat tehermentesíti a 210-es számú út, amelyet több lépcsőben adtak át, az utolsót 2008-ban.

Salgótarján 2011 végén 34 km állami közúttal és 115 km önkormányzati kiépített úttal és köztérrel rendelkezett. Az önkormányzati tulajdonú út és közterület 0,6 km²-en, az állami 0,3 km²-en terült el. Nagyságából adódóan Nyíregyháza állami közútja 30%-kal hosszabb és területe 43%-kal nagyobb, mint a nógrádi megyeszékhelyé, az önkormányzati kiépített út és köztér hossza és területe is több mint kétszerese volt. Salgótarjánban a kiépített utak a megye összes útjának és közterületének 11%-át, a kiépítetlenek 2%-át adták.

A járda és a kerékpárút hosszának együttes megoszlása, 2011

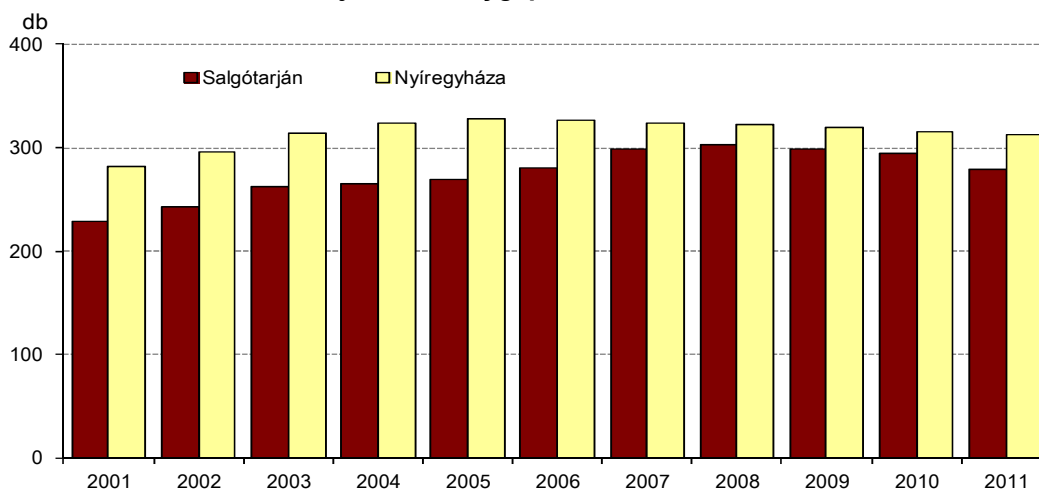
Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal

Salgótarjánban a gyalogosok összesen 192 km járdát tudtak igénybe venni (Nyíregyházán 393 km-t), amely teljes egészében önkormányzati tulajdonú volt. Ebből 108 illetve 79 km a kiépített és kiépítetlen járda hossza, ami 2007 óta nem változott. A kerékpárosok biztonságosabb közlekedése érdekében 2011-ben önálló és a gyalogosokkal közös – 5 km hosszú – kerékpárút állt rendelkezésre, amely a korábbi évek stagnálása után az utolsó évben bővült több mint kétszeresére. Jelenleg is építik a belvárosban a kerékpárutat és tervben van az Ipari park és Bátorterenyé között húzódó szakasz elkészítése is. Így akár 15 km összefüggő kerékpárút is létrejöhet. A megyében 2,8-szer, Nyíregyházán 8,1-szer hosszabb önkormányzati kerékpárút, illetve közös gyalog- és kerékpárút állt rendelkezésre 2011 végén.

A közutakat használó személyszállító és teherszállító gépjárművek száma 2000-hez képest 4,4%-kal emelkedett, az előbbi 6,7%-os növekedésének és az utóbbi 13%-os csökkenésének együttes hatására. A személyszállító gépjárművek száma a személygépkocsik, a motorkerékpárok és az autóbuszok számának összegéből adódik, melyet az üzemeltető lakhelye szerint regisztrálnak.

Amíg a lakónépesség ezredforduló óta bekövetkezett 18%-os fogyása ellenére Salgótarjánban 6,8%-kal nőtt a személygépkocsi állomány, addig Nyíregyházán a lakosság számának szinte változatlansága mellett 17%-kal. Ezer lakosra 2011-ben Salgótarjánban 279, a megyében 262, Nyíregyházán 313, országosan 299 személygépkocsi jutott. Átlagéletkoruk 2007 óta folyamatosan emelkedett, 2011 végére 12,41 évet ért el. Ugyanezen folyamatok érvényesültek a megyében, Nyíregyházán és országosan is, az időszak végére a személygépkocsik átlagéletkora 13,44, 11,01, illetve 12,46 évre nőtt. Üzemanyag felhasználás szerint Salgótarjánban 2001–2011 között a gázolajüzemű személygépkocsik aránya 7-ről 18%-ra emelkedett, miközben a benzinüzeműeké 12 százalékponttal esett vissza.

Ezer lakosra jutó személygépkocsik számának alakulása

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal.

A motorkerékpárok száma 21%-kal emelkedett 2000 óta, részesedésük a személyszállító gépjárművekből 4% volt. 2011-ben ezer lakosra 12, (a megyeivel megegyező) Nyíregyházán és országosan egyaránt 15 motorkerékpár jutott.

Salgótarjánban 2000–2011 között az áruszállító tehergépkocsik és a vontatók száma – ami a teherszállító gépjárművek állományát alkotja – mérséklődött, Nógrád megyében viszont mindkét kategóriában növekedett. A nyilvántartásban az előbbiekből 12%-kal, az utóbbiakból 43%-kal szerepelt kevesebb a megyeszékhelyen. A lassú járművek állománya háromszorosára bővült 2001 óta, ennek ellenére 2011 végére a nyíregyházinak a 7%-át érte el. A tehergépkocsik, amelyek az áruszállító teher-

és különleges célú gépkocsikból állnak, többnyire gázolajüzeműek voltak, állományuk 10 év alatt enyhén ingadozott. A benzinüzeműeknél viszont 70%-os visszaesés történt, így számuk 2011-ben 103 darabot tett ki.

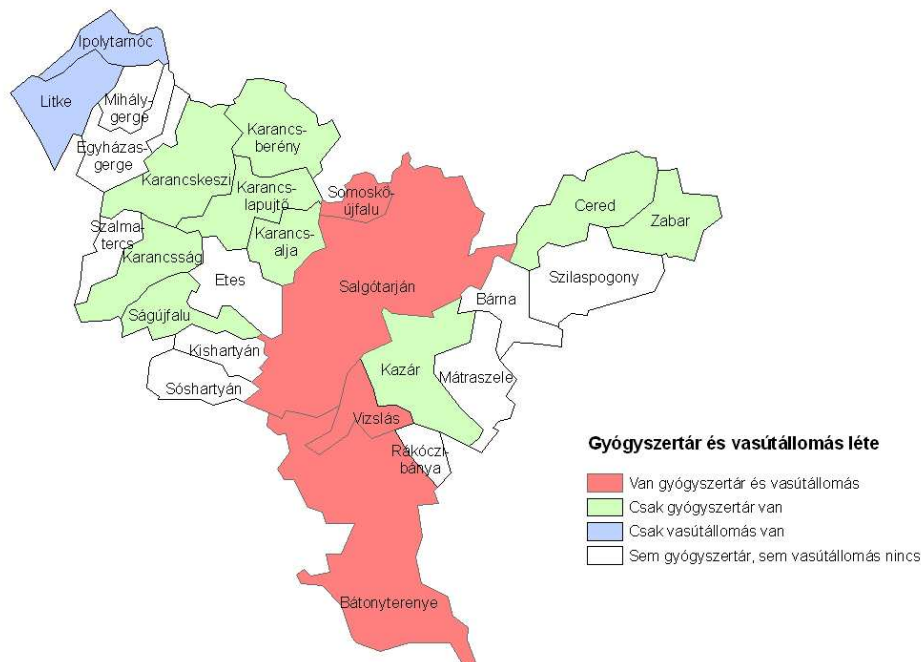
1.15.3. Községi közlekedés

1.15.3.1. Közúti

A közutak és a belterületek zsúfoltsága miatt a tömegközlekedés fejlesztése országosan és helyi viszonylatban is sürgető feladat. Ennek ellenére az autóbuszok száma 2000-hez képest 14%-kal csökkent (Nyíregyházán 16%-kal). A 234 darab autóbusznek több tulajdonosa volt, amelyből 33 közlekedett helyi, a többi helyközi, távolsági, illetve különjáratként. A helyi közlekedést teljes egészében a Nógrád Volán Zrt. biztosítja. 2000–2011 között az útviszonylatok száma 34–35 darab, a hálózat hossza 59–61 km volt. A városban a szállított utasok száma és az utaskilométer is a vizsgált időszakban 57%-kal visszaesett. Amíg a megyében a helyi tömegközlekedéssel rendelkező településeken összességében hasonlóan változtak a mutatószámok, addig Nyíregyházán a járműállomány 23%-os, illetve (az útviszonylatok összevonásával) a hálózat hosszának 2,8%-os bővülése következett be. A szállított utasok száma és az utaskilométer is kisebb ütemben csökkent. Más tömegközlekedési eszköz Salgótarjánban, Nógrád megyében és Nyíregyházán sem állt rendelkezésre.

1.15.3.2. Kötőpályás

Salgótarján Funkcionális Várostérség településeinek vasúti elérhetősége, gyógyszer-tár ellátottsága, 2011

A funkcionális várostérség vasúti hálózata néhány településre korlátozódik. A megyeszékhely, Bátonyterenye, Ipolytarnóc, Litke, Somoskőújfalu, Vizslás rendelkezik vasútállomással. Az előzőekből

adódóan a térség közlekedési kapcsolataiban a közúti közlekedés szerepe a jelentősebb: minden település elérhető helyközi autóbusszal, a megyeszékhelyen pedig helyi hálózat is működik.

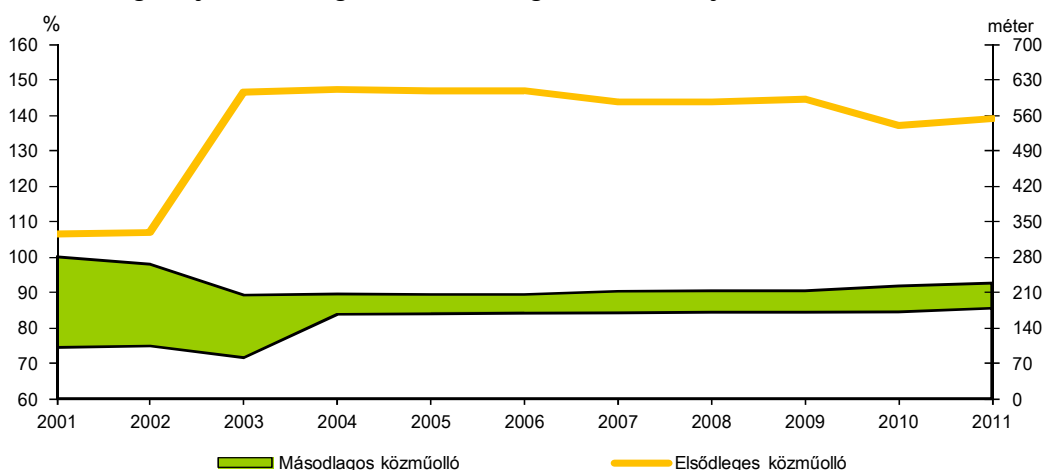
Salgótarjánban a vasúti közlekedést a MÁV Zrt. működteti. A város a 81-es Hatvan-Somoskőújfalu-Fülek nemzetközi vasútvonalon közelíthető meg. Egy sínpáron folyik a közlekedés, amelynek állapota a megfelelő felújítások hiányában az 1980-as évektől kezdve jelentősen romlott. Közigazgatási területén egy állomás, egy pályaudvar és egy megállóhely található.

1.16. Közművesítés

A várostérségben élők közműekkel való ellátottsága megyei viszonylatban is kedvezőnek számít.

A mai világban alapvető szükségletnek minősül egy település közműekkel való ellátása, úgymint ivóvíz, szennyvízelvezetés, közvilágítás, vezetékes gáz illetve a szemétszállítás biztosítása. Ezek az önkormányzatok törvényben meghatározott alapfeladataihoz tartoznak, amelyeket ténylegesen általában szerződésben meghatározott vállalkozások által látnak el.

Salgótarján elsődleges és másodlagos közműhálózatának alakulása^{12,13}

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal

1.16.1. Víziközművek

1.16.1.1. Vízgazdálkodás és vízellátás

Közüemi vízellátással a térségben a lakások 92%-a rendelkezik. Karancsalján minden lakást bekötöttek a hálózatba, ezzel ellentétben Sóshartyánban a lakások 65%-át.

Salgótarján közigazgatási területén több üzemelő, sérülékeny földtani környezetű ivóvízbázis (Gedőczy-kút és Tatáraróki-források, István-tárói-forrás; Csathó-forrás; Magyarbányai-forrás; Budavölgyi-források) találhatóak, melyeket és a hozzájuk tartozó védőterületeket a vonatkozó jogszabályi előírásokkal, korlátozásokkal figyelembe kell venni a továbbtervezés során. A vízbázisok üzemeltetője a Salgótarján és Környéke Vízmű Kft.

Település	Vízbázis megnevezése	Vízbázis üzemeltetője	Megjegyzés
Salgótarján-Rónabánya	Budavölgyi-forrás	Salgótarján és Környéke Vízmű Kft.	üzemel
Salgótarján-Salgóbánya	István-tárói-forrás	Salgótarján és Környéke Vízmű Kft.	üzemel
Salgótarján	Paptagi mélyfúrású kút	Salgótarján és	üzemel

¹² Elsődleges közműhálózat: Egy kilométer ivóvízhálózatra jutó közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózat hossza, méter.

¹³ Másodlagos közműhálózat: Közüemi ivóvíz-hálózatba bekapcsolt lakások arányának és a közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakások arányának a különbsége.

	vízbázisa	Környéke Vízmű Kft.	
Salgótarján-Zagyvaróna	Pintépusztai mélyfúrású kút vízbézisa	Salgótarján és Környéke Vízmű Kft.	Nem üzemel
Salgótarján-Zagyvaróna	Erómú IV. kút vízbézisa	Salgótarján és Környéke Vízmű Kft.	üzemel
Salgótarján-Somoskő	Magyarbányai-forrás vízbézisa	Salgótarján és Környéke Vízmű Kft.	üzemel
Salgótarján-Somoskő	Somoskő vár alatti forrás vízbézisa	Salgótarján és Környéke Vízmű Kft.	Nem üzemel

Salgótarjánban az ivóvízellátását 2011-ben a Salgótarján és Környéke Vízmű Kft. végezte, amely 2000–2011 között 2%-kal növelte a közüzemi ivóvízvezeték hálózat hosszát, így összesen 243 km volt az időszak végén. Ugyanezen időszakban országosan 6,1%-kal, Nógrád megyében 7%-kal, Nyíregyházán 43%-kal emelkedett a kiépítettség. A nógrádi megyeszékhelyen az összes szolgáltatott víz mennyisége az elmúlt 11 év alatt 38%-kal csökkent, ezen belül a háztartások fogyasztása 46%-kal. A kiépítettség bővülése ellenére a közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások aránya 2001-hez képest visszaesett, Nyíregyházán és Nógrád megyében növekedett. 2011-ben Salgótarjánban az új lakások mindegyike kapcsolódott a közüzemi ivóvízvezeték-hálózatra, a megyében és Nyíregyházán egy, illetve kettő lakás csak házi vízvezetékekkel rendelkezett. Egy lakosra 37 m³ ivóvízfogyasztás jutott, a megyében 10 m³-rel kevesebb, Nyíregyházán ugyanennyivel több.

A vízellátást 2012-től az ÉRV ZRT Észak-nógrádi Szolgáltatási divíziója látja el.

Települési elosztóhálózat adatai

Bekötés révén ellátott lakások száma 2012-ben (db)	19.300
Ellátott területen lévő, bekötés nélküli lakásszám 2012-ben (db)	59
A település részére elosztásra átvett víz összesen: 2012-ben (m ³ /év)	1.844.070
Az elosztás vesztesége 2012-ben (m ³ /év)	382.920
Az elosztás technológiai vízszükséglete 2012-ben (m ³ /év)	62.610
A települési elosztóhálózat hossza összesen (km)	285,92
Ebből bekötővezeték hossz (km)	61.8

1.16.1.2. Szennyvízelvezetés

Az 25 település közül mindössze 2 községben (Bárna és Rákóczibánya) nem épült közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózat (ez az arány kedvezőbb a megyei átlagnál). Az FVT területén a lakások 80%-a csatlakozott a hálózathoz. (Ez a hányad a megyeszékhelyen a legmagasabb, 86%, Somoskőújfaluban is 84%.) A kiépítettség legalacsonyabb Etesen, ahol a lakások 52%-a rendelkezett közműves szennyvízelvezetéssel.

Szennyvíztisztító adatai:

Hidraulikai kapacitás (m ³ /d)	15.000
LE-ben kifejezett kapacitás	75.000
Tisztítási hatásfok	III.

Települési gyűjtőhálózat adatai:

Bekötés révén ellátott lakások száma 2011-ben (db)	17079
Ellátott területen lévő, bekötés nélküli lakásszám 2011-ben (db)	107
Gyűjtőhálózat hossza összesen: (km)	172
Ebből bekötővezeték hossz (km)	37,7
A gyűjtőhálózaton összegyűjtött szennyvíz mennyisége 2012-ben (m ³ /év)	1.259.500

Salgótarjánban 2011-ben a lakások 86%-a csatlakozott a közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózatra, ami a megyei átlagnál (68%) kedvezőbb, de Nyíregyháza mutatószámánál (89%) kedvezőtlenebb. A közcsonnában elvezetett szennyvíz mennyisége 1,3 millió m³ volt, ami teljes egészében tisztítottan került a közüzemi szennyvízgyűjtő hálózatba. Környezetvédelmi szempontból kiemelkedő jelentőségű, hogy a városban keletkezett összes szennyvíz 2004-től a legmagasabb, III. fokozattal (nitrogén, foszfor eltávolítása) került tisztításra, Nyíregyházán előfordult csak biológiailag tisztított szennyvíz is. A keletkezett szennyvíz 91%-a a háztartásoktól származott, ami 2001-ben még 48% volt.

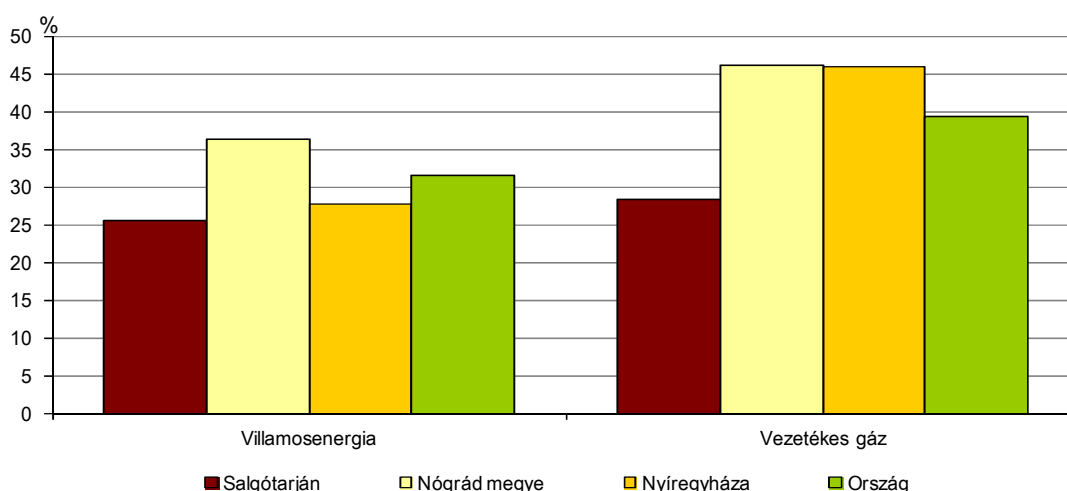
1.16.2. Energia

1.16.2.1. Energiagazdálkodás és energiaellátás

A gázcsőhálózat Ipolytarnóc és Rákóczibánya kivételével a térség többi településén már kiépült.

Nógrád megye székhelyén a kizárólag közvilágítási célú vezetékhálózat hossza 68,5 km volt, ami 2001-hez képest 0,6%-kal csökkent. 2011-ben 25 775 villamosenergia-fogyasztót tartottak nyilván, nyolctizedét háztartási fogyasztóként regisztrálták, akik a szolgáltatott villamosenergia több mint negyedét használták fel. Nyíregyházán a 2,7-szer több villamosenergia-fogyasztó 92%-a háztartási fogyasztóként volt nyilvántartva, a szolgáltatott villamosenergia 28%-át használták fel. Salgótarjánban egy háztartásra 1759 kWh villamosenergia-fogyasztás jutott, ami 2001-hez képest 18%-kal emelkedett. Növekedés következett be Nógrád megyében és az országban egyaránt, de Nyíregyházán háztartási fogyasztóként átlagosan 4,2%-os csökkenés volt.

A háztartásoknak szolgáltatott villamosenergia és vezetékes gáz aránya, 2011

Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal

2001–2011 között a gázcsőhálózat hossza 7,8 km-rel csökkent, így az időszak végére 186 km volt. Az összes és a lakossági gázfogyasztók száma csekély mértékben bővült az elmúlt 11 évben. A háztartási fogyasztók 98%-a fűtésre is használta a gázt, ez a hányad 2001 óta alig változott. Az összes szolgáltatott vezetékes gáz mennyisége, az áremelkedés, illetve időjárási viszonyok stb. következtében 57%-ára esett vissza, a lakossági fogyasztás 24%-kal csökkent.

A megyében 2008 óta csak Salgótarjánban van távhőszolgáltatás, melyet a Salgó Vagyon Kft. biztosít. 2011-ben 3920 bekapcsolt lakást tartottak nyilván, ami a lakásállomány 22%-a volt. A bekapcsolt lakások szinte mindegyike a melegvizet is e szolgáltatás keretében vette igénybe. Nyíregyházán a lakások 31%-a volt távhőszolgáltatásba bekapcsolva. 2011-ben a nógrádi megyeszékhelyen 151 ezer gigajoule hőmennyiséget használtak fel távhőellátásra, Nyíregyházán kétszer annyit. A környezet tisztaságát szolgálja a szemétszállítás. Salgótarjánban a lakások 89%-át vonták be a rendszeres hulladékgyűjtésbe. Ez a mutató 2011-ben a megyétől 3,4 százalékponttal, Nyíregyházától 1,9 százalékponttal magasabb volt, de az országos átlagtól (91%) elmaradt. Az összes elszállított települési hulladék 2001-hez képest 37%-kal emelkedett. Az elszállított szilárd települési hulladék háromnegyede a háztartásokban keletkezett. Szelektív hulladékgyűjtésre Salgótarjánban még csak gyűjtőszigeteken kerülhet sor, Nyíregyházán már a lakások 39%-át vonták be ebbe a körbe.

1.16.3. Elektronikus hírközlés

A városban a vezetékes telefonon történő kommunikáció kedvelt formának tekinthető. 2011-ben a távbeszélő fővonalak száma ezer lakosra 381 volt, ami 127-tel magasabb a megyei, 62-vel a nyíregyházi, 88-cal az országos átlagnál. A mobiltelefonok elterjedésével összhangban 2000–2011 között csökkent a nyilvános (58%-kal) és az üzleti analóg (56%-kal) távbeszélő fővonalak száma. A megyében a nyilvános távbeszélő állomások 67%-kal, a közületi fővonalak 36%-kal estek vissza. Lakásfővonalból 2011 végén Salgótarjánban 11 916 darabot tartottak nyilván, 7,1%-kal kevesebbet, mint 2000 azonos időpontjában.

A távbeszélő fővonalak száma 2011*

Megnevezés	Salgótarján	Nyíregyháza	Nógrád megye	Ország
Lakásfővonal	11 916	28 465	43 263	2 235 539
Közületi fővonal	1 136	3 116	4 090	232 603

Nyilvános fővonal	66	113	289	13 295
Szolgálati üzemi fővonal	84	92	256	6 206
ISDN-vonal	1 136	5 908	3 546	420 820
Távbeszélő fővonalak száma	14 338	37 694	51 444	2 908 463

*ISDN vonalakkal együtt. Adatok forrása: Központi Statisztikai Hivatal

Az internetes hozzáféréssel a hagyományos levelezési mód visszaszorult. A tízezer lakosra jutó 2,4 postai szolgáltató helyen főként a csekk be- és utalvány kifizetés volt a meghatározó. A mutató a megyében (5,4) és az országban (2,8) magasabb volt, Nyíregyházán alacsonyabb (1,5). Az internet elérhetősége alternatív lehetőségekkel is bővült, így az ISDN vonalak száma az utóbbi években hullámzóan alakult.

Kábeltelevíziós hálózatba 2011 végén 12 193 lakás volt bekapcsolva, számuk 2001 óta 2,3%-kal csökkent. Arányuk a lakásállomány százalékában 2,5 százalékponttal emelkedett, a vizsgált időszak végére 67% volt. A megyében ezzel ellentétben kétharmadával nőtt a bekapcsolt lakások száma, arányuk 44% volt. Nyíregyházán 2011-ben 14%-kal több lakás volt kábeltelevíziós hálózatba bekapcsolva, mint 2001-ben, de hányaduk ugyanezen időszak alatt – kisebb ingadozásokkal – szinte változatlan maradt.

1.17. Környezetvédelem

1.17.1. Talaj viszonyok, felszíni és a felszín alatti vizek

Salgótarján közigazgatási területén tervezett fejlesztések érintik a megyeszékhely vízellátást biztosító Somoskő Magyarbányai-forrás; Salgóbánya István-táró; valamint a Gedőcz-pusztai-kút és Tatár-árok források vízbázisainak hidrogeológiai védőterületét.

Település	Vízbázis megnevezése	Vízbázis üzemeltetője	Megjegyzés	Határozat száma
Salgótarján	(Gedőczi-kút és Tatárárok források vízbázisa)	Salgótarján és Környéke Vízmű Kft.	Üzemel, előzetesen lehatárolva	KTVF:6805-1/2010., módosítások: KTVF 3896-1-/2011., KTVF: 187-2-/2012., KTVF: 187-6/2012.
Salgótarján-Zagyvaróna	Csathó-forrás vízbázisa	Salgótarján és Környéke Vízmű Kft.	Üzemel, előzetesen lehatárolva	KTVF: 6800-3/2010

1.17.3. Levegőtisztaság és védelme

Az Országos Meteorológiai Szolgálat automata mérőállásainak adatai alapján¹⁴ a légszennyezettségi indexet tekintve (a legmagasabb indexű komponens alapján minősített) 2011-ben Salgótarján jó, Nyíregyháza megfelelő minősítést kapott. A nógrádi megyeszékhely a nitrogéndioxid, a szállópor, a benzol és az ózon koncentrációja alapján is jó értékelést kapott, melyek határértékei eltérőek. Nyíregyházán a szállópor középértéke a 32–40 µg/m³ éves tartományba esett, ezért kapott megfelelő minősítést. A 24 órás átlagok szerint elemezve az összetevőket a szállóport és a benzolt kivéve Salgótarjánban nem volt egészségügyi határérték átlépés. A szállópor és a benzol esetében határátlépés történt, azonban szmogriadó elrendelésére nem volt szükség.

1.17.6. Hulladékkezelés

A térségben rendszeres hulladékgyűjtésbe a lakások 84%-át vonták be. Ez az arány a 25 település között jelentős eltéréseket mutatott. Szalmatercsen a lakások 99%-át, viszont Sóshartyánban 59%-át vonták be a szervezett hulladékgyűjtésbe.

1.17.8. Árvízvédelem

Salgótarján vízkárelhárítási terve alapján a város helyivízkár veszélyes területei a következők: Zagyvaróna, Salgótarján-észak, Salgótarján belváros, Salgótarján-dél, Salgótarján-nyugat, Salgóbánya, Rónabánya és Somoskő.

A Tarján-patak 0 - 9+800 fkm szelvények közötti szakasza kizárólag állami tulajdonú, melynek vagyonkezelője a Közép-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóság.

¹⁴ Forrás: http://www.kvvm.hu/olm/docs/2011_automata_ertekeles.pdf

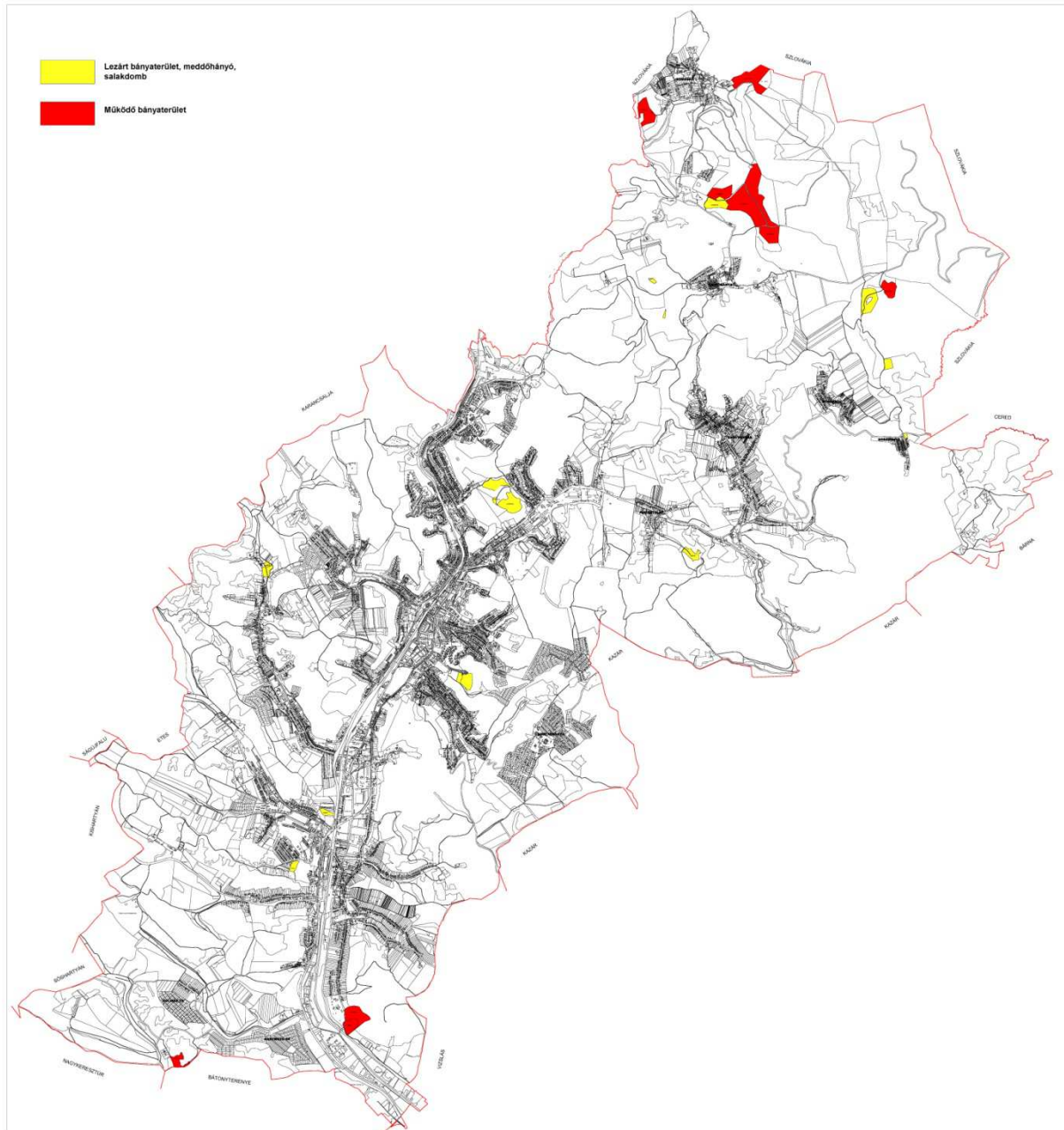
1.18. Katasztrófavédelem (területfelhasználást, beépítést, befolyásoló vagy korlátozó tényezők)

1.18.1. építésföldtani korlátok (HÉSZ alapján)

Felszínmozgásos területek

Sor-szám	Felszínmozgásos terület nyilvántartó lap száma, neve a Miskolci Bányakapitányság nyilvántartása alapján:	Érintett terület helyrajzi száma (Hrsz.), alrészlete
1.	67. Somoskő futballpálya	Hrsz. 01000
2.	68. Somoskő Dny.-ra lévő domboldal	Hrsz. 0994, 0995, 01000
3.	69. Salgótarján Eresztvény turistaház	Hrsz. 034
4.	70. Salgótarján Eresztvény Napsugár étteremtől ÉNy-i domboldal	Hrsz. 01021/1
5.	71. Salgótarján külterületén Rónabányától É-ra lévő domboldal	Hrsz. 0110 H alr. déli részén „Szakadós” nevű terület
6.	72. Salgótarján Rónafalu alatti részű	Hrsz. 0101 A,B alr., 11563, 11564
7.	73. Salgótarján Clamping út feletti részű	Hrsz. 2442 és környezete
8.	74. Karancsalja felé vezető út melletti oldal	Hrsz. 0520/5 A alr.
9.	75. Salgótarján Acélgyári hányórészű	Hrsz. 04/2 J alr. „Meddőhányó”
10.	76. Salgótarján, volt Dimitrov út. 88. mögötti (ma Losonci út 132-124. környéke)	Hrsz. 0528/7 és hrsz. 2023-2027
11.	77. Salgótarján, volt Dimitrov út 30. mögötti részű (ma Losonci út 62-70. mögött)	Hrsz. 0528/7 és hrsz. 1970-1974
12.	78. Salgótarján Uttörőház mögött (ma Losonci út 36-58. mögött)	Hrsz. 1964-1966
13.	79. Salgótarján Erőmű hűtő mellett	Hrsz. 0143/9 F alr. a tópartnál
14.	80. Salgótarján Hőerőmű feletti domboldal	Hrsz. 0208/13 D alr.
15.	81. Salgótarján Pécskő domb támfalmozgás	Hrsz. 3724/2 Kistarján út 2-6.
16.	82. Salgótarján Pécskő út- Kismarty út (ma Március 15. út) sarok	Hrsz. 3646-3747 műv.ház mögött
17.	83. Salgótarján Pécskő úti támfal	Hrsz. 3765 Pécskő út 2. támfal
18.	84. Salgótarján Kun Béla út 1/a (ma Kun út)	Hrsz. 1212/2
19.	85. Salgótarján Damjanich út 67.	Hrsz. 4350-4351
20.	86. Salgótarján EMÁSZ trafóház mögötti oldal	Hrsz. 5197, 5201, Rákóczi út 68.
21.	87. Salgótarján Szilas-tető domboldal, fatelep feletti domboldal	Hrsz. 1001 és Gárdonyi G. u.
22.	88. Munkásszálló mellett, (ma Csokonai út 184.)	Hrsz. 5270-5273 környéke
23.	89. Salgótarján Rónabányától K-re lévő oldal (Szilváskő puszta)	Hrsz. 0121/1, 0123/10
24.	89/a. Salgótarján Frankel Leó u. feletti domb	Frankel L. úti zártkerteknél
25.	89/b. Somoskő-től Dny.-ra, a műút Ny-i oldalán	Bagókö hrsz. 0983/3 É-i sarka
26.	89/c. Beszterce ltp. Medves ltp. garázsok	Hrsz. 2520/5
27.	89/d. Beszterce ltp. kelet ,volt játszótér feletti oldal	Hrsz. 2536
28.	89/e. Salgótarján Rónabányától É-ra	Hrsz. 0110 H alr. út menti részen
29.	89/f. Salgótarján Rónafalu bekötő útjánál, 011 hrsz. közúthoz közel	Hrsz. 0101 A alr.
30.	89/g. Salgótarján, Losonci út 114.	Hrsz. 2018

1.19. Ásványi nyersanyag lelőhelyek, felszíni bányák, meddőhányók és meddőhányó elnevezésű területek, szilárd hulladék elhelyezésre szolgáló és hulladék lerakó

Salgótarján közigazgatási területén lévő felszíni bányák, meddőhányók és meddőhányó elnevezésű területek, szilárd hulladék elhelyezésre szolgáló és hulladék lerakó területek

(1) Salgótarján közigazgatási területén lévő felszíni bányák - /anyag-, agyag-, homok-, kő-,salak stb./ területe:

- hrsz.0926 Karancs kőbánya, hrsz.0984 Bagókö-bánya, hrsz. 01007 Magyar-bánya,
- hrsz. 01037Közép-bánya, hrsz.0110 Rónai anyagbánya, hrsz.0197/2 Inászó,
- hrsz.0241/6 és 0242/2 Munkás út vége, hrsz.0288/9 és 0288/8 Sugár út vége

(2) Salgótarján közigazgatási területén lévő meddőhányó és meddőhányó elnevezésű területek:

- hrsz. 0103 Gortva - meddőhányó, hrsz.0110 Gortva - salakdomb, hrsz.12601 Rónabánya,
- hrsz.04/2 Acélgyári salakdomb, hrsz.0414/38, Zagyvapálfalva Blaha Lujza út,
- hrsz.0368/2 Síküveggyári salakdomb

(3) Salgótarján közigazgatási területén lévő szilárd hulladék elhelyezésre szolgáló és hulladék lerakó terület:

- hrsz. 0523 Gyurtyános, hrsz.0173/5 Vízvásztó, hrsz.0187/2 szemétkerakó,
- hrsz.0353/22 Szécsényi út, hrsz.0331/5 Kotyháza-puszta,
- hrsz.0320/1 Kotyháza szennyvíztisztító, hrsz. 0328/1 Kotyháza, hrsz. 0305 Nyírjas.